

GORKI

ELS MENESTRALS

DRAMA EN QUATRE ACTES

TRADUCCIÓ DE JOAN PUIG I FERRETER

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1909

PERSONES

BEZSEMENOFF VASSILI VASSILIEVITCH, 58 anys
menestral acomodat, sindic dels pintors de
parets.

AKULINA IVANOVNA, la seva dona, 52 anys.

PERE, estudiant expulsat, 26 anys } llurs fills.

TACIANA, mestra, 28 anys

NIL, fill adoptiu den Bezsemenoff, maquinis-
ta, 27 anys.

PERTCHIKHINE, parent llunyà den Bezsemenoff,
aucellaire, 50 anys.

PAULETA, sa filla, cosidora a jornal, 21 anys.

ELENA NICOLAIEVNA KIRTZOFF, viuda d'un
director de presó, llogatera dels Bezseme-
noff, 28 anys.

TETEREFF, xantre, dispeser den Bezsemenoff.

CHIKHINE, estudiant, dispeser den Bezseme-
noff.

SENYORETA ZVETAIEFF, mestra, amiga de Ta-
ciana, 25 anys.

STEPANIDA, cuinera.

Una dona del carrer.

Un xicot pintor.

Un metge.

*L'acció en una petita ciutat de província de
Russia.*

ACTE PRIMER

L'escena representa una habitació en una casa de menestrals acomodats. Al costat dret, dos envans de cantell que formen angle recte, redueixen el darrer terme, que ve a esser una petita habitació separada de la principal per una arcada. De l'una part a l'altra de l'arcada, un fil, del qual penja una cortina. Al fons de l'habitació gran, una porta que condueix a l'avant-sala i a l'altra meitat de casa ont hi ha la cuina i les habitacions de les dispeses. A l'esquerra de la porta l'armari de la pisa, gran i feixuc; al recó, un bagul; a la dreta, un rellotge vell dels de caixa. La pèndola, grossa com una lluna, se gronxa lentament darrera del vidre, i, quan el silenci regna en l'habitació, se sent la monotonia del seu «tic-tac». Al costat esquerre, dugues portes: l'una condueix a l'habitació dels vells, l'altra a la den Pere. Entre les portes una estufa ornada amb rejoletes blanques d'Holanda. Vora l'estufa, un canapè vell, cobert d'hule; davant, una gran taula ont se menja i es pren el tè. Arrambades a les parets, amb una regularitat desesperadora, hi ha varies cadires de Viena barates. També

a l'esquerra, en primer terme, hi ha una mena de bagul de vidre, i a dins capsetes de diversos colors, futeses de les mones de Pasqua, dugues palmatories de bronzo, culleres de tè i de sopa, varies copes de plata petites i altres petits objectes colorats i de forma conica. A l'habitació més enllà de l'arcada, contra la paret, de cara a l'espectador, hi ha un piano, una étagère contenint peces de musica, i en el recó, en una torreta de fusta, un philodendron. A la paret de la dreta, dugues finestres; al peu de les finestres, torretes de flors, i aprop d'elles també una chaise-longue; vora d'aquesta, arrambada a la paret del davant, una tauleta.

Es prop de les cinc de la tarda. El crepuscol de tardor entra per les finestres. A l'habitació gran es quasi fosc. La Taciana, mig ajeguda a la chaise-longue, llegeix un llibre; la Pauleta cus vora de la taula.

TACIANA (*llegint*). — «Sortí la lluna. I feia extrany, al veure-la tant petita i tant trista, que escampés sobre la terra tanta llum tendra, d'un blau de plata...» (*Deixa caure'l llibre sobre'ls seus genolls.*) Ja es fosc.

PAULETA. — Vols encendre'l llum?

TACIANA. — No cal. Estic cansada de llegir.

PAULETA. — Que està ben escrit! Tant senzill i tant trist! Això'ns entra a l'ànima. (*Una pausa.*) Que m'agradaria saber com acaba! Se casaran, si o no?

TACIANA (*disgustada*). — No's tracta pas d'això.

PAULETA. — A mi no m'agradaria un home així, no.

TACIANA. — Per què?

PAULETA. — És pesat. Sempre's queixa perquè no està segur de res. Un home ha de saber lo que té de fer a la vida.

TACIANA (*a mitja veu*). — I en Nil que ho sab?

PAULETA (*amb certesa*). — Sí que ho sab.

TACIANA. — Que es lo que sab, doncs?

PAULETA. — Jo no us ho sabria explicar tant fàcilment com ell; però, això sí, la mala gent, els dolents i els avariciosos, tindran feina a entendre-se-les amb ell. En Nil no els pot veure.

TACIANA. — Qui es el dolent? Qui es el bo?

PAULETA. — Ell ho sab.

(*La Taciana calla sense mirar a la Pauleta.*)

PAULETA (*somrient, pren el llibre i se'l posa sobre'ls seus genolls*). — Que està ben escrit això! Que es simpàtica ella! Tant recta, senzilla i amable! Quan se veu una dòna presentada d'una manera tant atraienta, una mateixa se sent més bona.

TACIANA. — Que ets ignocenta i extranya, Pauleta! A mi, veus?, tota aquesta historia em fastigueja. Aquesta noia no ha existit. I el castell, el xaragall i la lluna, res d'això es veritat. Tot es imaginació. En els llibres sempre's descriu la vida tal com no es en realitat. La nostra, la teva, per exemple...

PAULETA. — S'escriu lo que es interessant. Quin interès té la nostra vida?

TACIANA (*sense escoltar-la, irritada*). — Moltes vegades me sembla que'ls llibres són es-

crits per homes que no m'estimen gens i que sempre'm vénen a buscar raons. Sembla que'm vulguin dir: «això es millor de lo que tu't creus i això es pitjor».

PAULETA. — A mi'm sembla que tots els escriptors han de ser per força bons. Que m'agradaria veure un escriptor!

TACIANA (*com si's parlés a sí mateixa*). — Descriuen lo que es dolent i penós, no com jo ho veig, sinó d'una manera singular. fent-ho gros, amb un to tragic, i el bé l'inventen. Ningú fa declaracions com les que escriueu ells. La vida no ho es pas de tragica, sinó que s'escorre amb calma, monotonica, com un gran riu terbol. Quan se mira córrer un riu, els ulls se cansen, un s'avorreix, el cap s'emboira i no vénen ganas ni de pensar: per què corre'l riu?

PAULETA (*amb la mirada fixa al davant seu, pensativa*). — No: jo voldria veure l'autor. Mentres llegieu jo anava pensant: com deu esser? jove? vell? moreno?

TACIANA. — Qui?

PAULETA. — Aquest escriptor.

TACIANA. — Es mort.

PAULETA. — Oh! Quina llastima! Fa molt temps? Jove?

TACIANA. — Allà a mitja edat. Bevia massa aguardent.

PAULETA. — El pobre! (*Una pausa.*) Per què beuen així, uns homes tant intel·ligents? Aquell, el nostre dispeser, el xantre, també

es intel·ligent, i li agrada'l beure. Per què ho fan això?

TACIANA. — S'avorreixen de viure.

PERE (*mig endormiscat, sortint de la seva habitació*). — Quina foscor! Qui hi ha aquí?

PAULETA. — Jo i la Taciana Vassilievna.

PERE. — Per què no enceneu el llum?

PAULETA. — Aquí'ns estem entre dugues clars.

PERE. — Quina fortor d'oli del llum que ve de l'habitació dels vells cap a la meua! Deu ser per això que he somiat que bogava sobre un riu d'aigua espessa com el quitrà. Amb prou feines podia nedar, i no sabia a quin costat dirigir-me. No veia les vores del riu: veia fustes i troncs, i a l'anar-los a agafar se desfeien en pols, corcats, podrits. Quin somni més bestia! (*Se passeja per l'habitació tot xiulant entre dents.*) Voleu dir que no es hora de pendre'l tè?

PAULETA (*encenent el llum*). — Vaig a preparar-lo. (*Se'n va.*)

PERE. — A la nit, a casa nostra, tot sembla estret i negre. Sembla que tots aquests objectes antidiluvians se tornin més grossos, més feixucs, i que, comprimint l'aire, privin de respirar. (*Amb la mà pica a l'armari.*) Aquest armari fa divuit anys que es al mateix lloc. Divuit anys! Diuen que la vida corre tant depressa! No ha fet pas córrer aquest armari ni tant sols dos dits. De petit, més d'una vegada m'hi vaig abo-

nyegar el front al topar-hi, i ara no sé per què m fa nosa. Quin trastot més bestia! Això no es un armari: això es un símbol. Que'l diablè se l'emporti!

TACIANA. — Que ets pesat, Pere! No t'es gens bo viure així.

PERE. — Com així?

TACIANA. — No vas enlloc. No més a dalt, a casa l'Elena, cada nit. Això fa malpensar als vells.

(En Pere's passeja sense respondre i xiula.)

TACIANA. — Me començo a cansar força. A l'escola'm cansen el soroll i el desordre, aquí l'ordre i el silenci. Es veritat que aquesta casa es més alegre d'ençà que hi viu l'Elena. Sí, me canso molt! I les festes són lluny encara. Novembre, Desembre...

(Toquen les sis.)

BEZSEMEOFF *(traient el cap per la porta)*. — Els petits cosacs s'han posat a cantar! Me penso que tu encara no has escrit la demanda.

PERE. — Sí, ja està, ja.

BEZSEMEOFF. — Ah! Ja era horal *(Desapareix.)*

TACIANA. — Què es aquesta demanda?

PERE. — Per veure si's poden cobrar den Sissoff, el negociant, 17 rubles i 50 kopecs per la pintura del sostre d'un cobert.

AKULINA *(entrant amb un llum a la mà)*. — Ja torna a ploure. *(S'acosta a l'armari, va treient plats, copes, etc., i para taula.)* Fa fred a casa nostra. Hem encès foc i tant

mateix fa fred. La casa es vella. El vent hi bufa. Oh, oh, oh! I ell, fills meus, torna a estar malhumorat: diu que li fan mal els ronyons. Ja ho veig, ja es vell també, i disgustos, desordres, el molt gastar...

TACIANA (*al seu germà*). — Vas anar a casa l'Elena ahir?

PERE. — Sí.

TACIANA. — Estaven alegres?

PERE. — Com sempre. Se va pendre tè, se va cantar, discutir...

TACIANA. — Qui va discutir?

PERE. — Jo, amb en Nil i amb en Chikhine.

TACIANA. — Com de costum.

PERE. — Sí. En Nil va parlar entusiasmat de l'evolució de la vida. Me fastigueja a no poder més amb els seus discursos sobre'l coratge i l'amor a la vida. Es ridicol! Sentint an ell, un hom arriba a veure aquesta vida que ningú coneix... com una tia d'America que, plam!, se presenta i ens omple de beneficis de tota mena. Mentrestant en Chikhine predicava sobre l'utilitat de la llet i lo nociu que es el tabac, i em deia que penso com un burgès.

TACIANA. — Sempre lo mateix.

PERE. — Sí, lo acostumat.

TACIANA. — T'agrada molt l'Elena?

PERE. — Bastant. Es simpatica, alegre...

AKULINA. — Un penell de campanar! Quina vida més buida! Tots els dies del bon Déu se'n van en visites, en tè, en sucres... All's

canta, se balla, i amb tot això no's pot comprar un mal gerro per l'aigua. I's renta en un gibrell tant poc a propòsit que escampa tota l'aigua per terra i fa podrir la casa.

TACIANA. — Jo ahir vaig anar al club a la vetllada familiar. El regidor Somoff, l'administrador de la meua escola, amb prou feines va saludar-me amb el cap. Però així que va entrar l'amistançada del jutge Romanoff li va córrer al davant, va saludar-la com si hagués estat ja senyora del governador i va besar-li la mà.

AKULINA. — Quin desvergonyit, eh? En lloc d'oferir el braç a una noia honrada i fer-li l'honor d'acompanyar-la per la sala, dignament, davant de tothom...

TACIANA (*al seu germà*). — No, ja ho veus. Per la gent, una mestra d'escola no mereix tant com una dòna depravada, que's pinta la cara.

PERE. — No val la pena de parlar d'aquestes petiteses. S'ha d'estar per sobre d'això. De totes maneres, si bé es depravada aquesta dòna, no's pinta la cara com tu dius.

AKULINA. — Què sabs tu? Suposo que no has anat pas a llepar-li la cara! Han ofès a la seva germana i encara defensa a la que'n té la culpa!

PERE. — Mare, per favor!

TACIANA. — No, no es possible parlar davant de la mamà.

(*Se senten passos pesats a l'avant-sala.*)

AKULINA. — Vaja, vaja, ja esteu enfadats! Tu, Pere, valdria més que, enlloc de passejar-te, portessis el *samovar*. La Stepanida's queixa que es massa pesat per ella, veus?

STEPANIDA (*portant el samovar, posant-lo a terra, al peu de la taula, i redreçant-se esbufegant, dirigint-se a la seva mestressa*). — Vaja, feu lo que volgueu, jo us torno a dir que no tinc força per arrocegar dimonis com aquest: les cames se'm trenquen.

AKULINA. — Potser voldries que llogués un home exprés per això, eh?

STEPANIDA. — M'es igual. I el xantre per què no'l pot portar? Què li fóra això an ell? Pere Vassilievitch, posa'l *samovar* a la taula: te juro que no puc més!

PERE. — Vaja, porta. Oh!

STEPANIDA. — Gracies. (*Se'n va*).

AKULINA. — I sí, Peret: diga-li al xantre que porti'l *samovar*. Veritat?

TACIANA (*sospirant, disgustada*). — Ah, Déu meu!

PERE. — Potser voldrieu també que li digués que porti l'aigua, que fregui'l trespol, que netegi les canyeres i fins que renti la roba?

AKULINA (*amb despit, gesticulant com si tregués algú de casa*). — Per què parlar a tort i a dret? Tot això's fa prou bé sense ell. Ara, en quant a portar el *samovar*...

PERE. — Mare! Cada nit tornem a lo meteix! Qui portarà'l *samovar*? Creieu-me, això no s'acabarà fins que lloguem un porter.

AKULINA. — I quina necessitat tenim d'un porter? El vostre pare neteja'ls baixos...

PERE. — D'això se'n diu un robatori. Quan se tenen diners al banc no està bé de ser avariciós...

AKULINA. — Pst! Calla. Si'l teu pare't sent no tindras mal banc! Sinó que'ls hi hakis portats tu els diners al banc...

PERE. — Escolteu.

TACIANA (*impacienta*). — Pere, deixa-ho córrer, tu. Això fa perdre la paciència.

PERE (*acostant-se an ella*). — Bé, no cridis! Sense voler un s'enreda amb aquestes discussions.

AKULINA. — Desseguida vénen els gemecs! La mare no pot dir una sola paraula.

PERE. — Cada dia la mateixa cançó. Aquestes disputes posen un rovell a l'ànima, un fum.

AKULINA (*crident a la porta de la cambra*). — Tu, vine a pendre'l tè.

PERE. — Quan s'haurà acabat el temps de la meva exclusió de l'Universitat me n'aniré cap a Moscou i faré com abans: vindré aquí no més per una setmana i prou. Amb aquests tres anys de vida d'estudiant ja he perdut la costum de la casa, de tota aquesta illuita per futeses i d'aquesta vanitat menestrala. Que es hermós viure sol, fòra de les delícies de la casa pairal!

TACIANA. — Jo no sé aont anar.

PERE. — Ja t'ho dic: vés-ten i procura entrar a l'Universitat.

TACIANA. — Què'n faré jo de l'Universitat? Jo vui viure. Viure es el meu anhel i no estudiar, comprens?

AKULINA (*treient la tetera del samovar se crema la mà i fa un crit*). — Ah! Quina sort més negra!

TACIANA (*al seu germà*). — No ho sé. No'm puc figurar lo que vol dir això: viure! De quina manera podria viure, jo?

PERE (*pensatiu*). — Sí: s'ha de saber viure... amb prudència.

(*En Bezsemenoff surt de la cambra i, després de mirar als nois, s'asseu a la taula.*)

BEZSEMENOFF. — Heu cridat als dispesers?

AKULINA. — Peret! Crida-is.

(*En Pere surt. La Taciana s'acosta a la taula.*)

BEZSEMENOFF. — Ja heu tornat a comprar sucre mòlt? Quantes vegades he dit...

TACIANA. — Però, que no es igual, papà?

BEZSEMENOFF. — Jo no't dic res a tu: parlo amb ta mare. Ja ho sé que a tu t'es igual.

AKULINA. — No més n'he comprat una lliura. Tenim un pa de sucre sencer, sinó que no hem tingut temps de tallar-lo. No t'enfadis!

BEZSEMENOFF. — No m'enfado. Jo dic que'l sucre mòlt es pesat i grosser, i més car. El sucre sempre s'ha de comprar per pans i tallar-se'l un mateix. Se recullen les engrunes i serveixen per cuinar. I així aquest sucre es més lleuger i més dolç. (*A la seva*

filla.) Què volen dir aquestes ganyes i aquests sospirs?

TACIANA. — Re, re: que es així mateix.

BEZSEMEOFF. — Si no es re, no cal que sospiris, doncs. Són tant penoses d'escoltar les paraules del teu pare? Si he dit això no es per mi, sinó per vosaltres, els joves. Nosaltres ja hem viscut, ja som vells, i ara us toca viure a vosaltres. I en bona fè que, quan us miro, no comprenc de quina manera penseu viure! Quines intencions teniu? Prou ho veiem i ho sentim que la nostra manera de viure no us agrada... I la vostra com es, quina nova manera heu trobat? Aquí està la qüestió! Si...

TACIANA. — Papà! Pensa quantes vegades m'ho has dit això!

BEZSEMEOFF. — Altra vegada, doncs, i sense parar mai, fins a la mort, t'ho diré. Perquè em feu pena vosaltres. Com un beneit, sense reflexionar, us he fet instruir. I aquí ho tinc: en Pere està expulsat; tu, ni capaç a ets de casar-te.

TACIANA. — Jo treballo, jo...

BEZSEMEOFF. — Bé, sí. I per qui serveix el teu treball? Ningú'ls necessita'ls vinticinque rubles que guanyes, ni tu mateixa. Casa-t, com la llei mana, i jo te'n donaré cinquanta cada mes.

(L'Akulina, durant la conversa entre pare i filla, se belluga inquieta a la cadira, prova varies vegades de dir alguna cosa,

i per fi pregunta amb veu afalagadora:)

AKULINA. — Tu: vols un xic de coca? N'ha sobrat de dinar. Eh?

BEZSEMENOFF (*girant-se cap an ella, de cop mirant-la enfadat, i després somrient per sola'l nas, diu*). — Vaja, vés a buscar la coca, vés... He, he!

(*L'Akulina Ivanovna corre cap al bufet i en Bezsemenoff segueix parlant a la seva filla.*)

BEZSEMENOFF. — Veus? Ella us defensa contra mi, com una oca que defensa'ls pollets contra un goç. Sempre tremola, té por que jo no us ofengui amb alguna paraula. Bah! L'aucellaire! Ja ets aquí, perdut?

(*En Pertchikhine apareix a la porta. Darrera d'ell, silenciosament, entra la Pauleta.*)

PERTCHIKHINE. — Pau en aquesta casa, a l'amo de cabells blancs, a la mestressa sempre hermosa, als seus fills estimats, pels sigles dels sigles!

BEZSEMENOFF. — Ja't tornes a permetre la llibertat de beure?

PERTCHIKHINE. — Es de pena que bec.

BEZSEMENOFF. — Quina pena?

PERTCHIKHINE (*refregant-se les mans tot explicant-se*). — Avui he venut un pinsà que feia tres anys que'l tenia. Refilava tonades del Tirol, i l'he venut. Amb motiu d'això m'he sentit un mal home i m'he afectat molt. Ara l'anyoro, el pobre aucell:

estava acostumat amb ell, me l'estimava...
(La Pauleta, somrient, fa senyals al seu pare amb el cap.)

BEZSEMEOFF. — I, doncs, per què'l venies?

PERTCHIKHINE *(caminant pel voltant de la taula, aguantant-se als espatllers de les cadires)*. — Es que me n'han ofert molts diners.

AKULINA. — Què'n treuras dels diners? De totes maneres te'ls malgastaras...

PERTCHIKHINE *(somrient)*. — Tens raó, tu. El diner no s'ha fet per mi. Es veritat.

BEZSEMEOFF. — Raó per no vendre, doncs.

PERTCHIKHINE. — Sí: hi havia una raó: l'aucell se tornava cego... Aviat se morirà.

BEZSEMEOFF *(somrient)*. — No ets tonto del tot.

PERTCHIKHINE. — Això no vol dir que sigui intel·ligent. Es baixesa de caracter i re més.
(Entren en Pere i en Tetereff.)

TACIANA. — I en Nil ont es?

PERE. — Se n'ha anat amb en Chikhine a l'en-saig.

BEZSEMEOFF. — Ont volen representar?

PERE. — Al Circol. Un espectacle peis soldats.

PERTCHIKHINE *(an en Tetereff)*. — Salut al diví flocioli! Anem a caçar a la carbonera, germà?

TETEREFF. — Ja està dit. Quan?

PERTCHIKHINE. — Demà, si vols.

TETEREFF. — No pot ser. Tinc un enterrament.

PERTCHIKHINE. — Abans de la missa.

TETEREFF. — Bé. Vine. No ha quedat res de!

dinar, Akulina Ivanovna? Farinetes o alguna altra cosa?

AKULINA. — Sí que n'ha quedat, company. Pauleta: porta lo que hi ha.

(La Pauleta se'n va.)

TETEREFF. — Infinides gracies, perquè ja sabeu que avui no he dinat amb motiu del casament i de l'enterro...

AKULINA. — Ja ho sé, ja ho sé.

(En Pere se'n va, amb el got ple, a l'habitació de darrera l'arcada. El seu pare'l segueix amb la mirada escrutadora i l'observa i també en Tetereff amb mirada poc amistosa. Durant un moment tots mengen i beuen en silenci.)

BEZSEMENOFF. — Aquest mes guanyaras molts diners, Terenty Khrisanfovitch: quasi un enterrament cada dia.

TETEREFF. — No'm puc queixar de la sort.

BEZSEMENOFF. — I molts casaments també.

TETEREFF. — Sí, també's casen molt.

BEZSEMENOFF. — Arreplega diners i casa-t tu després.

TETEREFF. — No'n tinc ganes.

(La Taciana s'acosta al seu germà i's posen a parlar en veu baixa.)

PERTCHIKHINE. — No't casis, no, creu-me. El casament no es per nosaltres, els homes apart. Val més que anem a caçar arrupits.

TETEREFF. — Ben cert.

PERTCHIKHINE. — Que es bonic caçar els arrupits! Així que la neu s'ha fos, la terra sem-

bla vestida de festa com si's posés la casulla de Pasqua; tot es nèt, brillant, clar i silenciós. Sobre tot en un dia de sol, l'ànima canta d'alegria! Les fulles dels arbres, a la tardor, reflecten encara algun raig d'or, però les branques ja's cobreixen de plata amb la neu que voleia suaument. I veus-aquí que entre aquesta bellesa que entendreix el cor... tzum! tzum!... de cop baixa del cel pur una volada d'aucells vermellencs... tzit! tzit! tzit!... que s'escamperi com roselles. Petitonets, bonicois, seriosos, semblen generals. Caminen, xisclen, xiu-xiuegen i fan entendre. Un mateix voldria ser arrupit per rabejar-se per la neu entre ells... Eh!

BEZSEMEOFF. — Però es un aucell tonto l'arrupit.

PERTCHIKHINE. — També ho soc jo de tonto.

TETEREFF. — No obstant, has parlat bé.

AKULINA (*an en Pertchikhine*). — Ets una criatura.

PERTCHIKHINE. — Que m'agrada agafar els au-cellets! Hi ha re més bonic al món que un au-cell cantaire?

BEZSEMEOFF. — Però no sabs que es pecat caçar un au-cell?

PERTCHIKHINE. — Ja ho sé. Però m'agrada i no sé fer re més. A mi'm sembla que l'amor consagra totes les feines.

BEZSEMEOFF. — Totes?

TETEREFF. — Totes.

BEZSEMENOFF. — I si algú posa amor en apropiar-se lo que es dels altres?

PERTCHIKHINE. — Això no es una feina: això es robar.

BEZSEMENOFF. — Hm... Es veritat...

AKULINA (*badallant*). — Oh!... Oh!... Oh!... Quina tristesa! Sempre'ns avorrim a la nit. Terenty: per què no portes la guitarra? La podries tocar.

TETEREFF (*tranquilament*). — Quan vaig venir a llogar-vos la meva cambra, senyora Akulina Ivanovna, no'm vaig pas obligar a divertir-vos.

AKULINA (*no havent-lo comprès*). — Què has dit?

TETEREFF. — Ben alt i ben clar.

BEZSEMENOFF (*amb extranyesa i despit*). — Com més te miro més extrany me fa, Terenty. Tu ets un home — permet l'expressió — que no vals res, res absolutament, però, això sí, arrocegues un orgull de gran senyor. D'ont te ve aquest orgull?

TETEREFF (*tranquilament*). — De naixença.

BEZSEMENOFF. — De què estas orgullós, doncs, diga-ho, per favor?

AKULINA. — Però si tot això són extranyeses d'ell! De què pot estar orgullós?

TACIANA. — Mamà!

AKULINA (*ja cansada de la seva filla*). — Ah! Què tens? (*La Taciana desdenyosament abaixa'l cap.*) Es que potser ja torno a dir lo que no'm pertoca? Doncs bé: no diré re més, ara. Podeu estar tranquils!

BEZSEMEOFF (*ofès*). — Tu, vella, expressat amb més prudència. Estem entre gent instruída. Ells ho poden criticar tot, baix el punt de vista de la ciència i de les grans qualitats de l'intel·ligència; mentres que nosaltres, tu, jo i tots, som uns vells, uns tontos...

AKULINA (*conciliadora*). — Què hi vols fer? Tant mateix es cert que saben molta cosa...

PERTCHIKHINE. — Germà, has dit la veritat. Tot rient, això sí, però la veritat.

BEZSEMEOFF. — No, no rient.

PERTCHIKHINE. — Espera-t! En efecte, els vells són uns tontos.

BEZSEMEOFF. — Sobre tot mirant-te a tu.

PERTCHIKHINE. — Jo no m'hi compto. Jo fins crec que sense ls vells no's farien bestieses. Els vells pensen de la mateixa manera que crema l'arbre mullat: molt de fum i poca flama.

TETEREFF (*somrient*). — Molt bé, noi!

(*La Pauleta, en silenci, mira'l seu pare i li passa la mà per l'espatlla, amoixant-lo.*)

BEZSEMEOFF (*malhumorat*). — Això! Què més? Repapieja... Continua...

(*En Pere i la Taciàna trenquen la seva conversa i, somrient, miren an en Pertchikhine.*)

PERTCHIKHINE (*barbotejant, animat*). — Els vells, primer que tot, són uns toçuts! Un vell veu que s'equivoca, sent que no comprèn una cosa, i no ho confessarà mai:

no pot, de cap manera: l'orgull li priva!
 Ha viscut, sabs?, ha viscut, ha espatllat
 potser una quarantena de pantalons, i tot-
 d'una no comprendre les coses! Com pot
 ser això? Quin insult! Aleshores no hi ha
 més: com que es vell, ha de tenir raó.
 Però de totes maneres l'enteniment ja se li
 ha enfosquit. Mentres que'ls joves tenen
 l'esperit rapid, lleuger...

BEZSEMENOFF (*asprament*). — No vagis tant lluny, tu! Què vens a cantar aquí? Val més que diguis això: «si som uns ignorants, que se'ns ensenyi a ser intel·ligents, a explicar-nos bé».

PERTCHIKHINE. — I per què? Tirar a les pedres es perdre'ls trets.

BEZSEMENOFF. — Espera-t, no m'interrompis! Jo tinc més edat que tu. ¿Per què la gent llesta se'n va de nosaltres, els vells, i desde un recó'ns fa mala cara i no'ns vol parlar? Reflexiona una mica. Jo també me'n vaig a reflexionar... tot sol, ja que soc tonto per estar amb vosaltres... (*Aparta amb violència la cadira i, ja a la porta de la seva habitació, diu:*) ...fills instruits...

(*Pausa.*)

PERTCHIKHINE (*an en Pere i la Taciàna*). — Nois: per què feu enfadar als vells?

PAULETA (*somrient*). — Si ets tu qui'ls ha fet enfadar!

PERTCHIKHINE. — Jo? En ma vida he fet enfadar a ningú.

AKULINA.—Vaja, amics: a casa nostra no anem pas bé. Per què l'heu fet enfadar an el vell? Tots esteu emmurriats i descontents. Ell es vell i necessita repòs. L'haurieu de respectar una mica més: es el vostre pare. Me'n vaig amb ell. Pauleta: despara taula i renta'ls plats.

TACIANA (*acostant-se a la taula*).—Per què s'enfada així amb nosaltres, el pare?

AKULINA (*de la porta estant*).—I tu vés-te allunyant d'ell, intel·ligenta!

(*La Pauleta aixuga'ls plats i en Tetereff, apoiat a la taula, la mira amb ull boirós, cara a cara. En Pertchikhine s'acosta an en Pere i s'asseu a la taula. La Taciana se'n va lentament a la seva habitació.*)

PAULETA (*an en Tetereff*).—Com es que'm mireu així?

TETEREFF.—Així mateix.

PERTCHIKHINE.—En què penses, Peret?

PERE.—En un lloc ont anar-men.

PERTCHIKHINE.—Ja fa temps que't vui demanar un favor. Diga-m: què es una canal·lació?

PERE.—I què n'has de fer d'això, home? Si t'ho hagués d'explicar d'una manera clara per tu, seria molt llarc i pesat.

PERTCHIKHINE.—I tu que ja ho sabs?

PERE.—Sí que ho sé.

PERTCHIKHINE (*apartant la mirada den Pere amb desconfiança*).—Hm!

PAULETA. — Que tarda en Nil a venir!

TETEREFF. — Quins ulls més hermosos teniu!

PAULETA. — Ja m'ho vareu dir ahir.

TETEREFF. — I demà tornaré a dir-vos-ho.

PAULETA. — Per què?

TETEREFF. — No ho sé. Que potser us penseu que estic enamorat de vós?

PAULETA. — No'm penso res, jo.

TETEREFF. — Res? Es llastima! Penseu, de totes maneres...

PAULETA. — Però, en què?

TETEREFF. — Penseu en lo que'm fa importunar-vos. Penseu i dieu-m'ho.

PAULETA. — Que sou extrany!

TETEREFF. — Ja ho sé. M'ho heu dit altres vegades. I jo també us torno a dir: «Aneu-vos-en d'aquí! No us farà cap bé'l venir en aquesta casa. Aneu-vos-en!».

PERE. — Que potser feu una declaració amorosa? Es necessari que me'n vagi?

TETEREFF. — No, no us mogueu. Jo no us considero com un ser animat a vós.

PERE. — No heu estat pas feliç, ara.

PAULETA (*an en Tetereff*). — Que agressiu que sou!

(*En Tetereff s'allunya i's para a escoltar amb atenció la conversa den Pere i en Pertchikhine.*)

TACIANA (*sortint de la seva habitació, cobrint-se amb un xal, se'n va al piano i, teclejant, pregunta*). — Encara no es aquí en Nil?

PAULETA. — No.

PERTCHIKHINE. — Un s'avorreix. A propòsit, Peret: l'altre dia vaig llegir al diari que a Inglaterra s'havien construït unes naus voladores. Diu que a primera vista semblen naus com les altres, però així que s'es dins, s'apreta un botó i... izum!... vet-aquí que desseguida s'alcen com un aucell pels aires i se t'emporten qui sab aont. Diu que molts inglesos han desaparegut per sempre més. És veritat això, Peret?

PERE. — És una broma!

PERTCHIKHINE. — Però si està imprès!

PERE. — S'imprimeixen tantes futeses!

PERTCHIKHINE. — Veritat? Moltes?

(*La Taciana toca dolçament una tonada trista.*)

PERE (*contrariat*). — És clar, home, moltes!

PERTCHIKHINE. — Bé, no t'enfadis. ¿És que tots els joves ens heu de tractar a puntades de peu, a nosaltres, els que anem cap per baix? I ni tant sols voleu dirigir-nos la paraula, per més pena! Això no està bé!

PERE. — I després...

PERTCHIKHINE. — Després... Veig que lo millor es que me'n vagi. Us faig nosa. Pauleta: que trigaras gaire a venir?

PAULETA. — No: no més vaig a endreçar els plats.

(*Surt i en Tetereff la segueix amb la vista.*)

PERTCHIKHINE. — Peret: t'has ben oblidat de quan anavem a caçar canaris tots dos! Aleshores m'estimaves tu.

PERE. — I ara també.

PERTCHIKHINE. — Ja ho veig, ja ho sento com t'has tornat ara!

PERE. — Aleshores també m'agradaven els bobons, el pa de pessic, i ara... ara, ni ganes de tastar-lo.

PERTCHIKHINE. — Està comprès. Company Terenty: anem a beure cervesa.

TETEREFF. — No'n tinc ganes.

PERTCHIKHINE. — Doncs me n'hi vaig sol. La taverna es alegre. Allí s'hi està com a casa, mentres que aquí un s'hi mor de fastic, i no ho dic pas per compliment. Passeu el temps sense fer res... no teniu gustos... Voleu jugar a cartes? A la bescambrilla. Som quatre justos.

En Tetereff mira an en Pere i somriu.)

PERTCHIKHINE. — No voleu jugar? Bé, vosaltres mateixos! Vaja, fins a més veure. *(S'acosta an en Tetereff, donant-se un cop a la gorja amb el dit.)* Anem!

TETEREFF. — No.

(En Pertchikhine se'n va desconsolat, movent el braç, agitat. Uns instants de silenci. Se senten clarament els sons dolços de la peça que la Taciana llegeix. En Pere, ajaçat a la chaise-longue, escolta amb atenció la melodia i l'acompanya xiulant; en Tetereff s'alça de la cadira i va amunt i avall de l'habitació. A l'avant-sala, darrera la porta, cau alguna cosa de ferro, fent molt soroll (una

galleda o'l tubo del samovar). Se sent la veu de l'Stepanida: «Qui diable l'empeny!»

TACIANA (*sense deixar de tocar*).—Per què deu tardar tant en Nil?

PERE.—No ve ningú.

TACIANA.—Esperes a l'Elena?

PERE.—An ella o an algú altre.

TETEREFF.—No vindrà ningú a casa vostra.

TACIANA.—Sempre feu aquest posat sinistre, vós!

TETEREFF.—No vindrà ningú perquè no s'hi guanya re de bo entre vosaltres.

PERE.—Això ho pensa en Terenty el teolog.

TETEREFF (*persistint*).—No veieu com l'aucellaire borratxó i envellit té l'esperit fresc i l'ànima viva, mentres que vosaltres dos sou ja mig morts al començar la vida?

PERE.—I vós? Què opineu de vós mateix?

TACIANA (*alçant-se*).—Senyors, deixeu-ho córrer! Ja ho sé prou d'altres vegades! Ja heu discutit prou sobre això mateix!

PERE.—La vostra manera de dir m'agrada, Terenty. I el paper que feu, paper de jutge de tots nosaltres, també m'agrada. Però voldria saber per què heu escullit aquest paper primer que un altre. Sempre'ns parieu com si'ns resessiu un psalm pel descans de l'ànima.

TETEREFF.—No n'hi han de psalms d'aquests.

PERE.—No hi fa re. Vui dir-vos que no'ns porteu estimació.

TETEREFF. — Bé...

PERE. — Gracies per la franquesa.

(*La Pauleta entra.*)

TETEREFF. — Bona gana!

PAULETA. — Què es lo que oferiu?

TACIANA. — Impertinencies.

TETEREFF. — La veritat.

PAULETA. — Tinc ganes d'anar al teatre. Qui vol venir amb mi?

TETEREFF. — Jo.

PERE. — Què posen avui?

PAULETA. — «La Segona Joventut». Anem, Taciana.

TACIANA. — No. Es facil que aquesta temporada no hi vagi al teatre. M'hi avorreixo. Me pesen, m'irriten els nervis tots aquests drames amb trets de revòlver, queixes i plors. (*En Tetereff toca amb el dit una tecla del piano, i una nota greu i trista ressona per l'habitació.*) Re d'això es veritat. La vida fa malbé la gent sense soroll, sense crits, sense llagrimas, sense que un se'n doni compte...

PERE (*malhumorat*). — La major part dels drames tracten de l'amor i ningú veu el drama que esqueixa l'ànima de l'home que lluita entre'l «voler» i el «dever».

(*En Tetereff, somrient, continua tocant les tecles baixes del piano.*)

PAULETA (*confosa i somrient*). — I a mi m'agrada molt el teatre, molt! Aquí teniu, per exemple, «Don Cesar de Bazan, gentil

hombre español». Està molt ben escrit!
Quin heroel

TETEREFF. — Que m'hi assemblo jo?

PAULETA. — I ara! No! Gens ni mica.

TETEREFF (*rient*). — Ah! Llastima!

TACIANA. — Quan un actor fa una declaració
d'amor al teatre, l'escolto i no'l puc resistir.
Allò no es veritat, no ha existit mai!

PAULETA. — Doncs, bé: jo me n'hi vaig. Que
veniu, Terenty?

TETEREFF (*deixant de teclejar*). — No. No vui
venir amb vós, si trobeu que no tinc cap
semblança amb el gentil home espanyol.

(*La Pauleta se'n va rient.*)

PERE (*seguint-la amb la mirada*). — Què se n'hi
endóna an ella del gentil home espanyol!

TETEREFF. — Es que en ell hi veu un home
sà...

TACIANA. — I ben compost.

TETEREFF. — I alegre. Un home alegre es sem-
pre un bon home. Els poca-vergonyes po-
ques vegades són alegres.

PERE. — Doncs... d'aquesta manera, vós deveu
ser el més gran malfactor de la terra.

TETEREFF (*tornant a teclejar les notes baixes
del piano*). — Jo soc un mona... i re més.
Sabeu per què hi ha tants borratxons a
Russia? Perquè es una cosa molt còmoda
això de ser borratxó. Aquesta mena de gent
es estimada al nostre país. A un innova-
dor, a un home coratjós, se'l detesta, i als
borratxons se'ls estima. Perquè estimar una

cosa insignificant, inútil, es sempre més còmodo que estimar una cosa gran i bona.

PERE (*passejant per l'habitació*). — El nostre país, la Rússia... la Rússia, el nostre país... Que extrany que sona això! Es que la Rússia es nostra? meva? vostra? Què som els russos? Qui som nosaltres?

TETEREFF (*taral·lejant*). — So-om aucells lliures...

TACIANA. — Terenty, per favor, acabeu de tocar! Això pren un to massa funebre!

TETEREFF (*continuant*). — Com el nostre humor...

(*La Taciana, disgustada, laça, se'n va de l'habitació.*)

PERE. — Si-i... Vós... en efecte, acabeu... Això irrita'ls nervis... Jo'm penso que quan un francès o un anglès diu «la França», «l'Inglaterra», amb aquesta paraula evoca alguna cosa real, palpable, comprensible. Jo dic «la Rússia», i sento que aquesta paraula es buida per mi. No m'es possible fer que aquest mot contingui res de clar, de precís. (*Una pausa. En Tetereff continua tocant.*) Hi ha moltes paraules que's pronuncien per costum, sense pensar lo que amaguen. La vida... La meua vida... Què hi ha dintre d'aquestes paraules? (*Calla i torna a passejar-se. En Tetereff, tocant suaument les tecles, omple l'habitació de sons suspirejants, i, somrient, segueix an en Pere amb la mirada.*) El dimoni va em-

penye-m a pendre part en aquells desordres imbecils. Havia entrat a l'Universitat per estudiar i estudiava... No toqueu més, per favor!... No'm vaig donar compte que hi hagués un regim que'm privés d'estudiar el Dret Romà. No! Parlant en consciència, no ho sentia. Això sí: sentia'l regim del companyerisme... i an ell vaig obeir. Vet-aquí dos anys de la meua vida llençats. Això ha sigut una violència contra mi, veritat? Jo havia pensat: «Acabaré'ls estudis, seré advocat, treballaré, llegiré, observaré... i viuré...»

TETEREFF (*ironicament*). — Per consol dels pares, pel bé de la religió i de la patria, com un bon servidor de la societat.

PERE. — La societat! La detesto, perquè augmenta les seves exigències amb l'individu, sense donar-li cap possibilitat de desenrotllar-se regularment. «L'home ha de ser ciutadà primer que tot», me deien els companys en nom de la societat. Jo he sigut ciutadà... Que'l dimoni se'ls emporti! Jo no vui, no estic obligat a sotmetre-m a les exigències de la societat! Jo soc un individu, una persona, i la persona es lliure. Escolteu... Deixeu aquesta musica del dimoni!

TETEREFF. — Home, jo us acompanyo, burges que vareu ser ciutadà durant mitja hora!

(*Se sent un soroll que ve de l'avant-sala.*)

PERE. — Vós... fóra burles!

(*En Tetereff mira an en Pere amb aire provocador i continua tocant. Entren en Nil, l'Elena, en Chikhine, la senyoreta Zvetaieff i després la Taciana.*)

ELENA. — Què significa aquesta musica funebre? Bona nit, *papu!* Bona nit, mig procurador! Què feieu aquí?

PERE (*malhumorat*). — Bestieses.

TETEREFF. — Jo... tocava la pregaria dels agonitzants per l'home caigut prematurament.

NIL (*a Tetereff*). — Escolta: t'haig de demanar un favor.

(*Li parla a l'orella. En Tetereff fa senyals amb el cap.*)

ZVETAIEFF. — Oh! Senyores i senyors, quin ensaig tant interessant el d'avui!

ELENA. — Ei, procurador! Haguessiu vist amb quina fogsositat me feia l'amor el tinent Bykoff!

CHIKHINE. — El vedell Bykoff.

PERE. — Que us creieu que hi tinc cap interès en saber qui us ve a fer l'amor?

ELENA. — Oh! Oh! Que esteu malhumorat!

ZVETAIEFF. — En Pere sempre ho està de malhumorat.

CHIKHINE. — Sí. El seu humor de sempre.

ELENA. — Tanieta!¹ Tu també, com de costum, estas trista... com una nit de tardor.

TACIANA. — Sí, com de costum.

ELENA. — Joestic alegre a no poder més! Di-

1) Diminutiu de Taciana.

gueu-me, senyores i senyors, per què estic sempre tant alegre?

NIL. — Jo no vui respondre: com que també estic sempre alegre...

ZVETAIIEFF. — I jo!

CHIKHINE. — Jo, no sempre, però...

TACIANA. — Continuament.

ELENA. — Tanieta! Com treus el teu talent! Està molt bé! *Papu!* Digueu-me: per què estic alegre, jo?

TETEREFF. — Oh! Lleugeresa personificada!

ELENA. — Com! Ja me les pagareu aquestes paraules quan vingueu a fer-me declaracions d'amor.

NIL. — De bona gana menjaria alguna cosa. Me n'he d'anar: estic de servei.

ZVETAIIEFF. — Per tota la nit? Pobre!

NIL. — Per totes les vintiquatre hores del dia. Me'n vaig a la cuina a demanar a l'Stepanida...

TACIANA (*sortint amb en Nil*). — Vaig a dir-li que...

TETEREFF (*a l'Elena*). — Ep! Escolteu. Creieu que es facil que jo m'enamori de vós?

ELENA. — Sí, home insolent! Sí, monstre negre! Sí! Sí!

TETEREFF (*reculant davant d'ella*). — Obeeixo. Això no m'es dificil. Una vegada vaig estar enamorat de dugues noies i d'una casada al mateix temps.

ELENA (*continua avançant cap an ell*). — I què?

TETEREFF. — Tot inutil.

ELENA (*a mitja veu, dirigint-se an en Pere amb els ulls*). — Què hi ha entre vosaltres dos?

(*En Tetereff riu i parla en veu baixa.*)

CHIKHINE (*an en Pere*). — Escolta, company: me pots deixar un ruble per tres dies? Tinc les bòtes estripades... Comprends?

PERE. — Té. Amb aquest fan set els que'm deus.

CHIKHINE. — Ja me'n recordo.

ZVETAIIEFF. — Pere: per què no voleu pendre part en les nostres representacions?

PERE. — Però si jo no sé representar!

CHIKHINE. — I nosaltres que'n sabem?

ZVETAIIEFF. — Al menos veniu als ensaigs. Els quintos són molt interessants! N'hi ha un, en Chirkoff, que es més divertit! Ignocent, bo, somriu molt afablement, està molt confós i no comprèn mai re.

PERE (*girant de passada'ls ulls cap al costat de l'Elena*). — Vaja, perquè ho sapigveu, no concebeixo com una gent que no comprèn re pot ser interessant!

CHIKHINE. — Es que n'hi ha d'altres sense en Chirkoff.

PERE. — Encara que n'hi hagi tota una companyia.

ZVETAIIEFF. — Com goseu dir semblants coses? No comprenc lo que teniu. Es aristocratism?

TETEREFF (*de sobte, en alta veu*). — Jo no sé plànyer.

ELENA. — Psit! Psit! Psit!

PERE. — Ja sabeu que soc un petit burgès.

CHIKHINE. — Per això mateix, no's comprèn la teva actitud amb la gent senzilla.

TETEREFF. — Ningú m'ha planyut mai.

ELENA (*a mitja veu*). — No sabeu, doncs, que s'ha de tornar bé per mal?

TETEREFF. — No'n tinc ni a l'engròs ni a la menuda d'això.

ELENA. — Oh! A poc a poc!

PERE (*escoltant la conversa de l'Elena i den Tetereff*). — No comprenc per quin motiu us distreieu buscant simpaties entre aquesta mena de gent.

ZVETAIIEFF. — Nosaltres no'ns distreiem: partim lo que podem amb ells.

CHIKHINE. — Ni això tampoc. Senzillament ens agrada estar entre ells. Són gent sense artifici; entremig d'ells s'hi respira no sé què de sà, com dins d'un bosc. No ns fa mai mal de refrescar-nos a nosaltres, devoradors de llibres.

PERE (*amb insistència i amb irritació mal dissimulades*). — Senzillament... us agrada viure d'ilusions. I us acosteu als soldats amb certa intenció secreta, ridícula. Perdoneu la franquesa. Refrescar-se entre soldats, perdoneu que us digui que es...

ZVETAIIEFF. — Però no es per soldats solament: ja sabeu que també organisem funcions al deposit...

PERE. — No hi fa re. Jo us dic que al donar

el nom d'interès vital a tota aquesta agitació, a totes aquestes curses, us equivoqueu de mig a mig. Esteu convençuts, no es cert?, que ajudeu al desenrotllament de la personalitat, etc. Això també es un engany. Demà vindran l'oficial o el contramestre, donaran una bofetada a la personalitat, i treuran del cap d'aquesta gent tot lo que vosaltres hi haureu fet entrar, si es que heu conseguit fer entrar-hi alguna cosa.

ZVETAIIEFF. — Quins discursos més pesats!

CHIKHINE (*ombrivol*). — Si-i... Discursos... dolents... No es la primera vegada que'ls sento, i com més va més me desagraden. Ja'n parlarem un dia, tu i jo, Pere, i per sempre més que'n parlarem!

PERE (*amb fredor i displicencia*). — Estic tot espantat! Creu-me que espero aquest dia amb impaciencia.

ELENA (*crident calorosament*). — Per què us enfadeu així? Escolteu! Chikhine: per què voleu que se us cregui dolent?

PERE. — Me penso que per semblar original.

ZVETAIIEFF. — És cert. Això es *pose!* Tots els homes posen davant de les dones. L'un fa'l pessimista, l'altre'l mefistofelis. I, en realitat, no són més que una colla de ganduls.

TETEREFF. — Poques paraules i ben dites!

ZVETAIIEFF. — Què voleu, doncs? Que us afalagui amb compliments? Sí, espereu! Ja us conec!

TETEREFF. — Així esteu més instruida que jo. Potser també sabrieu contestar-me això: «s'ha de tornar el bé pel mal, si o no? Es a dir, creieu que'l bé i el mal tinguin un valor diferent, vós?

ZVETAIIEFF. — Això són paradoxes que costen de passar.

CHIKHINE. — Espereu-vos, deixeu-lo explicar! És interessant. M'agrada sentir com parla en Teterreff. Moltes vegades, tant mateix, consegueix fer entrar un raig de llum a l'enteniment. Si val a dir la veritat, tots els nostres pensaments són ordinaris, gastats, com velles monedes de coure.

PERE. — Ets massa generós d'atribuir les teves qualitats personals a tots nosaltres.

CHIKHINE. — S'ha de dir la veritat, no! Fins en les coses petites s'ha de ser veridic. Jo ho confesso francament: encara no he dit una paraula original. I creieu-me que m'agradaria!

TETEREFF. — Ara n'acabes de dir una.

CHIKHINE (*vivament*). — No es cert! Quina es?

TETEREFF. — La veritat, l'has dita. Endevinala tu mateix.

CHIKHINE. — Així ha estat sense voler.

TETEREFF. — Expressament no s pot ser mai original. Jo ho he provat.

ELENA. — Vaja, doncs, malhumorat, parlem-nos del bé i del mal!

CHIKHINE. — Sí, vingal! Fes treballar la teva maquineta filosòfica.

TETEREFF (*prenent l'actitut d'un orador*). —

Honorables bipedes! Quan dieu que s'ha de tornar el mal en bé us equivoqueu. El mal es una qualitat innata en nosaltres i, per lo tant, de poc valor. El bé vosaltres mateixos l'heu inventat, l'heu pagat horriblement car, i per això es una cosa preciosa, una raresa, com no n'hi ha cap de més hermosa en la terra. Voler, doncs, igualar el bé i el mal es per vosaltres desavantatjós i inutil. I jo us dic: torneu el bé solament pel bé. I mai no'n torneu, més del que hagi rebut, a fi de no despertar en l'home'l sentiment de l'usura. Perquè l'home es cobdiciós. Si una sola vegada li doneu més de lo que li devieu, a la segona voldrà encara molt més. No li escatimeu tampoc re de lo que li deveu, perquè, si l'enganyessiu una vegada, l'home es rencuniós, us dirà que heu «fallit», deixarà d'estimarvos, i una altra vegada ja no us voldrà fer bé: tot lo més que us dongui una mala almoina. Germans! Sigueu estrictament exactes al pagar el bé que se us ha fet! Perquè no hi ha re més trist i repulsiu al món com un home que faci almoina al seu proxim. En quant al mal, pagueu-lo sempre centuplicat. Sigueu crudelment prodics al recompensar el vostre proxim pel mal que us hagi fet! Si al demanar-li un bocí de pa us ha donat una pedra, vosaltres aboqueu-n'hi tota una montanya al cap.

(*En Tetereff comença bromejant, però a poc a poc pren un to seriós i acaba'l discurs amb veemència i convicció. Així que ha acabat se'n va del seu lloc amb passos feixucs. Un instant de silenci general. Tots se senten molestats per haver sentit en les seves paraules quelcom de penós i de sincer.*)

ELENA (*en veu baixa*). — Amb tot i això, vós deveu haver sofert molt pels homes.

TETEREFF (*mig rient*). — Però això m'ha donat l'alegra esperança de que ells també sofririen per mi... més ben dit, de mi...

NIL (*entrant amb una sopera i una llesca de pa a la mà. Parla cuidant de no vessar lo que hi ha a la sopera. La Taciana'l segueix*). — Tot això són filosofies. Es una mala costum, Taciana, que per la cosa més petita facis filosofies. Plou? Una filosofia. Tens mal al dit? Una altra. Sents olor de fum? Una altra. Quan jo sento aquestes filosofies per re, malgrat jo mateix, penso que no es bo per tothom ser persona lletrada.

TACIANA. — Que ets grosser, Nil!

NIL (*posant-se a la taula i menjant*). — Per què, grosser? Tu t'avorreixes. Doncs ocupa't d'alguna cosa. Aquell que treballa no s'avorreix. No t'agrada quedar-te a casa? Doncs vés-te'n al camp, viu allí i ensenya. O sinó vés a estudiar a Moscou.

ELENA. — Això! Això! Tireu dret, i an aquest

també. (*Senyalant an en Tetereff.*) Aquest Nil (*mirant-lo de reull*). — Vet-aquí un minyó

que's voldria fer passar per un Heraclit!

TETEREFF. — Diga-m Swift, si no't fa re.

NIL. — Massa honor per tu!

PERE. — Sí, un xic massa!

TETEREFF. — Doncs m'agradaria.

ZVETAIEFF. — Quin afany de llustre!

NIL (*mirant la sopera*). — No t'enfadis. I, doncs, la Pauleta que no ha vingut, es a dir, que sabeu ont es?

TACIANA. — Al teatre. Per què?

NIL. — Re... No... Pregunto d'una manera general.

TACIANA. — Que la necessites?

NIL. — No. No la necessito. Es a dir, en aquest moment. Però, en general, la necessito sempre. I ara! Què diable repapiejo jo!

(*Tots somriuen, menys la Taciana.*)

TACIANA (*amb insistencia*). — Per què? Per què la necessites?

(*En Nil menja i no respon.*)

ELENA (*depressa, a la Taciana*). — Per què t'ho deia allò en Nil? Digues.

ZVETAIEFF. — Sí, es interessant!

CHIKHINE. — M'agrada sentir com en Nil predica la moral.

PERE. — A mi m'agrada veure-l menjar.

NIL. — Tot ho faig prou bé.

ELENA. — Vaja, Taciana, digues!

TACIANA. — No'n tinc ganes.

ZVETAIEFF. — Mai té ganes de re!

TACIANA. — Què sabs tu? Potser tinc moltes ganes de morir!

ZVETAIEFF. — Fòra! Quin horror!

ELENA. — Brr! No m'agrada parlar de la mort.

NIL. — Què's pot dir de la mort fins al moment abans de morir?

TETEREFF. — Vet-aquí l veritable filòsof.

ELENA. — Anem a casa meva. Ja es hora: el *samovar* temps ha que deu estar preparat.

CHIKHINE. — No aniria malament de pendre't tè, ara! Espero que també menjarem un bocí.

ELENA. — I doncs!

CHIKHINE (*senyalant an en Nil*). — Ho confesso: me'l miro i l'envejo, a tota hora!

NIL. — No m'envegis: ja m'ho he menjat tot! Vinc amb vosaltres: encara tinc més d'una hora per mi.

TACIANA. — Valdria més que reposessis abans del servei.

NIL. — Oh! No t'amoinis!

ELENA. — Pere, que veniu?

PERE. — Si m'ho permeteu...

ELENA. — De tot cor que us ho permeto! Doneu-mel braç!

ZVETAIEFF. — Anem de dos en dos. En Nil amb mi.

CHIKHINE (*a la Taciana*). — Aleshores, vós amb mi.

TETEREFF. — I's diu que a la terra hi ha més dònes que homes! Doncs jo he viscut en moltes ciutats, i sempre, per tot arreu,

m'he trobat amb que no hi havia dona per mi.

ELENA (*rient i cantant*). — Anem, anem, fills de la pa... tria...

CHIKHINE (*empenyent an en Pere per l'esquena*).

— Fes via, més depressa, fill de la patrial
(*Surten sorollosament rient i cantant. La cambra resta sola durant alguns segons. Després la porta de l'habitació dels vells s'obre i surt l'Akulina Ivanovna, i, tot badallant, apaga'ls llums. Se sent la veu monòtona del vell que llegeix els salms a la seva habitació. Topant amb les cadires, en la foscor, la vella s'entorna a la seva cambra.*)

TELÓ

ACTE SEGON

La mateixa habitació. Es un mig-dia de tardor. En Bezsemenoff està assegut davant de la taula. La Taciana, lentament i sense fer soroll, se passeja per la sala. En Pere, dret, a vora de l'envà, mira per la finestra.

BEZSEMENOFF. — Ja fa una bona estona que us estic parlant, fills meus, però'm deuen mancar paraules per tocar els vostres cors. L'un m'escolta girat d'esquena, l'altre va i ve com una cornella per una vorada.

TACIANA. — Ja m'assec. (S'asseu.)

PERE (girant els ulls vers el seu pare). — Digues clar què vols de nosaltres!

BEZSEMENOFF. — Vui compendre lo que sou. Vui saber quina mena d'home ets tu.

PERE. — Espera-t. Ja t'respondré. Ho compendras, ho veuras. Primer deixa-m acabar els estudis.

BEZSEMENOFF. — Uii! Els estudis! Estudia!

Però si tu no estudies! Ho fas veure no més. Has après a menysprear tot lo del món sense haver après a mesurar els teus actes. T'han tret de l'Universitat, i't creus que ho han fet injustament? T'enganyes. Un estudiant es un deixeble i no un director de la vida. Si cada minyó de vint anys volgués ser l'amo de l'ordre, aleshores seria el món tot un daltabaix, i en tota la terra no hi hauria un lloc per l'home seriós. Primer tot aprèn, governa bé'ls teus negocis, i de aleshores tindras dret a judicar. Mentres no sigui així, tothom té'l dret absolut d'enviar-te a passeig amb els teus judicis. I això no t'ho dic pas per malvolença: me surt del cor; perquè ets fill meu, sang meva. Veus? An en Nil no li dic re: encara que hagi patit molt per ell, al cap d'avall no es més que un fill adoptiu. Ja no es sang meva. I com més va menos me sembla de la família. Prou que ho estic veient, a la fi serà un canalla: serà un actor o alguna cosa així. Qui sab si també esdevindrà socialista! No hi fa re: tindrà la paga que's mereix.

AKULINA (*mirant per la porta, amb veu queixosa i tímida*). — Tu: que no es hora de dinar?

BEZSEMEOFF (*severament*). — Vés-te'n! No't fiquis amb lo que no't demanin. (*L'Akulina Ivanovna desapareix. La Taciana mira al seu pare desdenyosament i torna a anar*

amunt i avall per la sala.) Heu vist? La vostra mare no para un instant de vigilar-vos, sempre tement que jo no us maltracti. Jo no vui mal a ningú. Soc jo'l maltractat, maltractat per vosaltres, amargament. A casa meva vaig amb molta prudència, com si'ls trespols estessin coberts de vidres trencats. Els meus antics amics, els meus companys, ja no'm vénen a veure. Tens fills instruits, me diuen; nosaltres som senzills, i encara serien capaços de burlar-se de nosaltres. Més d'una vegada us en havieu burlat i a mi'm feieu tornar roig de vergonya. Tots els meus amics m'han abandonat, com si'l tenir fills instruits fos una pesta. Vosaltres no us cuideu per re del vostre pare: mai li dirigiu una paraula amable, mai li parleu dels sentiments que us animen, de lo que aneu a fer. Soc com un extrany per vosaltres. Però jo us estimo... Sí, estimo. Compreneu lo que vol dir això, estimar? A tu t'han expulsat i això'm fa mal. La Taciana no troba marit, i això'm fa pena i vergonya davant del món. Es que la Taciana es pitjor que tantes altres que's casen i demés? Jo voldria veure-t un home i no un estudiant, Pere. Aquí tens el fill den Felip Nazaroff, que ja ha acabat els estudis, s'ha casat amb una noia de dot i guanya dos mil rubles a l'any. Arribarà a ser membre del consell municipal.

PERE. — Espereu. També'm casaré jo.

BEZSEMENOFF. — Prou, ja ho veig. Demà mateix estaries a punt. Però, ambe qui, diga-m? Amb una esbogerrada, una desvergonyida, i després viuda, per acabar-ho d'adobar. Eh, eh!

PERE (*fòra de si*). — Vós no teniu el dret de dir-li això!

BEZSEMENOFF. — Què? Això? Viuda o desvergonyida?

TACIANA. — Papà! Deixa-ho córrer, per favor! Vos ho prego. Pere: vés-te'n o calla! Bé callo jo. Escolta: no ho puc comprendre. Papà: quan parles sento que tens raó. Sí, tens raó, ja ho sé. Creu-me, jo ho sento perfectament. Però la teva raó, la teva veritat, ens es extranya a mi i an ell, comprens? Nosaltres ja tenim la nostra. No t'enfadiis, no, espera. Dugues veritats, papà.

BEZSEMENOFF. — Mentida! No més n'hi ha una de veritat: la meva. Quina es la vostra? Ont es? Fes-me-la veure!

PERE. — Pare, no cridis. Jo vaig a dir-t'ho també. Sí, sí: tu tens raó. Però la teva veritat ens ve estreta. No es prou gran per nosaltres, com el vestit de criatures que no podem portar més. Ens ve just, ens extreny. Lo que tu vivies, la teva manera de viure, això ja no es bo per nosaltres.

BEZSEMENOFF. — Sí, es això! Vosaltres... vosaltres... com dir-ho... vosaltres esteu instruits, i jo soc un imbecil! Oh! Vosaltres!

TACIANA. — No es pas això, papà; no es això.

BEZSEMEMOFF. — Prou que es això. Durant dies sencers vosaltres rebeu gent, feu soroll, a la nit no deixeu dormir. Davant meu mateix, tu t'enredes amb la llogatera. Tu sempre estas emmurriada. I jo i ta mare no tenim més remei que anar a recó.

AKULINA (*entrant de cop, diu amb veu planyi-vola*). — Colomets meus! Però que no'm veus a mi? Que dic alguna cosa jo? En un recó, a la mateixa estable, que'm sents queixar mai? Sobre tot no us maltracteu! No us atormenteu els uns als altres, estimats meus!

BEZSEMEMOFF (*enretirant-la amb una mà i empenyent-la amb l'altra*). — Vés-te'n, vella, que no't necessiten a tu! No'ns necessiten a nosaltres dos! Són intel·ligents ells! Per ells som uns estranys, nosaltres!

TACIANA (*exhalant una queixa*). — Quina tortura! Quin suplici!

PERE (*palit i desesperat*). — Pare, mireu que es estupid això! Tot d'un cop, sense solta ni volta...

BEZSEMEMOFF. — Tot d'un cop, dius? Mentida! No es ara de sobte, no: això anava madurant anys i anys dintre'l meu cor!

AKULINA. — Peret, cedeix! No discuteixis! Tanqueta, tingueu pietat del pare!

BEZSEMEMOFF. — Dius que es estupid! Ah, beneit! Es esgarrifós i no estupid! Ara mateix, pare i fills, vivien tranquils. De sobte, du-

gues veritats... Ah! Sou unes feres vosaltres!
TACIANA. — Pere, vés-te'n! Calma't, pare! Calma't, t'ho prego!

BEZSEMEOFF. — Fills despiedats, que'ns heu arreconat! De què esteu orgullosos, què heu fet? Nosaltres hem viscut, hem treballat, hem aixecat cases per vosaltres, hem pecat, hem pecat potser molt per vosaltres.

PERE (*criant*). — Es que jo t'hi demanat que ho fessis tot això?

AKULINA. — Pere, per favor!

TACIANA. — Vés-ten, Pere! No puc aguantar més. Jo me'n vaig.

BEZSEMEOFF. — Ah! Fugiu de la veritat com els dimonis dels encens. La consciència se us revolta.

(*En Nil obre de bat a bat la porta de l'avant-sala i s'atura al brançal. Ve del treball, té la cara negra, plena de fum i de sutge. Porta les mans brutes. Vesteix un gec curt, lluent de grassa, a la cintura una corda de cuir i grans botes fins els genolls.*)

NIL. — Doneu-me, depressa, vint kopecs per pagar el cotxer!

(*La seva arribada inesperada i la seva veu tranquil·la, sentida de sobte, fan que desseguida se renovi la calma per uns moments. Tots el miren sense moure-s, silenciosament. Ell s'adona de l'efecte que ha causat i, havent comprès de lo que's tractava, amb un somriure de compassió diu:*)

NIL. — Què, què? Una altra baralla?

BEZSEMENOFF (*criant amb rudeses*). — Tu, descregut, aont has entrat?

NIL. — Com, aont?

BEZSEMENOFF. — Tu entres amb el barret posat.

AKULINA. — Què es això? Brut com vas, entres de dret aquí a la sala. Fixa-t'hi una mica més, home!

NIL. — Vaja, doneu-me'ls vint *kopecs*!

PERE (*donant-li diners, li diu a mitja veu*). — Torna aviat.

NIL (*somrient*). — A calmar-vos? Es molt difícil, noi! Més tard, si de cas.

BEZSEMENOFF. — Plam! Aquí'l tens amb un salt. Se li ha empeltat, no sé d'aont, una certa cosa... No té respecte per res del món.

AKULINA (*imitant el to del seu marit*). — Es veritat. Quina peça! Tanieta, vés a la cuina i digues a la Stepanida de dinar.

(*La Taciàna se'n va.*)

BEZSEMENOFF (*somrient, ombrivol*). — I an en Pere aont l'enviaras? Ai, noia, que ets bestia! Has de comprendre que jo no soc tant ferestec. Me surt del cor això. Tinc por per ells. Crido de pena i de dolor i no per dolenteria. Per què me'ls treus del davant, doncs?

AKULINA. — Però, si ja ho sé, home! Ho sé tot. Jo també'ls tinc pietat. Nosaltres dos som vells, no ho veus? Què hi podem fer, si som així? Per què som bons ja nosaltres. Déu meu? Mentres que ells encara han de

viure. Els pobres han de veure encara moltes miseries.

PERE. — Pare, ja't dic jo que t'amoïnes per ben poca cosa. No sé lo que t'has arribat a imaginar.

BEZSEMENOFF. — Es que tinc por. Corren uns temps! Quina epoca més terrible! Tot trontolla, tot se trenca. La vida s'agita, i es per tu que tinc por. Si't passa alguna cosa, qui'ns podrà sostenir a la vellesa? Tu ets el nostre sosteniment. Aquí tens en Nil: ja ho veus com es. I aquest aucell de Tetereff. No vagis amb ells, que no'ns estimen. No te'n fiis!

PERE. — Estigueu tranquils. No'm passarà re. Esperaré algun temps no més i faré la demanda.

AKULINA. — Sí, Peret: fes-la ben aviat, tranquil·lisa'l teu pare.

BEZSEMENOFF. — Jo crec en tu, fill meu, quan parles així reposadament. Me penso que no has de viure pas més malament que jo; però devegades...

PERE. — Vaja, deixem córrer això. Ja n'hi ha prou! Penseu que's repeteixen massa sovint aquestes escenes!

AKULINA. — Fills meus estimats!

BEZSEMENOFF. — I la Taciana, per què no ha de deixar l'escola? Què li representa an ella això? Cansaments i re més.

PERE. — Sí: necessita repòs.

AKULINA. — I tant si'n necessita!

NIL (*entrant sense'l gec, amb una brusa blava, sense haver-se rentat la cara*). — Que dinem aviat?

(*En Pere, veient en Nil que entra, se'n va depressa a l'avant-sala.*)

BEZSEMENOFF. — Valdria més que t' rentessis la cara abans de demanar el dinar.

NIL. — La meva cara rai, que aviat es neta! Tinc una fam de llop. La pluja, el vent, el fred i una locomotora vella i dolenta, m'han fet patir tota la nit, m'han deixat sense forces. L'hagués de fer el quefe de la tracció aquest viatge amb un temps tant dolent i una maquina tant gastada!

BEZSEMENOFF. — Vés enraonant tu! Veig que has començat a parlar mal dels quefes. I això no va bé.

NIL. — Als quefes rai, que tot els va bé!

AKULINA. — Ell parla de tu i no dels quefes.

NIL. — Ah! De mi?

BEZSEMENOFF. — Sí, de tu.

NIL. — Oh! Oh!

BEZSEMENOFF. — No facis oh! oh! i escolta.

NIL. — Ja escolto.

BEZSEMENOFF. — Has començat a donar-te importància.

NIL. — De quant ençà?

BEZSEMENOFF. — Te proibeixo parlar-me amb aquest llenguatge.

NIL. — No més tinc una llengua (*ensenya la llengua*) i a tothom parlo amb la mateixa.

AKULINA (*picant de mans amb violència*). —

Desvergonyi! A qui ensenyas la llengua tu?
 BEZSEMENOFF. — Espera-t, espera-t! *L' Akulina Ivanovna, baixant el cap desdenyosament, se'n va.*) Te vui parlar a tu, intel·ligent.

NIL. — Després de dinar?

BEZSEMENOFF. — No, ara mateix.

NIL. — Valdria més després de dinar. Creieu-me, tinc gana, estic cansat, rendit. Feu-me'l favor de guardar-ho per més tard. I, després, què'm podeu dir que no m'insulteu? No m'agrada barallar-me amb vós. Valdria més que'm diguessiu senzillament que no'm podeu sofrir i que jo...

BEZSEMENOFF. — Ah! Que'l dimoni se t'emporti! (*Se'n va a la seva habitació, i d'una revolada tanca la porta darrera d'ell.*)

NIL (*murmurant entre-dents*). — Molt bé! Prou val més el dimoni que tu. (*Se passeja per l'habitació taral·lejant. Entra la Taciana.*)
 Ja us heu tornat a barallar?

TACIANA. — No t'ho pots figurar.

NIL. — Sí, m'ho figuro perfectament. Heu representat una escena dramàtica de l'interminable comèdia titolada: «Ni aquí ni allà».

TACIANA. — No costa res de dir això. Tu rai que sabs quedar-te enfora!

NIL. — Jo sé desfer-me'n, sé allunyar-me de tota aquesta comèdia. I ben aviat ne fugiré categòricament per sempre. Demanaré un canvi de plaça, ja sigui com montador de màquines o d'empleat al diposit. Ja estic

cansat de guiar trens de mercaderies a les nits! Fossin trens de viatgers, encara! El rapid, per exemple, que talla l'aire! Així un correria a tot vapor! Mentres que ara t'arrocegues sol amb el fogonaire. Quin avorri-ment! A mi m'agrada estar amb la gent.

TACIANA. — I encara fuges de nosaltres!

NIL. — Sí. Dispensa la veritat. Com vols que no fugi? A mi m'agrada viure, m'agrada'l soroll, el treball, la gent senzilla, alegre. Però, vosaltres, que us penseu que viviu? Lo que feu es rodar al voltant de la vida i queixar-vos i planye-us, no sé per quina raó. Contra qui? Per què fer tot això? Es incomprendible!

TACIANA. — No ho comprens?

NIL. — De cap manera. Quan un home no jeu bé d'un costat, se gira de l'altre; però quan es tota la seva vida que no marxa bé, no fa més que queixar-se. Fes un esforç, també: gira-t!

TACIANA. — Sabs? Un filòsof ha dit que no més hi ha'l beneit a qui la vida li sembla senzilla.

NIL. — Vaia uns els filòsops per dir bestieses! Jo no'm considero ser un home intel·ligent, però trobo, senzillament, que viure amb vosaltres, no sé per què, es una cosa tant avorrida que's fa insoportable. Me penso que és perquè us agrada massa queixar-vos de tot i de tothom. Per què queixar-se? Qui us ajudarà? Ningú. Si no teniu a qui queixar-vos no val la pena de...

TACIANA. — D'ont te ve aquesta duresa, Nil?

NIL. — Ah! Això es duresa?

TACIANA. — Crudeltat es. Me penso que l'has agafada per contagi den Tetereff, que no sé per què té odi a tothom.

NIL. — Ei! No pas a tothom. *(Somrient.)*

En Tetereff no't sembla a tu que es com una mena de destral?

TACIANA. — Una destral? Quina destral?

NIL. — Una destral de ferro, ordinaria, amb el manec de fusta.

TACIANA. — No, no facis bromes, que no està bé. Sabs, Nil, que es molt agradable parlar amb tu? Ets tant animador! Dones una vida quan parles! Sinó que no ets gaire atent.

NIL. — Atent a què?

TACIANA. — A les persones. A mi, per exemple.

NIL. — Hm! Segurament que no amb tothom soc així.

TACIANA. — Amb mi.

NIL. — Amb tu? Sí.

(Tots dos callen. En Nil mira les seves botes. La Taciana mira an ell com qui espera alguna cosa.)

NIL. — Veus? Jo sento per tu... es a dir... jo...

(La Taciana fa un moviment cap an ell. En Nil no s'adona de re.) Te considero molt... i t'estimo. Però'm desagrada que siguis institutriu. Es un treball que no't surt del cor: te cansa, t'irrita. I la feina es grandiosa. Les criatures són els homes de demà.

Se les ha de saber voler, se les ha d'estimar. Tota feina, per estar ben feta, ha de ser estimada pel que la fa. Comprens? A mi m'agrada bojament forjar. Tens davant teu una massa roja, informe, maligna, que crema. Quina delícia! I pegar-li cops de martell! T'escup els raigs de foc que xiulen, te vol cremar els ulls, cegar-te, fer-te enllà. Es una cosa elastica, viva. I tu, a martellades, ne fas tot lo que't dóna la gana.

TACIANA. — Per fer això s'ha de ser fort.

NIL. — I traçut.

TACIANA. — Escolta, Nil: no planys mai a ningú, tu?

NIL. — A qui?

ELENA (*entrant*). — Heu dinat ja aquí? No? Veniu a casa, feu-me'l favor! Quin *paté* he preparat! Ont es el procurador? Quin *paté* més excelent!

NIL (*acostant-se a l'Elena*). — Ja vinc! Oh! Me menjaré tot el *paté*! M'estic morint de gana i no'm donen menjar expressament! Aquí estan enfadats amb mi d'alguna cosa.

ELENA. — De la vostra llengua, es cert. Anem, Tania?

TACIANA. — Vaig a dir-ho a la mamà.

(*Se'n va.*)

NIL. — Com ho sabeu que he ensenyat la llengua al vell?

ELENA. — Què? Què dieu? No sé res! Què hi ha de nou?

NIL. — Així no he dit re. Val més que'm parlieu de l'excelent *paté!*

ELENA. — Oh! Bé prou que ho sabré! En quant al *paté*... sabeu?... un presidari condemnat per assessí me'l va ensenyar de fer. El meu marit li permetia fer d'ajudant a la cuina. Era tant miserable, tant magrot!

NIL. — El vostre marit?

ELENA. — Oh, senyor! El meu marit pesava setanta kilos.

NIL. — Tant poca cosa?

ELENA. — Oh! Calleu. Tenia un bigoti així. *(Amb els dits senyala la llargada del bigoti.)*
D'un pam de llarg.

NIL. — Es la primera vegada que sento alabar un home pel seu pes i per la llargada del seu bigoti.

ELENA. — Ail! Fòra del bigoti, ja no tenia altra qualitat!

NIL. — Es ben trist! Continueu, parlieu-me del *paté*.

ELENA. — Aquest presidari era cuiner. Havia mort a la seva dòna. Però a mi m'agradava molt. L'havia morta així, sabeu...

NIL. — Sí, comprenc: com aquell qui no fa re.

ELENA. — Deixeu-me estar tranquila! No vui parlar més amb vós. *(La Taciana's presenta a la porta i se'ls mira. Per l'altra porta surt en Pere.)* Procurador! Veniu a casa, a menjar un xic de *paté!*

PERE. — Amb molt gust.

NIL. — El pare l'ha renyat de debò avui per manca d'atenció.

PERE. — Bé, deixa córrer...

NIL. — I ara m'admiro que gosi venir a casa vostra sense permís!

PERE (*mirant inquiet cap a la porta dels vells*).

— Vaja: si hi hem d'anar, anem desseguida!

TACIANA. — Aneu: jo vinc a l'instant.

(*En Nil, en Pere i l'Elena surten, però en aquest moment se sent la veu d'Akulina a l'habitació dels vells.*)

AKULINA. — Tania!

TACIANA (*aturant-se i alçant les espatlles amb impaciència*). — Què?

AKULINA (*a la porta*). — Vine aquí. (*Amb veu molt baixa.*) Què? Ja se n'ha tornat a casa d'aquesta, en Peret?

TACIANA. — Sí. Jo també me n'hi vaig.

AKULINA. — Oh! Desgracia, desgracia nostra! Ah! Prou li girarà'l cervell an en Pere, aquesta aixelbrada! Al menos tu parla-li al teu germà. Diga-li: «Germà, atura-t, tingues seny. Ella no es digna de fer parella amb tu». Diga-li, diga-li! En quant a diners, tampoc es gran cosa lo que té: tres mil rubles, i ademés la pensió que té com a viuda. Ho sé del cert.

TACIANA. — Mamà, no passis engunia per això. L'Elena no'n fa cap cas den Pere.

AKULINA. — Ho fa expressament! Expressament! Així l'encén, la mala pell! No més ho fa veure; sembla que li vulgui dir:

«Tu no m'interesses». I al mateix temps el vigila com un gat que vigila un canari.

TACIANA. — Ah! Què'm fa a mi això? Què'm fa a mi? Dieu-li vós mateixa: a mi deixeu-me estar tranquila! Estic cansada de tot. Cansada, compreneu?

AKULINA. — Però si no es desseguida que li has de dir! Vés, vés-te'n al llit: reposa una estona.

TACIANA (*quasi cridant*). — Si no trobo lloc per reposar! Si estic cansada per sempre! Per sempre! Compreneu? Estic cansada per tota la vida! Cansada de vosaltres, de vós!

(*Surt precipitadament cap a l'avant-sala. L'Akulina Ivanovna avança un pas cap a sa filla i com si volgués aturar-la; però, picant de mans, se queda al mateix lloc amb la boca oberta.*)

BEZSEMEOFF (*mirant per la porta*). — Una altra baralla?

AKULINA (*tornant en si*). — No, no ha estat re, re.

BEZSEMEOFF. — Com re? T'ha insultat potser?

AKULINA (*rapidament amb dissimul*). — No re. I ara! Què t'agafa? Vet-aquí que jo li he dit: «Ja es hora de dinar». I vet-aquí que ella'm respon: «No'n vui de dinar!». I jo que li dic: «Com es que no vols dinar?». I ella que...

BEZSEMEOFF. — Què barboteges ara?

AKULINA. — Te juro que...

BEZSEMENOFF. — Quantes vegades no menteixes per ells! Mira-m els ulls. Tu no'm pots enganyar, eh, vella? (*L' Akulina Ivanovna queda dreta davant del seu marit, silenciosa i amb el cap baix. Ell també calla, amanyagant, pensivol, la seva barba. Després, sospirant, diu:*) Anavem ben errats quan ens-ensentíem tant orgullosos de la seva instrucció!

AKULINA (*dolçament*). — No, no! Avui dia la gent senzilla no es millor que ells tampoc.

BEZSEMENOFF. — No s'ha de donar mai als fills més de lo que té un mateix. Lo que'm fa més pena es de veure que aquests nois no tenen caracter... com ho diré?... re de fort... En tot home hi ha d'haver una certa força, alguna cosa propria, ben seva, i ells no ho tenen això, no tenen personalitat! Aquí tens en Nil: es un insolent, un aixelabrat, però es un home que té caracter. Es perillós, si tu vols, però an ell se'l pot comprendre. Aquí'm tens a mi, per exemple: quan era jove m'agradava cantar a l'iglesia, anar a collir bolets. I an en Pere què es lo que li agrada, diga-m?

AKULINA (*timidament i sospirant*). — Es dalt, al pis de la llogatera.

BEZSEMENOFF. — Això mateix! Espera-t una mica! Ja me la pagarà la de dalt! (*Entra en Tetereff encara endormiscat, més malhumorat que mai. Porta una botella d'ai-*

guardent i un gotet.) Terenty: ja heu tornat a aixecar el colze?

TETEREFF. — Sí: ahir després del servei de nit.

BEZSEMENOFF. — I amb motiu de què?

TETEREFF. — Sense motiu. Que anem a dinar?

AKULINA. — Vaig a parar taula. (*Comença a parar taula.*)

BEZSEMENOFF. — Es una il·l'estima, Terenty! Ets un home intel·ligent, i l'aiguarent t'acaba de tirar per terra.

TETEREFF. — Burgès respectable, no diguis mentides. No es pas l'aiguarent lo que'm pert, sinó la meua força. L'excés de força: això es el meu mal.

BEZSEMENOFF. — De força mai se'n té massa!

TETEREFF. — Ja totnes a mentir. Avui dia no's necessita força: se necessita traça, astúcia, flexibilitat de serp. (*Arreboçant-se la manega, ensenya'l puny.*) Mira: si amb això dono un cop sobre la taula, te la faré a bocins. Amb aquestes mans què's pot fer avui al món? Veus? Puc asclar llenya, però'm seria difícil i ridícol l'escriure, per exemple. No sé aont anar a empear la meua força. L'únic que puc trobar es una barraca a la fira, i allí podria trencar cadenes de ferro, aixecar grans pesos i demés coses. Però jo hi fet els meus estudis i no del tot malament: per això m'han tret del seminari. He fet els meus estudis i no'm vui guanyar la vida fent-me ensenyar, no vui que tu vagis a una barraca dels afores

i disfrutis tranquil·lament veient-me en es-
pectacle. Jo vui que'm vegeu amb un cert
disgust pertorbador.

BEZSEMENOFF. — Ets dolent!

TETEREFF. — Els animals de la meua força no
ho són de dolents. Se veu que tu no conei-
xes la zoologia. La naturalesa es astuta.
Si a la meua força hi ajuntés la dolenteria,
diga-m, com se podria escapar de mi un
pobre home com tu?

BEZSEMENOFF. — Jo no haig pas de fugir: soc
a casa meua.

AKULINA. — No diguis re, tu.

TETEREFF. — Es veritat. Ets a casa teua. Tota
la teua vida està tancada dins de casa teua,
dins d'aquest edifici. I vet-aquí perquè jo
no tinc lloc per viure, burgès.

BEZSEMENOFF. — La teua vida es buida. No té
raó de ser; però si tu volguessis...

TETEREFF. — No tinc ganes de voler: es una
cosa que'm fa fastic. Per mi es més noble
emborratxar-me i perdre-m, que viure i
treballar per tu i per gent com tu. Diga-m,
burgès: me veus alguna vegada serè, ben
vestit i parlant la llengua esclava del teu
criat? No, no m'hi veus mai així.

*(Entra la Pauleta, i veient an en Tetereff
recula. En Tetereff, veient-la, baixa'l
cap. Fent un llarg somris i allargant-li
la mà, li diu:)*

TETEREFF. — Bon dia. No tingueu por. No us
diré re més d'allò. Ara ja ho sé tot!

PAULETA (*confosa*). — Què? Si no podeu saber re.

AKULINA. — Ah! Ja ets aquí? Doncs vés a dir a la Stepanida que porti la sopa.

(*Se'n va.*)

BEZSEMENOFF. — Ja es hora. (*An en Tetereff.*)
M'agrada sentir-te com t'expliques. Sobre tot quan parles de tu mateix ho fas molt bé. Aleshores me sembles un home terrible. Però quan comences a exposar conceptes i pensaments, es quan me dono compte de la teva feblesa. (*Riu content i tranquil.*)

TETEREFF. — I tu també m'agrades. Ets intelligent i al mateix temps bestia; bo i dolent al mateix temps; honrat i poc escrupulós; covart i valent. Ets un burgès model! La teva persona encarna d'una manera acabada la banalitat, aquesta força que arriba a fer caure'ls heroes, i dura més que tot i triomfa sempre. Vaja: fem una copeta abans de la sopa, venerable taup!

BEZSEMENOFF. — Ara, espera-t, que portaran beure. Però, mentrestant, diga-m per què insultes així? No s'han d'ofendre les persones sense motiu. S'ha d'anar pensant i parlant d'una manera ordenada, suau, que interessi d'escoltar; però si amb les teves paraules ofens a la gent, ningú t'escoltarà, i aquell que t'escolti serà un imbecil.

NIL (*entrant*). — Es aquí la Pauleta?

TETEREFF (*somrient*). — Sí: es allà.

AKULINA. — Què t'importa a tu?

NIL (*sense respondre-li, dirigint-se an en Teterreff*). — Vaja: ja has tornat a beure? Si que has començat aviat!

TETEREFF. — Val més beure aguardent que sang humana, i més encara quan la sang dels homes es pobra com avui dia, pobra, dolenta i sense gust. No'n resta gaire de sang bona, de sang redemptora: l'han xuclada tota.

(*Entren la Pauleta i la Stepanida, aquesta portant la sopera. La Pauleta, en un plat, porta la carn.*)

NIL (*acostant-se a la Pauleta*). — Bon dia. Ja tens la resposta a punt?

PAULETA (*a mitja veu*). — No pas desseguida, davant de tothom.

NIL. — I què hi fa? De què has de tenir por?

BEZSEMENOFF. — Qui es el que ha de tenir por?

NIL. — Jo... ella...

AKULINA. — No ho comprenc.

TETEREFF (*somrient*). — Jo sí que ho comprenc. (*Se posa aguardent al got i beu.*)

BEZSEMENOFF. — De què's tracta? Què tens, Pauleta?

PAULETA (*confosa, en veu baixa*). — Res.

NIL (*posant-se a la taula*). — Un secret! Un misteri!

BEZSEMENOFF. — Doncs, si es un secret, parleu-ne en un altre lloc, en un recó, i no davant de tothom. Acabaré per dir-vos que això es burlar-se de nosaltres. No manca

sinó que us en aneu d'aquesta casa! No sé per què tantes seïyes, tantes reticencies, tantes mitges paraules! A nosaltres no'ns queda més remei que fer el desentès i girar els ulls. Diga-m, Nil: què represento jo, per tu?

AKULINA. — Sí, Nil, això mateix.

NIL (*tranquil*). — Vós sou el meu pare adoptiu. Més per això no hi ha motiu per enfadar-se i moure tantes raons. No ha passat re de nou aquí.

PAULETA (*alçant-se de la cadira aont s'acabava d'asseure*). — En Nil me va fer... me va dir ahir vespre... me va demanar...

BEZSEMEOFF. — Bé, digues: què t va demanar?

NIL (*tranquilament*). — No l'espanteu, vós. Li vaig demanar si volia casar-se amb mi. (*En Bezsemenoff se'l mira sorprès, tenint la cullera a la mà i enlaire. També mira a la Pauleta. L'Akulina se resta com clavada a la cadira. En Tetereff mira davant d'ell guinyant amb pena'ls ulls. La mà closa que té sobre'l seu genoll li tremola a batzegades. La Pauleta abaixa'l cap completament.*)

NIL (*continuant*). — I ella'm va dir que'm respondria avui. És tot lo que hi ha.

TETEREFF (*agitant la mà*). — I es molt senzill... i re més.

BEZSEMEOFF. — Ja es això, sí. En efecte, molt senzill! (*Amargament.*) I a l'ultima moda! I, després d'això, què hi ha més?

AKULINA. — Ets un descregut! Un descregut!
Ets un cap desgavellat! Primer ens havies
de parlar a nosaltres.

NIL (*descontent*). — Sí, perquè la cosa m'es-
capés?

BEZSEMEOFF. — Deixa-ho córrer, noia! No es
assumpte nostre! Menja i calla. Jo també
callaré.

TETREFF (*animant-se*). — I jo... jo parlaré. De
primer callo, tot esperant també que...

BEZSEMEOFF. — Sí. Val més que callem tots.
Però tant mateix, Nil, no ets gaire generós
de pagar-me així'l pa que t'he donat. No ets
un home franc.

NIL. — El pa que m'heu donat us l'he pagat amb
el meu treball i us el pagaré encara; però
de cap manera'm puc sometre a la vostra
voluntat. ¿A qui se li acut voler-me fer casar
amb aquesta imbecil de Sédoff no més
que perquè té deu mil rubles de dot? Què'n
faria jo d'això? Mentres que a la Pauleta
me l'estimo, me l'estimo ja fa molt temps,
i no ho amago a ningú. He viscut sempre
obertament, i així viuré tota la vida. Amb
això, no teniu motiu de renyar-me, no hi ha
perquè sentir-vos ofès per lo que hi fet.

BEZSEMEOFF (*retenint-se*). — Això, això! Molt
bé! I, doncs, caseu-vos. No us en volem
privar pas. Però voldria que'm diguessiu
amb què compteu per viure. Digueu-m'ho,
si no es cap secret!

NIL. — Jo treballaré: ara'm coloquen al dipò-

sit. I ella... ella també tindrà la seva feina. Jo us donaré, com abans, trenta rubles cada mes.

BEZSEMENOFF. — Ja ho veurem. El prometre no fa pobre.

NIL. — Ja us firmaré un compromís.

TETEREFF. — Burgès: accepta-li un paper firmat, accepta-li!

BEZSEMENOFF. — Vós no us fiqueu allà ont no us demanen.

AKULINA. — Bon un per donar consells!

TETEREFF. — Creu-me, pren-ho, accepta-l'hi! Sinó que tu no ho faras: tens la consciència debil. Nil, dona-li un paper que digui: «Me comprometo cada mes...».

BEZSEMENOFF. — I per què no l'haig de poder pendre aquest paper? Me sembla que hi tinc un dret. De l'edat de deu anys que'l mantinc, que'l vesteixo i el calço, fins als vintisset. Me sembla...

NIL. — No valdria més arreglar tot això nosaltres dos, una altra hora i no ara?

BEZSEMENOFF. — Sí: pot arreglar-se una altra hora. (*Precipitant-se de sobte.*) Però, això sí, vui que't recordis, Nil, que, d'avui en avant, tu i jo... i jo i tu... som ja dos enemics. Sapigues que no't perdonaré mai aquest insult!

NIL. — Però, quin insult? Aont es l'insult? Me sembla que no devieu pas esperar que'm casés amb vós!

BEZSEMENOFF (*cria sense escoltar-lo*). — Re-

corda-t'en! Burlar-se d'aquell que't feia la vida! I sense consultar-me, sense demanar-me re, secretament. I tu, la resignada! La bona noia! Has baixat el cap, he? Ah! Calles! No sabs que jo't podria...

NIL (*alçant-se de la cadira*).—Vós no podeu re! Prou soroll! També hi soc amo jo en aquesta casa. Fa dèu anys que treballo i us dono tot lo que guanyo. (*Picant al trespol amb el peu i amb un gest senyalant tot el seu voltant.*) Bastanta cosa hi he portat jo aquí. L'amo es el qui treballa.

(*Durant el discurs den Nil la Pauleta s'alça i se'n va, trobant-se a la porta amb en Pere i la Taciana. En Pere dóna una mirada a la sala i se'n va. La Taciana's queda recolçada a la porta.*)

BEZSEMENOFF (*admirat i obrint molt els ulls*).—
Què? Tu l'amo?

AKULINA.—Anem's-en, noi! Anem! Fes-me'l favor, anem's-en! (*Amenaçant an en Nil amb el puny.*) Ja ho veuras, Nil! Espera-t! (*Escapant-li les llagrimes.*) Espera-t! Espera-t! Ja ho veuras!

NIL (*amb insistència*).—Sí: l'amo es aquell que treballa. Recordeu-ho bé!

AKULINA (*estirant al seu marit*).—Anem, tu! A-a-a-nem! Deixem-los estar! No parlis més, no cridis! Tampoc ens escolten!

BEZSEMENOFF (*cedint a la seva dòna*).—Està bé: queda-t... amo! Ja ho veurem qui es l'amo! Ja ho veurem!

(*Se'n van a la seva habitació. En Nil, agitat, se passeja per la sala. Al carrer se sent tocar un orgue.*)

NIL. — Quin escandol acabo d'armar! Per què diable m'ha vingut l'idea de preguntar-li re? Que soc imbecil! Està vist que no sé amagar la més petita cosa. Tot va contra la meva voluntat! Digues, tu...

TETEREFF (*an en Nil*). — Això no es re. Una escena molt interessant i re més. Mirava i escoltava amb molt de gust, creu-me. Molt, molt bé! No't neguitegis, company. En bona fè, podries representar els papers heroics. En aquest temps un heroe es necessari, creu-me. En la nostra epoca tots els homes s'han de dividir en heroes, o sigui'ls tontos, i en bergants, o sigui'ls espavilats.

NIL. — No sé per què he fet passar a la Pauleta aquest vergonyós torment! S'ha espantat; però no, que no es poruga. S'ha ofès, això sí. Ex!

(*La Taciana, que ha entrat sense que ells se n'adonessin i ha restat a la porta, quan sent el nom de la Pauleta fa un moviment de sorpresa.*)

TETEREFF. — Es molt comodo dividir els homes en tontos i en bergants. Els bergants són tota una multitud. Són com a feres que no més creuen en la veritat de la força. No de la meva força, que està reclosa aquí dins del meu pit, sinó de la força de l'astucia. L'astucia, que es la força de la fera.

NIL (*que no l'escolta*). — Ara cal apressar el casament. I bé! L'apressarem. Es cert que ella encara no m'ha tornat la resposta; però ja sé lo que'm dirà, la pobra noia. I com detesto aquest home, aquesta casa, tota aquesta vida, vida podrida! Aquí tots són una colla de monstres. Ningú s'adona de que ells mateixos han fet malbé la vida, l'han reduïda, la converteixen en una presó, en un desterro, en una desgracia. Com han pogut arribar a tal extrem? No ho comprenc. Però jo'ls detesto als homes que fan malbé la vida.

(La Taciàna avança un pas i s'atura; després, sense fer soroll, se'n va cap al recó i s'asseu damunt del bagul. Havent-se encorbat, sembla encara més petita, més poca cosa.)

TETEREFF. — Són els tontos que'ns han fet la vida tant hermosa! No n'hi ha gaires de tontos. Cerquen sempre lo que no necessiten i d'altres els segueixen. Els agrada inventar perspectives de benestar general i altres futeses per l'estil. Volen trobar el començament i la fi de tot lo que existeix. I, en general, no fan més que bestieses.

NIL (*pensatiu*). — Sí, bestieses. Ja hi ha passat per aquí. Oh! Ella té un sentit practic que jo no tinc. Estima la vida amb un amor tant atent, tant tranquil! Sabs que'm sembla que viurem molt bé, noi? Tots dos som ardits, i si volem una cosa, estic segur

que l'obtindrem! Vaia si l'obtindrem ella i jo! Encara que sols sembli una noieta...
(*Riu.*) Ja ho crec si viurem bé nosaltres dos!

TETEREFF. — Un tonto passarà tota la vida pensant com es que'l vidre sigui transparent, i un bergant ne fa desseguida una botella, del vidre.

(*Torna a sentir-se l'orgue, més aprop, quasi sota les finestres.*)

NIL. — Home, sempre parles de botelles, tu!

TETEREFF. — No: jo't parlo dels tontos. Veus?

El tonto pregunta «aont es el foc» mentres està encès, i «què s'ha fet del foc» així que s'ha apagat; mentres que'l bergant s'hi acosta a la vora i s'escalfa.

NIL (*pensatiu*). — Si-i... s'escalfa.

TETEREFF. — En el fons tots dos són tontos.

Sinó quel'un ho es d'una manera hermosa, heroica, i l'altre ho es d'una manera estúpida, a tall de captaire. I tots dos, per diferents camins, arriben, per fi, al mateix lloc: a la tomba, re més que a la tomba, amic meu. (*Riu fort.*)

(*La Taciana mou lentament el cap.*)

NIL (*an en Tetereff*). — Què tens?

TETEREFF. — Ric. Els tontos que han restat en vida, mirant al confrare mort, pregunten: «Aont es, aont ha anat a parar?». I els bergants senzillament hereden els béns del difunt i continuen la vida plena, la vida calenta i comoda. (*Riu fortament.*)

NIL. — No hi fa re: has begut de valent avui.

Que no te n'entornes a casa teva?

TETEREFF. — Diga-m aont es.

NIL. — Vaja, no diguis tonteries. Vols que t'acompanyi?

TETEREFF. — No, germà: no vui que m'acompanyis. Jo no soc ni dels acusats ni de les víctimes: jo... jo soc un home apart. Jo soc la prova material del crim! La vida està feta malbé! Es que no la sabem comprendre. No està feta perquè la disfruti la gent honrada, la vida. Els burgesos l'han escursada, l'han tallada, l'han feta tornar estreta, i aquí'm tens a mi com a prova material de que l'home no sab aont, ni de què, ni per què té de viure.

NIL. — Vaja, vés, home, vés!

TETEREFF. — Deixa-m estar! Te penses que tinc de caure? No'n fa poc de temps que he caigut, minyó! Jo'm creia un dia poder-me tornar a aixecar, però has passat tu, i, sense adonar-te'n, sense voler, m'has acabat de tirar a terra! No es res això: tu passa, que jo no'm queixo! A tu t'es bo i digne d'anar aont vulguis i com tu vulguis. Jo, que soc un caigut, t'acompanyo amb una mirada d'aprovació. Vés!

NIL. — Què vens a cantar aquí? Sembla interessant lo que dius, però es tant incomprendible!

TETEREFF. — No ho comprens? Tampoc ne tens necessitat! Hi ha coses que val més

no comprendre-les, ja que'l comprendre-les es del tot inútil. Vés, vés, tu!

NIL. — I bé! Ja me'n vaig.

(*Se'n va cap a l'avant-sala sense adonar-se de la Taciana, que s'ha arraulit en el recó.*)

TETEREFF (*saludant-lo*). — Te desitjo bona sort, lladregot! Sense voler, m'has pres la meva última esperança, i... al diable! (*S'acosta a la taula aont havia deixat la botella, i, adonant-se que hi ha algú al recó de la sala, diu:*) Eh! Qui hi ha aquí, si's pot saber?

TACIANA (*dolçament*). — Soc jo.

(*Els sons de l'orgue paren en aquest moment.*)

TETEREFF. — Vós? Hm! Jo que'm pensava, m'havia semblat...

TACIANA. — No: soc jo.

TETEREFF. — Ja ho veig. Però, que estrany, vós! Per què sou aquí?

TACIANA (*no amb veu molt alta, però clar i nèt*). — Perquè no sé aont, ni de què, ni per què viure. (*En Tetereff se li acosta, silenciós i dolçament.*) No sé per què estic tant cansada, tant plena d'angoixa. Compreneu? D'una angoixa que fa por! No més tinc vintivuit anys, i em fa vergonya, us ho juro, molta vergonya, de sentir-me així, tant feble, nula. Dins de mi, en el meu cor, hi ha un buit! Tot hi està assecat, consumit: ho sento i sofreixo. Me fa molt

de mal. Sense que jo me n'hagi adonat, s'ha anat fent un buit dintre la meva ànima. Per què us haig de dir això, jo?

TETEREFF.—No us comprenc. He begut molt. No comprenc re absolutament.

TACIANA.—Ningú'm parla com jo vui, com jo voldria. He esperat, he esperat que ell me parlés. Feia molt temps que esperava en silenci. I aquesta vida, les baralles, la banalitat, les petiteses, tot això m'ha aplanat, m'ha aplanat a poc a poc, sense jo adonar-me'n. No tinc més força per viure, i fins el meu desesper es sense força. Fa un moment que tenia una por! De sobte me ve una por...

TETEREFF (*movent el cap, deixa la Taciana, va a la porta i, havent-la oberta, diu, movent amb dificultat la llengua*). — Maledicció en aquesta casa! I re més!

(*La Taciana se'n va lentament a la seva habitació. Un instant de soledat i silenci. Rapida, però suaument, entren la Pauleta i en Nil, que la segueix. Sense dir paraula se dirigeixen cap a les finestres, i en Nil, prenent la mà de la Pauleta, li diu a mitja veu:*)

NIL.—Perdona-m per lo que acaba de passar. Ho he fet malament, però jo no'm sé aturar quan tinc ganes de dir alguna cosa.

PAULETA (*molt baix*).—M'es igual. Ara sí que m'es igual! Què'm són ara ells? M'es igual.

NIL. — Ja sé que m'estimes. Ho veig. I no t'ho pregunto. Que ets extranya! Ahir vas dir-me: «Ja t'respondré demà. Cal que reflexioni». Que ets extranya! Per què reflexionar, si tu m'estimes?

PAULETA. — Sí, sí. Ja fa molt temps.

(*La Taciana s'escorre per la porta de la seva habitació, s'amaga darrera la cortina i escolta.*)

NIL. — Veuras que bé que viurem! Ets una companya tant agradable tu! No tems les privacions, venceras les penes...

PAULETA (*senzillament*). — Amb tu, que tinc de témer? Jo mateixa, tal com me veus, no soc poruga, no: puc ser callada...

NIL. — Ets una convençuda, ets forta, no t' doblegaras. I bé, sí: estic content. Ja ho sabia que no podia ser d'altra manera; però no hi fa re: estic content.

PAULETA. — Jo també ho sabia tot per endavant.

NIL. — Veritat? Ho sabies! Està bé. Que es bona la vida! No es cert que es bona?

PAULETA. — Sí que es bona! Estimat meu, amic meu, home valent!

NIL. — Com has dit? Quina cosa més ben dita!

PAULETA. — Vaja, no m'alabis tant. Ens en hem d'anar, ens en hem d'anar. Podria venir algú.

NIL. — I deixem-los!

PAULETA. — No: ens en hem d'anar! Vaja! Torna-m a besar!

(*Separant-se dels braços den Nil, se'n va i passa' per davant de la Taciana sense veure-la. En Nil la segueix somrient, s'adona de la Taciana, s'atura al seu davant, sorprès i revoltat de la seva presència. Ella calla mirant-lo amb ulls apagats, amb un somris forçat a la cara.*)

NIL (*amb menyspreu*). — Has escoltat? Ens espiaves? Eh, tu!

(*Surt rapidament. La Taciana's queda immobilitat, com petrificada. En Nil, al sortir, deixa la porta de l'avant-sala oberta; se sent un crit aspre del vell Beçsemenoff: «Stepanida! Qui ha tirat el carbó per terra? Que no ho veus? Arreplega-l!»*)

TELÓ

ACTE TERCER

*La mateixa habitació. Al dematí. L'Stepanida
està espolsant els mobles*

AKULINA (*tot parlant aixuga'l servei del tè*). —

La carn no es gaire grassa avui. Sabs lo que pots fer? Com que ahir va quedar un xic de llart del rostit, el pots posar a la sopa de cols i així semblarà més grassa. Comprends?

STEPANIDA. — Perfectament.

AKULINA. — Quan facis rostir la vedella no posis massa llart a la cassola. Dimecres en vaig comprar cinc terces i ahir vaig veure que amb prou feines te'n quedava una.

STEPANIDA. — L'hem gastat.

AKULINA. — Prou que ho veig que l'hem gastat, però també veig que n'hi ha en els teus cabells més que sèu a les rodes d'un carro.

STEPANIDA. — Que no sentiu amb l'olor que'ls cabells me'ls unto amb oli d'oliva de la llantia?

AKULINA. — Bé, bé: tu sempre tens raó. (*Pausa.*) Digues: aont t'ha fet anar aquest matí la Taciana?

STEPANIDA. — A la farmacia a buscar amoniac. M'ha dit: «Vés a buscar vint kopecs d'amoniac».

AKULINA. — Es que deu tenir mal de cap. (*Sospira.*) Pobra criatura, sempre tant delicada!

STEPANIDA. — Lo millor que podrieu fer seria casar-la: desseguida cambiaria tota: n'estic segura.

AKULINA. — No es tant facil com sembla, avui, casar una noia. I una noia instruïda com aquesta, encara menos.

STEPANIDA. — Si li donessiu un bon dot, no mancaria qui la voldria, instruïda i tot.

(*En Pere's presenta a la porta de la seva habitació i s'entorna al moment.*)

AKULINA. — Ah! No tindré l'alegria d'arribar-ho a veure. No té ganes de casar-se la Taciana.

STEPANIDA. — Bé, vaja: aquesta no me l'empasso. A la seva edat...

AKULINA. — Digues: qui es aquell subjecte que ahir va anar a casa la llogatera de dalt?

STEPANIDA. — El mestre, el ros.

AKULINA. — Aquell a qui li ha fugit la dòna?

STEPANIDA. — Aquell mateix. Després l'empleat de consums, aquell que està tant magre i tant groc.

AKULINA. — Ja ho sé. Està casat amb la néta

del comerciant Pimenoff. Sabs? Diuen que es tísic.

STEPANIDA.—Veritat? Prou que's veu, per això.

AKULINA.—Que també hi era'l nostre xantre?

STEPANIDA.—Sí, i en Pere també. El xantre va cantar fins a les dugues de la matinada. Semblava que bramés un bou.

AKULINA.—I a quina hora ha entrat en Peret?

STEPANIDA.—Oh! Ja començava a clarejar quan jo li he obert la porta.

AKULINA.—Oh! Oh! Això no pot anar!

PERE (*entrant*).—Vaja, Stepanida, acaba aviat d'aquí, i vés-te'n.

STEPANIDA.—Desseguida. Prou que m'agradaria a mi acabar més aviat!

PERE.—Millor. Doncs treballa més depressa i no enraonis tant.

(*L'Stepanida se'n va manifestant sorollosament el seu descontent.*)

PERE.—Mare, ja us he dit més d'una vegada que teniu massa paraules amb ella. ¿No compreneu que no es convenient tenir converses íntimes amb una cuinera, i fer-li preguntes de tota mena? Això no's fa, dòna!

AKULINA (*ofesa*).—¿Es que per ventura t'haig de demanar permís a tu per parlar amb qui'm dongui la gana? Ja que tu no'ns parles gaire, ni a mi ni al teu pare, al menos no'm vinguis a privar la llibertat de dir alguna paraula a la minyona.

PERE.—No compreneu que ella no es una

persona del vostre braç? Què us pot dir, fóra de les seves batxilleries?

AKULINA. — I tu que no'm dius mai re? Ja fa sis mesos que ets amb nosaltres i ni una sola vegada has passat una hora amb ta mare. No m'has explicat re, re, de Moscou i de quina manera s'hi...

PERE. — Escolteu, mare.

AKULINA. — I si alguna vegada obres la boca, no més ho fas per affligir-me, per dir-me que això no està bé, que això no t'agrada. T'aferres amb tot per donar lliçons a la teva mare, com si jo fos una nena que se l'ha de renyar sempre, com si't burlessis de mi.
(*En Pere fa un gest violent amb la mà i se'n va depressa cap a l'avant-sala. L'Akulina Ivanovna li dirigeix aquestes paraules:*)

AKULINA. — Sempre lo mateix.

(*S'aixuga'ls ulls amb el davantal i sanglota. En Pertchikhine entra. Vesteix amb robes estripades. Pels estrips se li veu sortir cotó fluix brut. Porta una corda a la cintura, calça espartenyas i du una gorra peluda.*)

PERTCHIKHINE. — Què tens, que ploriqueges? Segurament que es per culpa den Peret. Acaba de passar pel meu davant, depressa com una falzilla. Ni m'ha donat el bon dia. Es aquí la Pauleta?

AKULINA (*sospirant*). — Es a la cuina, que trinxa les cols.

PERTCHIKHINE.—Veus? Els aucells s'han arranjat millor baix aquest punt de vista. Així que l'aucellet comença a treure plomes, ja li es permès volar per tot arreu. Son pare i sa mare no l'ensenyen ni'l molesten. No us hauria quedat una miqueta de tè per donar-me?

AKULINA.—Que també practiques les costums dels aucells per viure, tu?

PERTCHIKHINE.— Això mateix! I creu-me que es una cosa meravellosa. Jo no tinc re i no molesto a ningú. Com si visqués pels aires i no a la terra.

AKULINA (*despreciativament*).— Tampoc tens ningú que t'estimi. Té: pren el tè. Ja'l trobaras fret, i potser un xiquet fluix.

PERTCHIKHINE (*alçant el got i examinant-lo*).— No es gaire fort, però es tè, de totes maneres. Gracies. No'm sabria greu que fos un xic més fort. Ara, en quant a l'estimació, m'es igual: no m'estimen. Com que jo tampoc estimo a ningú...

AKULINA.— Què'n fariem de la teva estimació? Val tant poca cosa!

PERTCHIKHINE.— Molt bé. Veus? Jo observo'l món i vaig veient que aquells que busquen guanyar-se'l bocí de pa se l'han de pendre'ls uns dels altres. Jo no: jo busco'ls meus aliments pels aires. Són els aucellets del cel els que'm fan viure. D'això sí que se'n pot dir un treball ben meu!

AKULINA.— Diga-m: quan es el casament?

- PERTCHIKHINE. — El casament? Qui es el que's casa? Soc jo per ventura? La dòna que'm voldria a mi potser encara ha de néixer. I, si per fi neix, ja serà massa tart. Me sobrarà temps de morir-me, tot esperant-la.
- AKULINA. — Per favor, no bromegis, i diga-m francament: quan es que la cases?
- PERTCHIKHINE. — A qui?
- AKULINA. — Vaja, no facis l'ignorant.
- PERTCHIKHINE. — La meva filla? Que's casi quan vulgui, si troba promès.
- AKULINA. — Feia molt de temps que durava això entre ells dos?
- PERTCHIKHINE. — Què! Entre qui vols dir?
- AKULINA. — No facis el pallasso. Te n'ha parlat a tu al menos?
- PERTCHIKHINE. — De què?
- AKULINA. — Del casament.
- PERTCHIKHINE. — De quin casament?
- AKULINA. — Vaja, home! No't fa vergonya a la teva edat de ser tant poc sentat?
- PERTCHIKHINE. — Escolta i no t'enfadis. Diga-m senzillament de qui's tracta.
- AKULINA. — No tinc ganes d'enraonar.
- PERTCHIKHINE. — Bé enraones. Fa una hora que'm parles i no sé de què.
- AKULINA (*amb un tò sec, plena d'enveja*). — Diga-m: quin dia cases la Pauleta amb en Nil?
- PERTCHIKHINE (*sobressaltat, admirat*). — Què dius! Amb en Nil? Es cert?
- AKULINA. — Què! Serà veritat que no t'ha dit

re? Mireu la joventut d'avui! Al seu pare,...

PERTCHIKHINE (*content*). — Però, què hi ha? Vols dir que no bromeges? En Nil? Re-llamp! Així serà veritat, doncs? Molt bé, fills meus! Ai carat de Pauleta! Ah! Quina manera d'espavilar-se aquesta xicota! Es veritat que no m'enganyes? I que està bé això! Jo que m'havia pensat que en Nil se casaria amb la Taciana! Perquè, vaja, semblava que la cosa anés per aquest camí.

AKULINA (*ofesa*). — Si l'haguessim donada rail! Prou feina tenim amb un desmanyotat com ell!

PERTCHIKHINE. — Qui, en Nil? Què dius ara? Si jo tingués deu filles, les hi donaria totes a ulls clucs. En Nil? Però si es capaç de mantenir un centenar de persones! En Nil? Oh! Quin un!

AKULINA (*ironicament*). — Quan te miro penso que en Nil tindrà un sogre excelent: molt com cal, molt.

PERTCHIKHINE. — El sogre rail! Mal llamp! Aquest sogre, tal com el veus, no voldrà que'ls altres el portin a l'espatlla. Ah! De tanta alegria no'm puc aguantar: tinc ganes de ballar. Ara sí que tornaré a tenir tota la llibertat! Per fi podré viure com me sembli. Ja no se'm veurà més: me n'aniré de dret cap al bosc, i adéu, Pertchikhine! Quin diablet aquesta Pauleta! Devegades jo'm trencava'l cap pensant amb la meva filla. Com s'arreglarà per viure, la

véns tant malament, es perquè no tens cap consideració per l'amo de la casa. Per segona vegada't pregunto: qui ets tu? Un captaire, un perdut, un ningú. Ho tens entès? I ja s'ha acabat! Ara, vés-te'n!

PERTCHIKHINE (*extranyat*). — I per què això, Vassili? Per quin...?

BEZSEMENOFF. — Vés-te'n! No estic per futeses.

PERTCHIKHINE. — Ja sabs bé! que fas? En què t'he faltat jo?

BEZSEMENOFF. — Au! Fes via, sinó...

PERTCHIKHINE (*amb tò compassiu i desdenyós*).

— Avant, company! Me fas compassió! Adéu!

(*En Bezsemenoff, redreçant-se, va i ve amb passos fermes i feixucs, silenciosos i mal-humorat. L'Akulina segueix aixugant els gots. Les seves mans tremolen, els seus llavis se belluguen i mormola algunes paraules.*)

BEZSEMENOFF. — Què tens, que mormoles com una bruixa?

AKULINA. — Prego, Vassili, prego.

BEZSEMENOFF. — Sabs que no m'elegiran sindic general? Prou ho veig ara que no ho seré! Ah! Miserables!

AKULINA. — No pot ser! Ah, Déu meu! I per què, doncs? Potser t'enganyes, home; potser...

BEZSEMENOFF. — Què dius? Es en Teodor Dos-siekine, el sindic dels manyans, qui pretén aquest lloc. Criatura! Bergant!

AKULINA. — No t'enfadis. Potser no'l voldran.

BEZSEMENOFF. — Tot fa preveure que ell serà'l preferit. Aquest dematí arribo a les oficines i el trobo allí engegant una de les seves prediques: la vida, diu ell, s'ha fet costosa, es necessari que'ns donem les mans; es necessari, diu, fer-ho tot en comú, fomentar el companyerisme. La fàbrica, diu, ho ha acaparat tot, els artesans no poden permanèixer desunits. I jo que li replico: «Els jueus: aquests tenen la culpa de tot. Es necessari lligar els braços als jueus. Es necessari, li he dit, adreçar una queixa al governador: els jueus tanquen el camí als russos, i demanar-li que'ls faci expulsar». (*La Taciana obre la porta sense fer soroll, i silenciosa, vacilant-li les cames, se'n va a la seva habitació.*) I ell, amb el seu somriure dolent, vinga preguntar-me: i què'n farem d'aquests russos que són pitjors que'ls jueus? I vinga tirar indirectes, molt directes, alusives a la meva persona. Però jo faig veure que no ho entenc, lo que no'm priva de descobrir els seus intents. L'aixelabrat! M'he quedat encara un moment a escoltar-lo, i després me n'he anat. Espera-t, he pensat: ja me la pagaràs aquesta! Però no't veig an en Miquel Krukoff, el paleta, que'm ve a trobar... sabs?... i em diu: «Tant mateix es en Dossiekine qui guanyarà». I, dient això, girava'ls ulls, vergo-

nyós i torbat. Me venien unes ganes de cridar: «Judes, més que judes!».

ELENA (*entrant*).—Bon dia, Vassili. Bon dia, Akulina.

BEZSEMEOFF (*secament*).—Ah! Sou vós? Benvinguda sigueu. Què se us ofereix?

ELENA.—Vinc a pagar-vos el lloguer.

BEZSEMEOFF (*més amable*).—Està bé. Quant es? Vinticinco rubles. Se'm deuen encara, per dos vidres trencats a la finestra del corredor, uns quaranta kopecs. Després, per la pintura de la porta del cobert, que la vostra cuinera va rompre, posem vint kopecs.

ELENA (*somrient*).—Quins comptes tant exactes! Teniu: no porto peces menudes. Aquí teniu un bitllet de tres rubles.

AKULINA.—Hi ha, además, un sac de carbó que la vostra cuinera va pendre.

BEZSEMEOFF.—Quant es?

AKULINA.—Trenta cinc kopecs el sac.

BEZSEMEOFF.—Així puja, doncs, tot plegat, noranta cinc. Us haig de tornar dos rubles cinc kopecs. Teniu. En quant a exactitut, senyora, veig que us porteu bé. Veieu? El món enter no s'aguanta més que per la molta exactitut. El mateix sol s'alça i's pon a l'hora exacta que li va ser marcada desde'l començament del món. Doncs, si l'ordre regna en el cel, amb molta més raó el necessitem aquí baix. Teniu: vós mateixa, així que acaba de vèncer el terme, me porteu el diner.

ELENA. — Es que no m'agrada deixar deutes per allà ont jo passo.

BEZSEMENOFF. — Això es parlar en plata. També tothom tindrà confiança en vós.

ELENA. — Vaja, a més veure! Es hora d'anar-me'n.

BEZSEMENOFF. — Se us saluda. (*La segueix amb la mirada i després diu:*) Es maca, la mala pell! Però de bona gana l'engegaria al carrer.

AKULINA. — Sí que ho hauriem de fer!

BEZSEMENOFF. — No. Mentre sigui aquí's podem tenir l'ull a sobre. Una vegada a fòra, en Peret començaria a anar-li al darrera i ella se'l faria seu més aviat. Després, no's pot despreciar tampoc, perquè paga amb molta puntualitat el lloguer, i sense regatejar les remuntes que's fan al pis. Sí: per en Pere es cert que hi ha perill, molt de perill i tot...

AKULINA. — Ni tampoc deu pensar en casar-s'hi: potser no més hi va per...

BEZSEMENOFF. — Si sabessim que no més hi va per això, no valdria la pena de parlar-ne: no hi hauria cap perill. En lloc d'anar per les cases públiques, la té aquí mateix. Jo crec que es preferible.

(*Una queixa ronca ressona a l'habitació de la Tàciana.*)

AKULINA (*baix*). — Calla!

BEZSEMENOFF (*baix*). — Què hi ha?

AKULINA (*parlant en veu baixa, mira al seu*

voltant plena d'inquietut, com si volgués sentir alguna cosa). — Me sembla que es a l'avant-sala.

BEZSEMENOFF (*en veu alta*). — Deu ser el gat.

AKULINA (*timidament*). — Sabs, tu, te voldria dir que...

BEZSEMENOFF. — Vinga.

AKULINA. — No't sembla que ho has fet massa fort amb en Pertchikhine? Després de tot, es un home inofensiu.

BEZSEMENOFF. — I bé! Si es un home inofensiu, no's donarà per ofès; i, si's dona per ofès, no hi perdrem pas gran cosa: la seva amistat no'ns feia un gran honor. (*Se sent una altra queixa més dolorosa que la primera.*) Què es això, tu?

AKULINA (*agitant se*). — No sé. No sé'l que pot ser.

BEZSEMENOFF (*corrent a la cambra den Pere*). — Es aquí? Pere?

AKULINA (*corrent darrera d'ell, espantada*). — Perel... Perel... Peret!...

TACIANA (*crida amb veu ronca*). — Salveu-me, mare!... Salveu-me!... Salveu-me!...

(*En Bezsemenoff i l'Akulina, de la cambra den Pere, corren a la de la Taciana, agitats i silenciosos; s'aturen a la porta un instant, com si tinguessin por d'entrar-hi; després se llencen tots dos a dins, aont ressonen seguidament els gemecs de la Taciana.*)

TACIANA. — Oh!... Oh!... Me cremol... Tinc

mal!... Beure!... Doneu-me beure!... Sal-
veu-me!... —

AKULINA (*surt corrent de l'habitació, obre la porta que condueix a l'avant-sala i crida*).
— Ah! Gent, gent amiga! No hi ha ningú?
Veniu!... Correu!... Depressa!... Peret!...
(*Se sent a l'habitació de la Taciana la veu apagada de*)

BEZSEMEOFF. — Què tens, filleta? Què tens, filla estimada?

TACIANA. — Aigua!... Me moro!... Tot crema!... Oh!... Déu meu!

AKULINA. — Veniu! Veniu per aquí!

BEZSEMEOFF (*de la habitació estant*). — Corre a buscar un metge!

PERE (*arribant corrent*). — Què passa aquí? Què teniu?

AKULINA (*agafant-lo pel braç, ofegant-se*). — La Taciana... se'ns mor...

PERE (*desprenent-se d'ella*). — Deixeu-me, deixeu-me!

TETEREFF (*corrent, tot posant-se'l gec*). — Què? Que s'ha calat foc?

BEZSEMEOFF. — Un metge! Pere, corre a buscar un metge! Ofereix-li vinticinque rubles!

PERE (*corrent de la cambra de sa germana cap an en Tetereff*). — Un metge! Depressa, un metge! Digues un emmetzinament... una dòna... una senyoreta... amb amoniac... Depressa, depressa!

(*En Tetereff se llença a l'avant-sala.*)

STEPANIDA (*venint depressa*). — Ah, Déu meu!

TACIANA. — Pere, me cremol... Me morol...

Vui viurel... Viurel... Doneu-me aigua!

PERE. — Que n'has begut molt? Quant? Parla!

BEZSEMENOFF. — Filleta meva... Tanieta...

AKULINA. — Perdut, l'angel meu!

PERE. — Mare, retireu-vos! Stepanida, emporteu-vos-la! Aneu-vos-en, vos dic! (*L'Elena entra i corre cap a la cambra de la Taciana.*) Emporteu-vos la mare.

(*Entra una dòna del poble, s'atura a vora la porta, dòna una mirada a la cambra i murmura alguna cosa.*)

ELENA (*portant a l'Akulina, sostenint-la pels braços, mormola*). — Això no es re. No hi ha cap perill.

AKULINA. — Oh, filleta! Filla estimada, què t'he fet jo? En què t'he fet enfadar?

ELENA. — Això passarà. Vindrà'l metge i la curarà. Ah, quina desgracia!

LA DÒNA DEL POBLE (*agafant a l'Akulina per l'altre braç*). — No us affligu, bona dòna. Sabeu per ventura la desgracia que us pot caure a sobre? Ai, pobra senyora! Mireu a cal negociant Sitanoff: el cavall ha enfonsat una costella al cotxer.

AKULINA. — Oh! Filla meva estimada! Què serà de mi? Ma filla única!

(*Se l'emporten. A l'habitació de la Taciana se barregen les queixes d'ella, la veu fosca del pare i la den Pere, nerviosa i agitada. Se sent soroll de pisa que's trenca,*

d'una cadira que cau, el cruixit d'un llit de ferro, el soroll suau d'un coixí que cau a terra. L'Stepanida surt varies vegades corrent, de la cambra, escabellada, la boca oberta, els ulls oberts desmesuradament; pren depressa alguns plats i taces del bufet, trenca algunes peces i desapareix. De l'avant-sala, ont se va reunint una colla de gent, se van veient cares desconegudes, anheloses de saber lo que passa, però ningú's decideix a entrar. No obstant, un noi, aprenent de pintor de parets, se llença a l'escena i, després d'haver donat un cop d'ull rapit a la cambra de la Taciana, torna desseguida entre ls altres i diu mormolant amb veu perceptible:)

EL NOI. — S'està morint.

(Al pati se sent tocar un orgue, que para desseguida. La gent de l'avant-sala conversa a mitja veu, de la següent manera:)

LA GENT. — L'ha assassinada? El vell diu que li ha dit: «Tén compte que un dia...» — Un cop al mig del cap... Amb què? No ho sabs? — Què véns a cantar aquí, si ella mateixa s'ha tallat el coll?

UNA VEU DE DÒNA *(preguntant)*. — Es casada?
(Algú xiteja amb compassió.)

LA DÒNA DEL POBLE *(sortint de la cambra dels Bezsemenoff, passa per davant de la taula, pren un pa, se l'amaga sota'l davantal i,*

acostant-se a la porta, diu).—No feu soroll.
S'acaba.

UNA VEU D'HOME. — Com se diu?

LA DÒNA DEL POBLE. — Isabel.

UNA VEU DE DÒNA. — Com ha sigut això?

LA DÒNA DEL POBLE. — Diu que a la diada de l'Assumpció ja li va dir: «Isabel...» I diu que...

(La gent s'agita un instant. Entren el metge i en Tetereff. El metge, que vesteix pardesús i porta'l barret posat, se dirigeix de dret cap a la cambra de la Taciana. En Tetereff hi dóna un cop d'ull i's retira ombrivol. A la cambra de la Taciana segueix el mateix soroll de queixes, gemecs i converses apagades. A la cambra dels vells se senten els crits i plors de l'Akulina.)

AKULINA. — Deixeu-mel Deixeu-me anar amb ella!

(A l'avant-sala, un soroll apagat de veus. Se distingeixen aquestes exclamacions: — Un home seriós! — Es un xantre, veritat? — Ben cert, de l'iglesia de Sant Joan Baptista.)

TETEREFF *(anant a la porta)*. — Què feu vosaltres aquí? Vaja! Aneu-vos-en!

LA DÒNA DEL POBLE *(posant-se com ell a la porta)*. — Aneu, aneu, bona gent: això no us interessa a vosaltres.

TETEREFF. — I tu, qui ets? Què véns a buscar aquí?

LA DÒNA DEL POBLE. — Jo soc revenedora de llegums: venc cebes i...

TETEREFF. — Però, què fas aquí?

LA DÒNA DEL POBLE. — Anava a casa d'una amiga meva, la Semiaguine...

TETEREFF. — Però, què hi fas aquí, en aquesta casa?

LA DÒNA DEL POBLE. — Passava per aquí davant. Jo que sento soroll. Me creia que s'havia calat foc.

TETEREFF. — I aleshores?

LA DÒNA DEL POBLE. — He entrat per veure la desgracia.

TETEREFF. — Vés-te'n. I vosaltres, endarrerat!
STEPANIDA (*venint corrent*). — Porta aigua depressal Una galleda, depressal!

(*A la porta's presenta un vellet, tot blanc, la cara embenada, el qual, tot fent-li senyal amb els ulls, diu an en Tetereff: Senyor, us ha robat un pa que hi havia allà damunt de la taula. En Tetereff va a l'avant-sala i empeny la gent. Se sent el soroll de les petjades i varies veus; un noiet xiscla: Oh! Oh! Algú riu; un altre, renyant-lo, diu: Calleu!*)

TETEREFF (*que no's veu*). — Al diable! Fòra d'aquí!

PERE (*apareixent a la porta*). — No feu soroll!
(*Girant-se a l'interior de la cambra.*) Vés, papa, vés amb la mama. Vés, creu-mel
(*Girant-se cap a l'avant-sala, crida:*) No deixeu entrar ningú!

(*En Bezsemenoff surt tremolant-li les cames. S'asseu a la cadira de vora la taula i mira estupidament al seu davant. Després s'alça i es dirigeix a la cambra d'ont vénen els crits de l'Akulina.*)

AKULINA. — Que no me l'estimava jo? Que no la mimava?

ELENA. — A veure si us calmeu, bona dòna.

AKULINA. — Ah, Vassili!

(*La porta's tanca darrera den Bezsemenoff i no s'entén l'acabament de la frase. L'escena resta sola. De l'un costat i de l'altre se sent brugit: el de la conversa a la cambra dels vells, paraules breus, gemecs i moviment a la de la Taciana. En Tetereff porta una galleda d'aigua, la deixa davant de la porta, i amb el dit truca suaument. La Stepanida obra la porta, pren la galleda i després ve també a l'escena, aixugant-se la cara, plena de suor.*)

TETEREFF. — Què hi ha?

STEPANIDA. — Diuen que no es re.

TETEREFF. — Ho ha dit el metge?

STEPANIDA. — Ell mateix. Però, qui se'n fia d'aquests metges? (*Amb la mà fa un gest desesperat.*) No hi deixen entrar ni'l pare ni la mare.

TETEREFF. — Va millor?

STEPANIDA. — Qui ho sab això? No se la sent gemegar més. S'ha tornat tota verda... Els ulls grans, oberts... Immobilitat... (*En veu bai-*

xa, amb un tò desdenyós.) Jo ja'ls ho deia. Quantes vegades no'ls ho havia dit: «Caseu-la, creieu-me, caseu-la!». No m'han volgut escoltar, doncs ja ho tenen. Que no ho sabien que no es bo per una noia passar sense marit fins a la seva edat? I, després, ella no creia en Déu, no pregava mai, ni s'arribava a senyar. I vet-aquí...

TETEREFF. — Calla tu, cornella!

ELENA (*entrant*). — I, doncs, com va?

TETEREFF. — No ho sé. Sembla que'l metge ha declarat que no hi ha perill.

ELENA. — Els vells estan abatuts: fan compassió de veure.

(*En Tetereff, per tota resposta, alça les espatlles.*)

STEPANIDA (*saltant fora de la sala*). — Ai, Déu, i la cuina? Me n'havia oblidat del tot.

ELENA. — Per què ha estat això? Què ha passat? Pobra Taciana! Deu sofrir molt! (*Fa una ganyota i s'extremeix.*) I una cosa així deu fer mal. Molt? Moltíssim?

TETEREFF. — Ho ignoro, perquè mai he tastat l'amoniac.

ELENA. — Encara goseu bromejar?

TETEREFF. — No bromejo pas.

ELENA (*va a la porta de la cambra den Pere i li dóna una mirada*). — En Pere encara es allà dins amb ella?

TETEREFF. — Ben cert. Com que encara no ha sortit...

ELENA (*cuidadosa*). — Deu haver estat un cop

terrible per ell! (*Pausa.*) Quan jo... quan me trobo amb accidents com aquests, sento un odi contra la dissort!

TETEREFF (*somrient*). — Això es molt digne d'elogi.

ELENA. — Compreneu? Me vénen unes ganes d'agafar-la, de tirar-la a terra i d'aixafar-la amb els peus, d'aixafar-la del tot i per sempre!

TETEREFF. — A la dissort?

ELENA. — Sí, sí. A mi no'm fa por: es odi i re més lo que sento per ella. A mi m'agrada la vida alegre i variada, m'agrada veure molta gent al meu voltant, i faig de manera que jo i tots els que'ns rodegen visquem sense mals-de-cap, alegrement.

TETEREFF. — Això encara es més digne d'elogi.

ELENA. — Sabeu? Us vaig a ser franca. Soc molt dura i molt insensible, jo. Tant es així, que ni compassió sento pels desgraciats. Compreneu? Hi ha gent que, se'ls faci lo que's vulgui, sempre seran desgraciats. Poseu al cap de segons quin home el mateix sol a tall de barret, què voleu més magnífic i brillant? No hi fa re: aquest home ploriquejarà i gemegarà: «Ah! Que soc desgraciat! Que abandonat que'm tenen! Ningú s'interessa per mi! La vida es negra i avorrida... Ah! Oh! Ai!». Quan veig un tipu així'm vénen ganes de fer-lo encara més desgraciat.

TETEREFF. — Escolteu, senyora. Jo també us

seré franc, doncs. No m'agrada veure les dones fent filosofies, però quan us veig a vós posant-vos a reflexionar, me venen unes ganes de besar-vos les mans!

ELENA (*coqueta i capritxosa*). — Re més que això? I quan me poso a reflexionar no més? (*Reprement-se.*) Déu meu! Jo bromejo, mentres que allà hi ha un ser humà que sofreix.

TETEREFF (*senyalant la cambra dels vells*). — I allà també n'hi ha que sofreixen. I per tot arreu, per tot ont senyaleu amb el dit, per tot arreu sofreix l'home. Es una costum en ell.

ELENA. — Més per això no deixa de sofrir.

TETEREFF. — Ben cert.

ELENA. — I se l'ha de compadir.

TETEREFF. — No sempre. I dubto que sigui mai necessari playner a algú. Val més socorre-l.

ELENA. — No's poden pas socórrer tots. I sense tenir-ne compassió no se'ls socorre.

TETEREFF. — Bona senyora! Jo crec que'ls sofriments vénen dels desigs. L'home té desigs que mereixen ser respectats i altres que no. Ajudeu-li a satisfer els desigs del cos que són necessaris perquè pugui fort i sà i aquells que, ennoblint-lo, el realcin per damunt de la bestia!

ELENA (*sense escoltar-lo*). — Potser... potser que sigui així. Però, què passa allà? S'ha adormit? Quin silenci més profon! No més

se sent un trist murmuri per allà. Els vells també s'han retirat i s'han arraulit en un recó. Que es extrany tot això! Fa un moment tot era soroll, gemecs, crits i agitació, i de sobte'l silenci, l'immobilitat.

TETEREFF. — Es la vida. Els homes criden i, un cop cansats, callen. Així que han reposat, tornen a cridar. Però aquí, en aquesta casa, tot s'acaba aviat: els crits i el dolor, les rialles i l'alegria. Per ells totes les commocions són com una bastonada al mig del fang. El darrer crit sempre es el de la banalitat, que es la fada d'aquesta casa. Triomfanta o humiliada, es ella sempre la que diu la darrera paraula.

ELENA (*pensativa*). — Quan vivia a la presó, la meva vida era molt més interessant. El meu marit sentia una gran passió per les cartes, bevia molt i anava sovint a caçar. Era una petita ciutat de districte. La gent d'allà baix estava... com us ho diré?... més ben disposada que la d'aquí. Jo era lliure, no feia visites, ni'n rebia, i passava tot el temps en companyia dels presos. Ells m'estimaven. Oh, sí! Són estranys quan se'ls veu d'aprop. Uns homes pacífics i tranquils a no poder més, us ho asseguro. Devegades mirant-me'ls no podia arribar a comprendre que aquest hagués fet una mort, que aquell hagués robat, que'l de més enllà hagués comès un altre crim. Alguna vegada preguntava an algun d'ells:

«Es veritat que tu has fet una mort?». «Sí, es cert que l'he feta, senyora Elena; l'he feta. No hi podia fer més.» Me semblava que aquell assessí s'acumulava sobre d'ell el crim d'un altre, que no era més que la pedra que una força desconeguda havia llençat. Jo'ls comprava llibres, distribuïa jocs de dames i de cartes per totes les celdes, els donava tabac... i fins aiguardent, en petita quantitat. A l'hora del passeig se divertien, se donaven als jocs de pilota i de bitlles com si fossin criatures, paraula d'honor! Devegades els llegia rondalles humorístiques en veu alta, i ells m'escoltaven i esclataven en riallades plenes com les dels nens. Vaig comprar aucells i gabies, i cada celda tenia'l seu aucell, que ells cuidaven i estimaven com a mi mateixa. I mai dirieu lo que'ls agradava molt? Que jo portés robes clares, cossos vermells o grocs. Que'ls agradaven els colors vius i alegres! I jo, per donar-los un gust, me posava expressament els vestits més llampants. (*Sospirant.*) Com hi disfrutava en la seva companyia! Tres anys havien passat d'aquesta manera sense jo adonar-me'n, i quan el cavall va matar el meu marit, jo crec que, més que per ell, plorava per la presó. Me feia una pena de deixar-lal als presos també, també'ls sabia greu. (*Mira al seu voltant.*) Aquí, en aquesta ciutat, m'es més penosa la vida. En aquesta casa hi ha no sé què

de dolent. No es la gent la que no es bona, sinó alguna altra cosa. Però... sabeu?... m'entra una tristesa! No sé què hi ha que'm pesa aquí. Ens estem parlant, i allà potser s'està morint un ser humà.

TETEREFF (*tranquil*). — I nosaltres no li tenim compassió.

ELENA (*rapidament*). — Què! No ho deploreu?

TETEREFF. — Ni vós.

ELENA (*baix*). — Sí, teniu raó. Es trist, ja ho veig, però no ho sento. Això sol passar, no es cert? Compreneu que una cosa es dolenta, però no la sentiu. Sabeu? Me fa més compassió en Pere que ella. Ell sí que'm fa pena! No està bé aquí, veritat?

TETEREFF. — Aquí tothom està malament.

PAULETA (*entrant*). — Bon d...

ELENA. — Psi! Més baix! Sabeu? La Tania s'ha emmetzinat.

PAULETA. — Què... dieu?

ELENA. — Sí, sí. Ja ho veureu. El metge i el seu germà són al capsal del seu llit.

PAULETA. — Se mor? Se morirà?

ELENA. — No se sab.

PAULETA. — I per quin motiu? No ho ha dit ella? No?

ELENA. — No ho sé. No.

PERE (*sortint a la porta escabellat*). — Elena: veniu un moment.

(*L'Elena se'n va corrent.*)

PAULETA (*an en Tetereff*). — Com es que'm m'reu així?

TETEREFF. — Quantes vegades m'heu fet aquesta pregunta?

PAULETA. — Com que sempre sou el mateix... sempre la mateixa mirada extranya... Per què? (*S'acosta molt aprop d'ell i li diu severament:*) Vaja, digueu-m'ho francament: us penseu que... que jo'n tinc la culpa d'això?

TETEREFF (*amb un somriure mofeta*). — I vós que no sentiu, aquí dins, com una mena de remordiment?

PAULETA. — Jo sento que, com més va, més us detesto: veus-ho-aquí. Val més que'm digueu com ha passat tot això.

TETEREFF. — Ahir li van donar una petita empenta; avui, feble com es, ha caigut per terra. Veus-ho-aquí tot.

PAULETA. — Això no es veritat.

TETEREFF. — Què es lo que no es veritat?

PAULETA. — Ja sé a lo que us referiu. No es veritat. En Nil...

TETEREFF. — Si jo no us l'he anomenat per re en Nil! Què hi té que veure ell amb tot això?

PAULETA. — Ni ell ni jo: cap dels dos hi tenim re que veure. Per vós, no: ja sé que als vostres ulls nosaltres som els culpables. Què, després de tot? Jo l'estimo, ell m'estima... Ja fa molt de temps que això durava.

TETEREFF (*amb gravetat*). — Jo no us acuso de re. Sou vós mateixa qui us acuseu de no sé què, i que voleu justificar-vos davant

del primer que se us presenta. I per què això? Jo us vui molt bé. Qui es el que sempre us deia: «Fugiu d'aquesta casa, no la freqüenteu, que es malsana, que us pertorbarà l'ànima més aviat del que us creieu?». Això es el que jo us deia, sense parar.

PAULETA. — I després?

TETEREFF. — Res. Us volia solament dir que, si no haguessiu freqüentat aquesta casa, no haurieu sentit mai el que ara sentiu, en aquest moment. Veus-ho-aquí tot.

PAULETA. — Sí. Però, com va ella? Hi ha perill? Què ha pres?

TETEREFF. — No ho sé.

(*En Pere i el metge surten de l'habitació de la Taciana.*)

PERE. — Pauleta: feu el favor de donar un cop de mà a l'Elena.

TETEREFF (*an en Pere*). — I doncs?

EL METGE. — A dir la veritat, no es re. Si ella no fos tant nerviosa, tot aniria com una seda. N'ha begut no més una petita quantitat i s'ha cremat la gorja. A l'estomac hi ha entrat molt poca cosa, i encara ha sigut vomitada al moment.

PERE. — Esteu cansat, doctor. Feu el favor de seure un moment.

EL METGE. — Gràcies. Vuit dies de llit i estarà bé. Com a cas interessant, un que n'he tingut fa alguns dies. Un pintor de parets que havia begut massa, va pendre un

got de verniç creient-se que era cervesa.
(*Entra en Bezsemenoff. S'ha aturat a la porta silencios i ombrivol, interrogant al metge amb la mirada.*)

PERE. — Tranquilisa-t, pare, que no hi ha cap perill.

EL METGE. — Perfectament. No tingueu por. D'aquí a uns quants dies ja's podrà llevar.

BEZSEMENOFF. — Es veritat?

EL METGE. — Us ho asseguro.

BEZSEMENOFF. — Ah! Gracies! Si es veritat, si no hi ha cap perill, moltes gracies. Pere: cal d'allò... Vine.

(*En Pere va cap an ell. En Bezsemenoff recula alguns passos. Se sent parlar baix i després el drinc de monedes.*)

TETEREFF (*al metge*). — I, doncs, què li ha passat al pintor?

EL METGE. — Eh? Què dieu?

TETEREFF. — El pintor com ha acabat?

EL METGE. — Eh, eh? S'ha curat. Hm. Me sembla que'ns hem trobat en algun altre lloc.

TETEREFF. — Ja pot ser.

EL METGE. — Digueu-me: no estaveu pas malalt en el departament dels tífics?

TETEREFF. — En efecte.

EL METGE (*content*). — Això mateix. Vaia! Ja deia jo que us havia vist alguna altra vegada! Permeteu. Era a la primavera, veritat? Me sembla que recordo'l vostre nom.

TETEREFF. — Sí, jo també us recordo.

EL METGE. — Veritat?

TETEREFF. — Prou que us conec! Quan me començava a llevar us vaig demanar que m'aumentessiu la racció, i vós, fent una ganyota, vareu dir: «Contenta-t amb això que't donen. Bé prou que n'hi ha de borratxos i de vagabons com tu, aquí!».

EL METGE (*aturdit*). — Permeteu... Es... es que... Dispenseu... Vós... el vostre nom, si us plau... Jo soc el metge Nicolau Troieronkoff, i...

TETEREFF (*acostant-se-li*). — I jo soc l'alcoolic hereditari i cavaller del Serpent Verd Terenty Bogoslovsky. (*El metge dóna alguns passos endarrera.*) No tinguis por: no't faré re.

(*Passa per davant del metge. Aquest, tot confós, el segueix amb la mirada, ventant-se amb el barret. Entra en Pere.*)

EL METGE (*mirant a la porta que condueix a l'avant-sala*). — A més veure. M'esperen. Si s tornés a sentir malament, doneu-li la mateixa poció... algunes gotes. Me penso que no sent dolors ben forts. A més veure. Eh? Feu-me'l favor: ara mateix, allà, hi havia un senyor molt original. Es un parent vostre?

PERE. — No, es un dispeser.

EL METGE. — Ah, ah! Està bé. Molt original... A més veure... Gracies.

(*Se'n va. En Pere l'acompanya fins a l'avant-sala. En Beşemenoff i l'Akulina*

surten de la seva habitació i, avançant amb precaució, de puntetes, se dirigeixen a la cambra de la seva filla.)

BEZSEMENOFF. — Espera-t: no hi entrem. No se sent re. Potser s'ha adormit, i la despertariem. *(Se l'emporta cap al recó, prop del bagul.)* Ja veus tu com estem. Com s'enraonarà per la ciutat! Oh! No s'ho sabran acabar.

AKULINA. — Què dius? Què'ns fa això? Què'ns importa! Que ho escampin per tot arreu! El fet es que'ns visqui ella! Que ho' esbombin amb repics de campanes!

BEZSEMENOFF. — Sí, ja ho sé... Ja es això... Sinó que tu... Tu no comprens re. No veus que això fa caure l'oprobri sobre nosaltres?

AKULINA. — I per què? Ont es l'oprobri?

BEZSEMENOFF. — Pensa una mica: la nostra filla s'ha emmetzinat. I bé! Quin mal li hem fet nosaltres? Quina pena li hem causat? Hem estat dolents per ella? Què es lo que no diran? Jo me'n ric. Estic disposat a sofrir-ho tot pels meus fills; però, per què té de passar tot això? Què hi ha? Si al menos algú m'ho pogués arribar a explicar! Els nois, aquí'ls tens amb nosaltres, sota'l mateix sostre, però callats. Què hi ha al fons de la seva ànima? No ho sé. Què es lo que agita'l seu cervell? Ho ignoro. Això es lo que m'oprimeix el cor.

AKULINA. — Prou que't comprenc. I jo, doncs?

Que no soc la seva mare? No's pensa més que en ells, tot se fa per ells, i ells ni's prenen la molestia de manifestar el més petit agraiment. Sí, ja't comprenc, pare. Però, què hi vols fer? El fet es que'ls tinguem vius i sans... Però, plam!...

PAULETA (*sortint de l'habitació de la Taciana*).

— S'adorm. No feu soroll.

BEZSEMEOFF (*alçant-se*). — I, doncs, com va?

Se la pot veure?

AKULINA. — Jo hi entraré ben a poc a poc, eh?

Jo i ell.

PAULETA. — El metge ha donat ordre de no deixar-hi entrar ningú.

BEZSEMEOFF (*desconfiat*). — Com ho sabs? Si tu encara no havies vingut quan el metge era aquí.

PAULETA. — Però l'Elena m'ho ha dit.

BEZSEMEOFF. — I ella es allà dins? Així, una dòna que no li va re pot estar-se al capsal del seu llit, i a nosaltres, els seus pares, se'ns en priva! Es extrany.

AKULINA. — Haurem de dinar a la cuina, per no molestar-la. Ah! Filla meva, estem privats de veure-t no més sigui per un instant.

(*Fa un gest de despit amb la mà i se'n va a la cuina. La Pauleta's queda dreta, recolzada al bufet, mirant a la cambra de la Taciana. Se redressa extrenyent les celles, la boca tancada. En Bezsemenoff està assegut a taula com si esperés alguna cosa.*)

PAULETA (*baix*). — No ha vingut avui el meu pare?

BEZSEMENOFF. — No es el teu pare que busques tu, no. Qui es el teu pare per tu? Prou que ho sé a qui busques! (*La Pauleta se'l mira extranyada.*) Sí que ha vingut el teu pare. Brut, esqueixat, l'aspecte fastigós... Però tu, de totes maneres, li has de tenir consideració.

PAULETA. — Que no'l respecto? Per què m'ho dieu?

BEZSEMENOFF. — Perquè ho compreguis. Ton pare no es més que un vagabon, sense llar; però tu, de totes maneres, no has de tenir altra voluntat que la seva. Però si començeu per no tenir ni idea de lo que es un pare! Tots vosaltres no teniu cap sentiment de res. Tu mateixa, per exemple, ets una noia pobre, sense llar ni res. Hauries de ser modesta, amable amb tothom. Però també vols discutir, no fas més que imitar als que estan instruits. Sí. I vet-aquí que tu't cases, mentres que aquí mateix un ser humà, si's descuida, posa fi a la seva existència.

PAULETA. — No comprenc res del que dieu. Com es això?

BEZSEMENOFF (*com si hagués perdut el fil de les seves idees, exasperat*). — Comprèn-ho, pensa... Per això t'ho dic, perquè ho compreguis. Qui ets tu? I, no obstant, te cases. Mentres que la meua filla... Què fas aquí?

Vés a la cuina i fes una feina o altra... Ja vigilaré jo, aquí, vés! (*La Pauleta, mirant-se'l perplexa, fa un pas per sortir.*) Fa una estona he insultat el teu pare.

PAULETA. — Per quin motiu?

BEZSEMEOFF. — Què n'has de fer tu? Vés-te'n, vés!

(*La Pauleta surt extranyada. En Bezsemeoff, a poc a poc, se dirigeix a la cambra de la Taciana, i, havent-la oberta, va a donar-hi una mirada. L'Elena, sortint, l'aparta amb la mà.*)

ELENA. — No entreu. Me sembla que s'ha adormit. No se l'ha de molestar.

BEZSEMEOFF. — Hm! A nosaltres tothom ens molesta, i com si res. I a vosaltres no pot ser!

ELENA (*admirada*). — Què dieu? Ella està malalta.

BEZSEMEOFF. — Ja ho sé, ja ho sé tot.

(*Se'n va a l'avant-sala. L'Elena arronsa les espatlles, seguint-lo amb la mirada. Va a la finestra, s'asseu al sofà i, posant-se'ls braços per darrera del cap, medita alguna cosa. Apareix un somris als seus llavis i tanca'ls ulls somniadora. Entra en Pere ombriu i abatut, i mou el cap com si's volgués treure un pes de sobre. A l'adonar-se de l'Elena s'atura.*)

ELENA (*sense obrir els ulls*). — Qui hi ha aquí?

PERE. — Què es això que us fa riure? Es molt

extrany veure algú que somrigui, aquí, sobre tot en aquest moment.

ELENA. — Esteu enfadat, i cansat? Pobra criatura! Quina pena'm feu!

PERE (*asseient-se a la cadira, al costat d'ella*). — També me'n faig jo de pena.

ELENA. — Lo que heu de fer es deixar aquesta casa.

PERE. — Sí, es cert. Després de tot, què es lo que'm reté aquí? Aquesta vida m'ofega.

ELENA. — Com voldrieu viure? Digueu. Algunes vegades us havia fet preguntes referents an això, però vós no'm contestaveu mai.

PERE. — Costa molt de ser franc.

ELENA. — Amb mi?

PERE. — Amb vós i tot. Sé jo, per ventura, a dir veritat, lo que vós sentiü per mi? De quina manera jutjarieu lo que jo us podria dir? En certs moments me sembla que vós...

ELENA. — Què jo? Què?

PERE. — Que vós esteu ben...

ELENA. — Estic molt... molt ben disposada per vós, noi estimat.

PERE (*amb calor*). — Ja no soc un noi! Ah, no! He reflexionat molt. Escolteu, digueu-me: es cert que us agrada, que trobeu interessant tota aquesta agitació a la qual se llencen en Nil, en Chikhine, l'Zvetzieff, tota aquesta gent que'ls agrada fer soroll? Dieu-me si creieu sincerament que les lec-

tures de grans llibres que fan plegats, en petites reunions; que'ls espectacles que organisen pels obrers; que les sanes distraccions i tots aquests romanços; dieu-me si tot això es un treball de veritable importància al qual valgui la pena de consagrar-hi la seva vida. Digueu.

ELENA. — Estimat, jo no soc una persona instruída. No puc jutjar, no comprenc prou. No ho veieu que no soc gaire seriosa jo? Però m'agraden tots ells, en Nil, en Chikhine, tots. Sempre tant contents, sempre ocupats. A mi m'agrada la gent alegre, perquè jo mateixa soc de natural alegre. Però, per què m'heu fet aquesta pregunta?

PERE. — Perquè tot això'm fastigueja. Si'ls agrada fer aquesta vida, si amb això troben goig, millor per ells. Jo no m'hi barrejo pas. Me penso no molestar a ningú; però que'm deixin viure a mi de la manera que més m'agradi. Per què volen donar tanta importància a les seves accions? Per què'm titllen de peresós i d'egoista?

ELENA (*tocant-li'l cap*). — Ens han fet irritar! Estem cansats!

PERE. — No, jo no estic gens cansat, sinó fastiguejat. Jo tinc el dret de viure com millor me sembli. No'l tinc aquest dret?

ELENA (*amanyagant-li'ls cabells*). — Una altra pregunta massa complicada per mi. Jo no més sé això: jo visc com puc i faig lo que

vui. I si se'm vol convèncer de retirar-me en un convent, no hi aniré pas. Si se'm vol forçar, fugiré, m'ofegaré...

PERE. — Vós passeu moltes més estones amb ells que amb mi, i ells us agraden molt més que jo. Ho sento. Però us vui dir una cosa, perquè la puc dir: són unes bótes buides.

ELENA (*admirada*). — Com? Què dieu que són?

PERE. — Unes bótes buides. Hi ha una falla sobre això.

ELENA. — Ah! Sí, ja ho sé. Així, doncs, jo també soc buida?

PERE. — Ah, no! Vós, no. Vós sou animada, i, com una corrent d'aigua viva, refresqueu a l'home.

ELENA. — Bah! Me troben molt freda, doncs.

PERE. — No bromegeu. Per favor! Aquest moment... Però vós rieu. De què rieu? Es que soc ridicol? Jo vui viure, vui viure com a mi'm sembli, sense altra voluntat que la meva.

ELENA. — Viviu. Qui us en priva?

PERE. — Qui? Hi ha no sé qui, no sé què. Quan jo penso com s'hauria de viure, sol, independent, me sembla que algú'm diu: «No, això no pot ser».

ELENA. — Es la consciència.

PERE. — Què hi té que veure la consciència? Jo no... Es que per ventura vui cometre un crim? Jo no més desitjo ser lliure, vui dir...

ELENA (*inclinant-se cap an ella*). — Això no's diu així. Se manifesta d'una manera molt més senzilla. Jo us vui ajudar, pobra criatura, a fi de que no enredeu unes coses tant senzilles.

PERE. — Elena Nicolaievna! Me tortureu amb les vostres bromes! Es crudel això! Tinc ganes de dir-vos: «Aquí'm teniu davant vostre tal com soc».

ELENA. — Encara no es això, no!

PERE. — Evidentment soc un home feble. Aquesta vida es massa pesada per mi. Sento damunt meu tota la seva banalitat, però no la puc modificar en re: no hi puc portar re de nou. Me'n vui anar i viure sol.

ELENA (*prenent el seu cap entre ses mans*). — Vaja, digueu, després de mi, digueu: «Us estimo».

PERE. — Oh, sí, sí! Però, no: vós bromegeu.

ELENA. — Creieu-me, molt seriosament, i de temps ençà, us ho asseguro, he decidit casar-me amb vós. Potser no està bé, però ho desitjo vivament.

PERE. — Però... que soc ditxós! Jo us estimo com...

(*Darrera la paret se sent la queixa de la Taciána. En Pere s'alça bruscament del seu lloc i mira embarrat al seu voltant. L'Elena s'alça també, però tranquila.*)

PERE (*baix*). — Es la Taciána? I nosaltres que...

ELENA (*passant pel seu davant*). — No hem fet res de mal.

TACIANA (*invisible*). — Beure! Doneu-me beure!

ELENA. — Ja vinc.

(*Surt somrient an en Pere. Ell resta dret, s'agafa'l cap entre ses mans i mira estupidament al seu davant. La porta de l'avant-sala s'obre i apareix l'Akulina, que mormola fortament:*)

AKULINA. — Peret! Peret! Aont ets?

PERE. — Aquí.

AKULINA. — Vine a dinar.

PERE. — No tinc gana. No'n vui.

ELENA (*que surt de la cambra de la Taciana*).
— Dinarà a casa meva.

(*L'Akulina li dóna una mala mirada i desapareix.*)

PERE (*anant cap an ella*). — Això no ha estat bé, no: ella sofrint allà, i nosaltres, nosaltres...

ELENA. — Vaja, veniu. Quin mal hi ha en lo que hem fet? Fins al teatre, després d'un drama, representen alguna cosa alegre. Doncs en la vida encara'n tenim més necessitat.

(*En Pere se li acosta i l'Elena se l'emporta, donant-li'l braç.*)

TACIANA (*fent gemecs roncs*). — Lena!...
Lena!...

(*La Pauleta hi corre.*)

ACTE QUART

La mateixa habitació. A la nit. La cambra està il·luminada per un quinqué que hi ha damunt de la taula. La Pauleta prepara'l servei del tè. La Taciàna, malalta, està ajeguda al sofà en un recó mig fosc. La senyoreta Zvetaieff està asseguda en una cadira aprop d'ella.

TACIANA (*baix, reconvenint-la*). — Te creus que jo no voldria mirar-me la vida tant alegrement i amb tanta valentia com tu? Oh, sí! Sí que ho voldria! Però no puc! He nascut sense fè a l'ànima. He començat a reflexionar...

ZVETAIEFF. — Sí, estimada: tu medites massa. Pensa, doncs, que no val la pena de ser intel·ligenta únicament per passar la vida meditant. La raó, no t'ho nego, està bé. Però, veus?, perquè la vida no sigui penosa ni avorrida, l'home ha de ser somniador. Encara que no més sigui de quan en

quan, ha de dirigir la mirada cap al seu davant, cap al pervindre.

(*La Pauleta escolta amb molta atenció les paraules de la senyoreta Zvetaieff i somriu tendra i pensativa.*)

TACIANA.—Però, què s'hi veu en el pervindre?

ZVETAIEFF.—Tot lo que s'hi vol veure.

TACIANA.—Sí: es necessari inventar.

ZVETAIEFF.—Es necessari tenir fè.

TACIANA.—En què?

ZVETAIEFF.—En el seu propi somni. Veus?

Quan jo miro en els ulls dels meus petits deixebles, penso: «Aquest serà un Novikow¹. Acabarà els estudis de primera ensenyança, després entrarà a l'Institut, després a l'Universitat, i serà doctor en medecina, me sembla a mi». Un minyó tant robust, conciencios, bo, amb un front tant desenrotllat... I es tant amorós! Treballarà molt, amb desinterès i coratge; serà estimat i benvolgut de tothom, n'estic certa. I un dia, recordant-se de la seva infantesa, se recordarà de la seva mestra Zvetaieff, la qual, jugant amb ell, a l'hora d'esbarjo en l'escola, li va fer mal al nas. També pot ser que no se'n recordi. Què hi fa? Sí, sí, que se'n recordarà! Jo bé ho crec. M'estima molt. També tinc en Klokoff, distret, sempre llord i esbogerrat. Aquest es amic

1) Ilustre escriptor i home politic del sigle XVIII.

de disputes i baralles, agressiu. És un orfanet que viu a casa'l seu oncle, que es guarda de nit. Està en la més trista misèria; però tant ardit, tant orgullós! Me sembla que aquest serà periodista. Ah! Si n'hi ha de tipus interessants entre la meua quitzalla! Jo no sé per què sempre estic pensant en lo que seran tots ells, quin paper desempeyaran a la vida! És interessantíssim pensar lo que serà la vida dels meus deixebles. Veus, Tania, es poca cosa, però si sabessis com m'anima això!

TACIANA. — I tu? Què esdevens amb tot això? Els teus deixebles viuran bé, potser molt bé, però tu, tu ja hauras...

ZVETAIIEFF. — Desaparegut? Vaja, amigal! Me proposo viure molt de temps.

PAULETA (*baix, amable, com sospirant*). — Que graciosa i bona sou, Marieta!

ZVETAIIEFF (*somrient a la Pauleta*). — Ah! El nostre passarell torna a cantar. Ja sabs, Tania, que jo no soc gens sentimental. Però quan començo a pensar en el pervindre, en els homes del pervindre, en la vida, una mena de sensació dolça i melancolica omple la meua ànima. Com si hi brillés un dia de tardor, un dia clar i revifador, sabs? Hi ha dies així a la tardor: el sol brilla en el cel clar, dolç i tranquil, l'aire es profund i transparent, al lluny tot se veu amb una claredat meravellosa... Fa un temps fresc, sense fer fret; suau, sense ser calorós...

TACIANA. — Tot això es fantasia pura. Comprend, de totes maneres, que vosaltres, tu, en Nil, en Chikhine i tots els que se us assemblen, pogueu viure amb els vostres somnis. Jo no puc.

ZVETAIIEFF. — Però, no, escolta: això es alguna cosa més que somni.

TACIANA. — Mai hi ha hagut re de cert als meus ulls, si no es, per exemple, que això soc jo, allò una paret. Quan dic sí o no, no ho dic per convicció: ho dic no sé per què. No faig més que replicar: re més. En bona fè! Devegades dic no i desseguida'm pregunto jo mateixa: «Ja es just això? No hauries de dir sí?».

ZVETAIIEFF. — Es que a tu t'agrada això. Mira-t bé tu mateixa. No es veritat que hi trobes no sé què d'atractiu en aquest desdoblament de l'ànima? Potser també tens por de creure, perquè la fè obliga.

TACIANA. — No ho sé, no ho sé. Vès si'm pots retornar la fè. Vosaltres arribeu a fer-la néixer en altres ànimes la fè. (*Riu feblement.*) La gent que us creu me fa compassió, perquè vosaltres l'enganyeu, confessa-ho! La vida ha estat sempre com avui, terbola, petita, i de la mateixa manera serà sempre!

ZVETAIIEFF (*somrient*). — Veritat? També pot ser que no.

PAULETA (*com per sí mateixa*). — No!

TACIANA. — Què dius?

PAULETA. — Dic que no, que no ho serà.

ZVETAIEFF. — Oh! La bona, la tendra aucelletal

TACIANA. — Aquí tens una d'aquestes pobres creients. Però pregunta-li per què no?

Per què la vida se modificarà? Pregunta-li.

PAULETA (*baix, acostant-se an elles*). — Veieu, es que avui dia, tal com anem, hi ha molts homes que no viuen. Són pocs, ben pocs, els que's poden aprofitar de la vida: la major part no tenen temps de viure: no fan més que treballar per guanyar-se'l bocí de pa, però així que aquests...

CHIKHINE (*entrant precipitadament*). — Bona nit! (*A la Pauleta*) Bona nit, noia dels cabells rossos, filla del rei Duncan.

PAULETA. — Com? De quin rei?

CHIKHINE. — Ah! Ah! Ja us he agafat. Prou que's veu que no heu llegit a Heine, per més que tingueu el llibre ja fa dugues setmanes. Déu vos guard, Taciana Vassilievna!

TACIANA (*allargant-li la mà*). — Sí: està bé per llibres ara! Se casa.

CHIKHINE. — Bona cosa! Ambe qui?

ZVETAIEFF. — Amb en Nil.

CHIKHINE. — Ah! En aquest cas encara us puc felicitar. Més, en general, no es una broma gaire fina això de casar-se o cometre altres bestieses per l'istil. El casament, en la societat actual...

TACIANA. — Ah, no, ja'n tenim prou! Feu-nos el favor de callar. Més d'una vegada heu

- dit la vostra opinió sobre això mateix.
- CHIKHINE. — Si es aixís, callo. Ademés, porto molta pressa. (*A la senyoreta Zvetaieff.*)
Que veniu amb mi? Ah! No es aquí en Pere? Calla, que ve bé!
- PAULETA. — Es a dalt.
- CHIKHINE. — No pujaré pas a veure-l. Desitjaria que vós, Taciana, o vós, Pauleta, me fessiu el favor de dir-li que jo ja torno a estar... sabeu?... es a dir, que la plaça de professor de casa Prokhoroff ja torna a estar vacant.
- ZVETAIEFF. — Altra vegada! Ja's veu bé que no esteu de sort!
- TACIANA. — Heu tingut disputes amb ell, potser?
- CHIKHINE. — A dir la veritat, no massa. Jo soc un home retret.
- ZVETAIEFF. — Doncs, per quin motiu us en heu anat? No l'alabaveu an en Prokhoroff?
- CHIKHINE. — Ai! Sí que l'he alabat. Que'l dimoni se l'emporti! I en el fons es millor que molts altres: no es bestia: no més una mica exagerat, massa enraonador i, tot plegat (*bruscament, amb ardor*), bastant animal!
- TACIANA. — Me penso que en Pere no us procurarà cap més lliçó.
- CHIKHINE. — Sí, s'enfadarà probablement.
- ZVETAIEFF. — Doncs, què ha passat entre vós i ell?
- CHIKHINE. — Afigureu-vos, es antisemita!

TACIANA. — Què us fa a vós això?

CHIKHINE. — Ja podeu comprendre que no m'es convenient. No es digne d'un intel·lectual. I, després, es un burgès! Aquí teniu un fet, per exemple: la seva cambrera anava a l'escola popular dominical. Molt bé! Ell mateix me demostrava, fins a fer-se'm pesat, l'utilitat de les escoles dominicals, cosa que jo no li preguntava pas. Fins s'alabava d'haver estat un dels promotors d'aquesta escola. Doncs vet-aquí que, fa pocs dies, un diumenge arriba a casa seva i, horror!, li obre la porta la mainadera i no la cambrera, com de costum. «—Aont es, Sacha?» «—A l'escola.» «—Com es això?» I va privar-li de tornar-hi més. Veiam què'n dieu d'això vosaltres?

(*La Taciana arronsa les espatlles sense respondre-li.*)

ZVETAIIEFF. — L'home tot paraules!

CHIKHINE. — Digui lo que vulgui, en Pere sembla que ho faci expressament: sempre'm busca lliçons a casa de xerrairots.

TACIANA (*secament*). — Me sembla com si'm recordés que alabaveu molt el perceptor.

CHIKHINE. — Sí, es veritat: era un bon vell! Però es un numismatic! Me fastiguejava continuament amb les seves monedes i dissertacions sobre'ls Cèsars i els Faraons gloriosos. Me fastiguejava tant, que no vaig poder més i li vaig dir: «— Mireu, Vikenty Vassilievitch: per mi tot això es molt ab-

surde: qualsevulga pedra del carrer es més vella que les vostres monedes». Se va enfadar i va dir: «—Així, doncs, jo he consagrat quinze anys de la meua vida a coses absurdes?». Jo vaig fer una resposta afirmativa. I ell, al despatxar-me, me va quedar a deure una peça de cinquanta kopecs, a fi de completar la seva colecció probablement. Endemés, tot això no es re. Però, lo que toca a Prokhoroff, si... (*Melancolic. Tinc molt mal caracter!* *Amb vivesa.*) Vaja, Maria Nikitichna, anem's-en, que ja es hora!

ZVETAIEFF. — Estic a punt. A més veure, Tania. Demà es diumenge: te vindré a veure ja al dematí.

TACIANA. — Gracies. La veritat, me sembla que soc com una mena de planta sarmentosa, entre'ls vostres peus, sense bellesa ni alegria, que, aferrant-se a les persones, les priva de caminar.

CHIKHINE. — Quines idees més dolentes! Fòra!

ZVETAIEFF. — I ens ofenen a nosaltres, Tania.

TACIANA. — Oh, no! Mira... sabs?... ara ja comprenc, ja he comprès la logica crudel de la vida. «Aquell que no té fè no pot viure: ha de desaparèixer. Sí!

ZVETAIEFF (*somrient*). — Veritat? Potser que no sigui així.

TACIANA. — No't burlis de mi, que no val la pena! Val la pena de bromejar amb això?

ZVETAIEFF. — No, Tania; no, estimada. Es la teua malaltia, el teu cansament, que parlen

per tu. Vaja, a més veure! I no diguis que som crudels i dolents.

TACIANA. — Aneu. A més veure!

CHIKHINE (*a la Pauleta*). — I, doncs, quan llegireu Heine, vós? Ah, sí! Recordo que us caseu. Hm! S'hi podrien dir moltes coses; però, a més veure!

(*Surt seguint a la senyoreta Zvetaieff. Una pausa.*)

PAULETA. — Les vespres deuran acabar aviat. Que he de fer portar el samovar?

TACIANA. — Me sembla que'ls vells no deuran pendre tè. Ademés, fes lo que vulguis. (*Una pausa.*) Abans el silenci'm pesava: avui la calma m'es bona.

PAULETA. — No es pas hora de pendre la medecina?

TACIANA. — Encara no. Tots aquests dies hi havia massa agitació a casa nostra i's feia massa soroll. En Chikhine també es massa sorollós.

PAULETA (*acostant-se-li*). — Es bo.

TACIANA. — Bo, però un xic tonto.

PAULETA. — Es generós, ardit. Així que veu una injusticia ja intervé. Penseu: fer cas de la cambrera. N'hi ha gaires que's prenguin la molestia d'interessar-se per les cambres i demés gent que està al servei dels rics? I si de totes maneres algú s'hi fixa, qui es que s'hi barreja?

TACIANA (*sense mirar la Pauleta*). — Diga-m, Pauleta: no tens por de casar-te amb en Nil?

PAULETA (*tranquila i extranyada*).—Què tinc de témer? No, no temo re.

TACIANA.—Què tens de témer? Jo tindria por. Si te'n parlo es perquè t'estimo. Tu no ets com ell. Tu ets senzilla, mentres que ell ha llegit molt, es instruit. Potser que's cansi al teu costat. No hi has pensat amb això, Pauleta?

PAULETA.—No. Jo sé que ell m'estima.

TACIANA (*amb despit*).—Qui ho pot saber això?

(*En Tetereff porta'l samovar.*)

PAULETA.—Això es amable. Gracies. Me'n vaig a buscar la llet. (*Se'n va.*)

TETEREFF (*que té la cara inflada de les libacions de la vetlla*).—Passava per davant de la cuina i la Stepanida que'm demana: «—Bon home! Porta'l samovar. Sempre que vulguis te donaré cogombres i salmorra». I jo soc tant gurman que m'he deixat temptar.

TACIANA.—Heu anat a les vespres?

TETEREFF.—No. El cap se m'obre. I vós com esteu? Us trobeu millor?

TACIANA.—Gracies. Tot lo bé que puc estar. Al menos m'ho pregunten vint vegades al dia. Me trobaria molt millor si aquí no's fes tant de brugit. Aquest va-i-ve continuat m'irrita un xic els nervis; corren d'ací d'allà, no sé cap aont, i sempre hi ha qui's disputa. El pare s'enfada amb en Nil, la mare gemega tot el dia, i jo, ageguda,

observo i no puc arribar a trobar cap sentit a lo que ells, tots aquests, anomenen la vida.

TETEREFF. — No, doncs es curiosa la vida. Jo soc un home apart, extrany a tot lo que passa per la terra. Visc per curiositat i trobo que es bastant interessant això d'aquí baix.

TACIANA. — Ja sé que sou un home facil d'acontertar. Però, què es lo que hi ha d'interessant?

TETEREFF. — Doncs, observar la gent que's proposa viure. Al teatre m'agrada sentir com els musics afinen els violins i les trompetes. L'orella apercebeix una varietat de sons justos, devegades fins una frase bella i expressiva, i's tenen unes ganes de sentir quan més aviat millor lo que'ls musics han de tocar! Qui es el solista entre ells? Com es la peça? Aquí també afinem.

TACIANA. — Al teatre, sí, el director d'orquestra arriba, alça la batuta, i els musics dolents, indiferents, comencen a tocar alguna peça vella i banal. Però aquí, tots aquests, què són capaços de tocar? No ho sé.

TETEREFF. — Alguna cosa molt forta, segons sembla.

TACIANA. — Ja ho veurem. (*Una pausa. En Tetereff encén la pipa.*) Com es que fumeu en pipa i no cigarrets?

TETEREFF. — Es més còmoda la pipa. No veieu

que jo soc un caminant i passo lo més hermós del meu temps per les carreteres? Aviat me n'hi entornaré. Així que haurem entrat a l'hivern me n'aniré.

TACIANA. — Aqnt?

TETEREFF. — No ho sé. Ademés, poc hi fa això.

TACIANA. — I morireu qui sab aont de fret, ubriac.

TETEREFF. — Pel camí no bec mai. I si de totes maneres morís gelat, què hi fa? Més m'estimo gelar-me caminant que podrir-me sense fer un esforç per mudar de lloc.

TACIANA. — Ho dieu per mi això?

TETEREFF (*amb sobressalt, agitat*). — Déu me'n guard! Què dieu ara? Es que jo no soc una bestia selvatge!

TACIANA (*somrient*). — Calmeu-vos. Creieu que això'm pot ofendre? He perdut la sensibilitat del dolor! (*Amargament*.) Tot-hom sab que a mi no se'm pot ofendre, ja. La Pauleta, l'Elena, la Maria, totes fan amb mi lo mateix que'ls rics que's recorden poc de lo que sent el captaire, de lo que pensa davant dels bons menjars amb que ells se regalen.

TETEREFF (*enfurrunyant-se, entre-dents*). — Per què humiliar-se? Un s'ha de respectar.

TACIANA. — Vaja, deixem-ho córrer. (*Una pausa*.) Dieu-me alguna cosa de vós. Com es que no parleu mai de vós?

TETEREFF. — Oh! Això sí que es un gran assumpte, però que manca d'interès.

TACIANA. — Parleu-me'n de totes maneres!
Per què feu una vida tant extranya? Me
sembla que sou un home intel·ligent, dotat
de facultats. Què us ha passat, doncs, en
la vostra vida?

TETEREFF (*mofeta*). — Què m'ha passat? Oh!
Es una historia massa llarga i massa enfa-
dosa per contar en detall.

Vaig anà a cercà'l sol i l'alegria,
vaig retornar estripat, amb els peus nusos,
vella la roba, morta l'esperança,
caminant per les llargues carreteres.

Però això, encara que sigui curt, es massa
bonic per pintar el meu cas. Ademés, us he
de dir que a Rússia, l'ubriac i'l vagabon
tenen una vida més còmoda i més tran-
quila que l'home sobri, honrat i bo per
alguna cosa. (*Entren en Pere i en Nil.*)
No més se poden obrir camí'ls homes
despietadament rectes i fermes com a glavis
que... Té, en Nil. D'ont vén's?

NIL. — Del deposit, ont he tingut una batalla
i una victòria tremenda. Aquest quefe que
té'l cap de fusta...

PERE. — Ben segur que't depatxaran aviat.

NIL. — Prou trobaré feina en altres llocs.

TACIANA. — Sabs, Pere? En Chikhine s'ha
barallat amb en Prokhoroff, i com que no
gosava dir-t'ho ell mateix...

PERE (*rabiós*). — Que'l dimoni se l'emporti!
Això no's pot aguantar! En quin com-
promís no'm posa davant den Prokhoroff!

I, després, me priva completament d'ajudar a altres companys.

NIL. — Espera-t abans d'enfadar-te. Primer hauriem de saber de qui es la culpa.

PERE. — Ja ho sé!

TACIANA. — An en Chikhine no li plau' que en Prokhoroff sigui antisemita.

NIL (*somrient*). — Ah! Quin gall tant valent!

PERE. — Això t'agrada! Això t'agrada a tu! Com que tu tampoc sabs respectar les opinions dels altres! Selvatges!

NIL. — I tu ets capaç, per ventura, d'estimar a un antisemita?

PERE. — Mai me creuré amb el dret d'extrener la gorja a ningú.

NIL. — I jo de bona gana l'extrenyeria.

TETEREFF (*mirant als adversaris, l'un després de l'altre*). — Amunt!

PERE. — Qui t'ha donat, qui t'ha donat el dret?

NIL. — Els drets no's donen: se prenen. L'home s'ha de conquistar els seus drets, si no vol ser aixafat pel dever brutal.

PERE. — Permet...

TACIANA (*enutjada*). — Tornem a les discussions, a les discussions de sempre! No n'esteu cansats encara?

PERE (*reprenent-se*). — Perdona: ja he acabat. Però la veritat es que aquest Chikhine...

TACIANA. — Ja ho sé: es un bestia.

NIL. — Un valent minyó! Ben lluny de deixar-se aixafar per aquest o per l'altre, serà ell el que primer els aixafarà! Es molt bo

tenir tant aferrat el sentiment de la dignitat d'home.

TACIANA. — Són criaturades tot això.

NIL. — No, no! I encara que fossin criaturades, sempre es bo!

PERE. — Ridicol.

NIL. — Perdona: quan se llença l'unic bocí de pa que's té, no més que perquè aquell que'ns el fa guanyar ens es antipatic...

PERE. — Es que aquell que'l llença no té encara massa gana. Ja sé que'm replicaras. Però si no ets més que un nen d'escola tu. Ara mateix, ja que ve a tom, t'esforces en demostrar al meu pare que no li portes cap mena d'estimació. Per què això?

NIL. — I per què ho tinc de dissimular?

TETEREFF. — Criatura! Les conveniencies exigeixen que'ls homes menteixin.

PERE. — Però, quina solta té això? Digues.

NIL. — Comprens, tu i jo no estem fets per entendre-ns. No'n parlem més. Tot lo que fa i diu ton pare'm fa fastic.

PERE. — Potser a mi també'm passa igual. I, no obstant, me retinc, mentres que tu, tu'l fastigues tot el dia, i ma germana i jo'n toquem els resultats.

TACIANA. — Ja n'hi ha prou! Que es pesat això!
(*En Nil li dóna una mirada i s'acosta a la taula.*)

PERE. — Te pesa la nostra discussió?

TACIANA. — Ja n'estic cansada. Sempre la mateixa cosa, sempre!

(*La Pauleta entra amb un pot de llet a la mà. Adonant-se que en Nil somriu, somniador, se'ls mira a tots i diu:*)

PAULETA. — Mireu-me aquest bon home!

TETEREFF. — De què rius?

NIL. — Jo? Me recordo de quina manera he cantat les veritats al quefe del deposit! No hi fa re: es una cosa ben interessant a la vida!

TETEREFF (*inflant la veu*). — Amén!

PERE (*alçant les espatlles*). — Es extrany! Són cegos de naixença aquests optimistes!

NIL. — Optimista o no, poc hi fa, però jo estimo la vida. (*S'alça i's posa a caminar.*)
Es un gran gust això de viure aquí baix!

TETEREFF. — Sí, es curiós.

PERE. — El dos sou divertits, si sou sincers.

NIL. — I tu... no sé com calificar-te. Sé, i ningú ho ignora, que estimes i que ets estimat. Doncs bé: per això sol no més, no't vénen ganes de cantar i ballar? Es que ni això t'omple d'alegria?

(*La Pauleta's mira satisfeta a tothom, de darrera'l samovar; la Taciana's remou agitada pera veure la cara den Nil; en Tetereff, somrient, buida la seva pipa.*)

PERE. — Però tu no fas cas dels molts obstacles que tinc de vèncer encara. Primer: que'ls estudiants no tenen el dret de casar-se; segon: que hauré de sostenir una batalla amb la meva família; tercer...

NIL. — I què es tot això, gran Déu? D'aquesta

manera no tens més remei que fugir, fugir cap al desert!

(*La Pauleta somriu.*)

TACIANA. — No diguis bufonades, Nil.

NIL. — No, Peret, no. Viure, fins no estan enamorat, ja es per sí una brava cosa. Conduir màquines dolentes, a les nits de tardor, dessota del vent i de la pluja, o bé a l'hivern, dessota un torb de neu, quan al vostre voltant manca l'espai i tot està anegat en les tenebres, confós sota la neu... es pesat de conduir amb un mal temps així, difícil, perillós, si tu vols; però tot això té'l seu encís. Sí, fins això! No més hi ha una cosa que no puc veure amb gust, i es que nosaltres, els homes honrats, tenim per amos una gent porca, estúpida i lladra. Però la vida no es tota per ells sols, no! Ells passaran, desapareixeran com un absccés en un cos sà. No hi ha temps que no mudi!

PERE. — Quantes vegades he sentit aquests discursos! Veurem quina resposta't portarà la vida!

NIL. — Jo la faré respondre a la meva manera. No intentis fer-me por. Jo sé millor que tu, perquè ho he tocat, que la vida es difícil, que devegades es innoblement feréstega, que la força brutal desenfrenada arrecona i ofega a l'home. Ho sé això, i no solament no m'agrada, sinó que m'indigna. No vui que les coses segueixin d'aquesta manera! Jo sé que la vida es un treball seriós, però

no regulat encara; que per organitzar-la exigirà totes les meves forces i tota la meva intel·ligència. Sé també que no soc cap gegant i solament un home honrat i sà; però de totes maneres m'atreveixo a dir: «No hi fa re! La victòria serà nostral». I amb totes les forces de la meva ànima procuraré satisfer el meu desig d'enfonsar-me a les entranyes de la vida, de teixir-la segons la meva voluntat, d'aturar els uns, de socórrer als altres. Veus-aquí ont es l'alegria de viure!

TETEREFF (*amb un somris*). — Veus-aquí'l sentit de la més profunda ciència! El sentit també de la filosofia enteral! I que tota altra filosofia sigui anatema!

ELENA (*a la porta*). — Quin es el motiu d'aquest soroll i d'aquestes gesticulacions?

NIL (*corrent cap an ella*). — Senyora! Vós al menos me compendreu! Acabo de cantar la gloria de la vida! Dieu, doncs, desseguida: la vida es un gran goig!

PAULETA (*poc alt*). — Es molt bo de viure!

ELENA. — Qui diu lo contrari?

NIL (*a la Pauleta*). — Ah!... Tu, cor meu!

ELENA. — Fòra galanteries al meu davant!

PERE. — Perd completament el cap: sembla que estigui embriagat.

(*La Taciàna deixa caure'l seu cap al respall del sofà, alça lentament les mans i's cobreix la cara.*)

ELENA. — Vaja! Esteu a punt de pendre'l tè.

I jo que us venia a cercar perquè'l prenguessiu a casa meua! Doncs bé: resto amb vosaltres, ja que s'està alegre aquí, aquesta nit. (*An en Tetereff.*) No més vós, corb manso, esteu emmurriat. Què teniu?

TETEREFF. — Jo també estic alegre. Sinó que a mi m'agrada disfrutar en silenci i avorrir-me sorollosament.

NIL. — Com tots el goçots intel·ligents i mal-humorats.

ELENA. — En ma vida us he vist ni trist ni alegre: no feu més que filosofar. No ho sabeu, senyors? No ho sabs, Tania? M'ensenya filosofia. Ahir va donar-me tota una lliçó sobre una llei de la raó suficient. I jo he oblidat completament com està formulada aquesta admirable llei. En quins termes? En quins?

TETEREFF (*amb un somris*). — No existeix re sense raó per la qual això existeix.

ELENA. — Ho sentiú? Ja ho veieu quines coses tant savies que sé. Vosaltres, vosaltres no sabeu que aquesta llei presenta... presenta... es precisament aquest terme filosòfic... presenta... una cosa com una alzina perquè té quatre arrels. Es exacte?

TETEREFF. — No gosaré pas contradir-vos.

ELENA. — Us crec. Goseu, doncs! La primera arrel, — també pot ser que no sigui la primera, — la llei de la raó suficienta de ser. Ser es la materia formada. Jo, per exemple, soc materia havent pres — no

sense raó—la forma d'una dòna; però, al contrari, —sense cap raó ja,—despullada d'existència. L'existència es eterna, mentres que la materia formada passa per la terra i... fuig. Es exacte?

TETEREFF. — Està bé. Amunt!

ELENA. — També sé que existeix la relació de causa *a priori*, *a posteriori*; però lo que significa i vol dir això, ho he oblidat. I si no'm torno calba amb el pes d'aquestes coses tant savies, creieu-me que seré ben intel·ligenta. Però la cosa més interessant i la més savia de tota la filosofia heus-la-aquí: per quin motiu, vós, Terenti Khrisanfovitch, me veniu amb filosofies?

TETEREFF. — Primer perquè m'agrada molt mirar-vos.

ELENA. — Gracies. Segon, poc interessant, probablement.

TETEREFF. — Segon, perquè no més es quan filosofa que l'home nò menteix, ja que, filosofant, inventa, senzillament.

ELENA. — No hi he comprès res! A proposit, Tania: com te trobes aquesta nit? (*Sense esperar la resposta.*) Pere Vassilievitch: de què esteu malcontent?

PERE. — De mi mateix.

NIL. — I de tot lo demés?

ELENA. — Sabeu? Tinc unes ganes terribles de cantar! Quina llastima que siguem dissabte i que les vespres encara no siguin acabades! (*Entren els vells.*) Ah! Aquí

tenim els pelegrins que tornen. Bona nit.
 BEZSEMENOFF (*amb un to sec*). — Se us saluda.

AKULINA. — Bona nit, senyora. Ja us hem vist una altra vegada avui.

ELENA. — Ah, sí! Me n'he oblidat. I, doncs, feia gaire calor a l'iglesia?

BEZSEMENOFF. — No anem a l'iglesia per pendre-hi la calor o la fresca.

ELENA (*torbada*). — Molt bé. Volia preguntar-vos una altra cosa: volia dir si hi havia molta gent.

AKULINA. — No l'hem comptada, senyora.

PAULETA (*an en Bezsemenoff*). — Que pendreu el tè?

BEZSEMENOFF. — No: primer soparem. Tu, vés-lo a preparar.

(*L'Akulina se'n va murmurant. Tothom calla. La Taciana s'alça i, sostinguda per l'Elena, va a la taula. En Nil s'asseu al lloc de la Taciana. En Pere's passeja per l'habitació. En Tetereff, a vora del piano, observa a tothom amb un somris als llavis. La Pauleta està ocupada amb el samovar. En Bezsemenoff està assegut sobre'l bagul al recó.*)

BEZSEMENOFF. — Sembla extrany de la manera que la gent se torna lladra avui! Ara mateix, a l'anar cap a l'iglesia amb ella, he posat una fusta davant de la porta, a fi de no embrutar-nos amb el fang. Al tornar ja no hi era: ja l'havien robada. Es una mica massa depravada la gent d'avui dia!

(Una pausa.) Antigament no hi havia tants mossegues: més aviat se llençaven al bandolerisme. Tenien l'ànima més gran, se donaven vergonya de torbar la seva consciència amb petiteses així. (Al carrer, darrera de la finestra, se sent una cançó i el sò d'una armonica¹. Veieu? Ara canten. Es dissabte i canten com si tal cosa. (Els sons del cant s'acosten: canten a dugues veus.) De segur que són obrers. Al deixar el treball deuen haver anat a la taverna, ont solen deixar-hi tot lo que guanyen. Ara bramen. (Canten sota mateix de la finestra. En Nil mira al carrer apojant la cara en els vidres.) Menaran aquesta vida un any, dos tot lo més, i prou. Després se convertiran en vagabons, lladregots...

NIL. — Me sembla que es en Pertchikhine.

AKULINA (de la porta estant). — Tu, vine a sopar.

BEZSEMOFF (alçant-se). — Pertchikhine! Quin altre inútil aquí! (Se'n va.)

ELENA (que l'ha seguit amb la mirada). — A casa meua estariem millor per prendre'l tè.

NIL. — Heu parlat als vells amb molta finesa.

ELENA. — No sé. Ell me pertorba. Se veu que

---

1) Instrument fet amb campanetes de vidre, afinades a mitjos tons.

no m'estima. Això m fa pena i m'indigna!
Per què detestar-me així?

PERE. — En el fons es bo, el vell, sinó que té massa amor propi.

NIL. — Es un xic cobdiciós també, i un xic dolent.

PAULETA. — Vaja, vaja! Per què dir mal d'un home al seu darrera? Això no està bé!

NIL. — Oh, no! Lo que no està bé es ser cobdiciós.

TACIANA (*amb un to sec*). — Demano que no's disputi més sobre aquest assumpte. El papà pot tornar de l'un moment a l'altre. Fa tres dies que no renya a ningú i que s'esforça en ser amable amb tothom.

PERE. — I això li costa molt.

TACIANA. — Hem d'estar-li agraïts. Ell ja es vell. No té la culpa d'haver nascut primer que nosaltres i de no tenir la nostra mentalitat. (*Irritant-se.*) Que es crudel la gent! Que som grossers i despiedats tots plegats! Se'ns ensenya a estimar-nos els uns als altres, se'ns diu «sigueu bons, sigueu indulgents»...

NIL (*amb el mateix to*) — I se'ns puja a l'esquena i se'ns fa caminar.

(*L'Elena riu sorollosament. La Pauleta i en Teteroff somriuen. En Pere's dirigeix an en Nil volent-li dir alguna cosa. La Taciana mou el cap desdenyosament.*)

BEZSEMEOFF (*entrant i donant a l'Elena una mirada d'animositat*). — Pauleta! Ton

pare es allà, a la cuina. Vés-li a dir que vingui una altra hora, quan estigui serè. Sí! Diga-li: «Papa: entorna-te'n a casa». I, en fi, tot lo que se li ha de dir! (*La Pauleta se'n va; en Nil la segueix.*) Així, vés tu, també. Vés a veure'l teu futur... Hm!... (*Bruscament calla i's posa a la taula.*) I bé: com es que ningú parla ja? M'he adonat que, així que jo'm presento, totes les boques se tanquen.

TACIANA. — No dèiem gran cosa tampoc quan tu no eres aquí.

BEZSEMENOFF (*mirant malament a l'Elena*). — I de què reieu?

PERE. — De re... Tonteries... En Nil...

BEZSEMENOFF. — En Nil! Sempre ell, sempre! Prou que ho sabia!

TACIANA. — Vols el tè?

BEZSEMENOFF. — Sí, dóna-me'l.

ELENA. — Deixa, que jo l'abocaré, Tania.

BEZSEMENOFF. — No, no us amoineu. La meva filla'm servirà.

PERE. — Me penso que deu ser igual. La Tania està delicada.

BEZSEMENOFF. — No't demano'l teu parer. Si tu prefereixes eis extranys als teus...

PERE. — No't fa vergonya, pare?

TACIANA. — Ja comencem. Tingues prudència, Pere.

ELENA (*amb un somris afectat*). — Oh! Si no val la pena!

(*S'obre lentament la porta i entra en Pert-*

- chikhine. Està ubriac, però no massa.)*
PERTCHIKHINE. — Vassili Vassilievitch: he vingut aquí... perquè... tu te n'has anat... i jo t'he seguit...
- BEZSEMENOFF** (*sense mirar-se'l*). — Ja que has vingut, posa-t a taula. Pendras el tè.
- PERTCHIKHINE.** — No'n vui pas de tè. Beu-te'l tu mateix a la teva salut. Jo he vingut aquí per parlar-te.
- BEZSEMENOFF.** — Parlar, per què? Això són tonteries.
- PERTCHIKHINE.** — Tonteries? Eh? (*Riu.*) Que ets extrany! (*Entra en Nil i, mirant severament an en Bezsemenoff, s'atura, dret, davant de l'armari.*) Feia quatre dies que volia venir... Doncs bé: ja he vingut.
- BEZSEMENOFF.** — Està bé, està bé.
- PERTCHIKHINE.** — No, que no està bé! Vassili Vassilievitch: ets intel·ligent i ric. Però jo he vingut per interrogar la teva consciència.
- PERE** (*baix, acostant-se an en Nil*). — Per què l'has deixat entrar?
- NIL.** — Deixa estar. No n'has de fer re tu d'això.
- PERE.** — Tot ho fas a l'esbogerrada, tu.
- PERTCHIKHINE** (*ofegant la veu den Pere*). — Ah, no! Fa temps que't conec, jo!
- BEZSEMENOFF** (*coleric*). — I bé, què vols?
- PERTCHIKHINE.** — Diga-m: per què'm vas treure de casa teva l'altre dia? D'aleshores ençà que hi penso sense poder-ho comprendre. Explica-tl He vingut de bones en bones i no enrabiàt, germà.

BEZSEMENOFF. — Has vingut amb un perdigó a l'ala. Això sí que es veritat.

TACIANA. — Pere: ajuda-m... No: crida a la Pauleta.

(*En Pere se'n va.*)

PERTCHIKHINE. — Per la Pauleta he vingut.

La meva filla estimada, el meu angelet!

Es per mor d'ella que'm vas treure, veritat?

Perquè havia pres el promès de la Taciana?

TACIANA. — Quina bestiesal! Quin atreviment!

BEZSEMENOFF (*alçant-se lentament del seu seient*). — Vés en compte, Pertchikhine.

Per segona vegada...

ELENA (*baix an en Nil*). — Emporteu-vos-el.

Encara's tornaran a barallar.

NIL. — Jo no...

PERTCHIKHINE. — No, ara sí que no'm tornaràs

a treure, Vassili Vassilievitch! No tens cap

motiu. A la Pauleta me l'estimo, la pobra

noia! Però no li aprovo, no, no li aprovo

lo que ha fet! Per què s'ha de pendre lo

que es dels altres? Això no està bé.

TACIANA. — Elena: jo me'n vaig a la meva

cambra. *L'Elena l'acompanya donant-li'l*

braç. Al passar per davant den Nil la

Taciana li diu en veu baixa:) I, tu, no

te'n dones vergonya? Emporta-te'l!

BEZSEMENOFF (*retenint-se*). — Pertchikhine:

calla. Estigues tranquil i calla. Sinó, en-

torna-te'n a casa teva.

(*Entra la Pauleta i després en Pere.*)

PERE (*a la Pauleta*). — Calmeu-vos, per favor.

PAULETA. — Vassili: per què vareu treure'l meu pare l'altre dia?

(*En Bezsemenoff mira a tothom, l'un després de l'altre, silenciós i ombriu.*)

PERTCHIKHINE (*menaçant-la amb el dit*). — Ei, ei, noia! No parlis tu! Has de comprendre primer! Sabs per què s'ha emmetzinat la Taciana? Ah, ah! Veus, Vassili? Jo vui jutjar l'assumpte com cal, segons la meva consciència. Senzillament...

PAULETA. — Deixa estar, pare.

PERE. — Permet-me, Pauleta.

NIL. — Valdria més que callessis tu.

BEZSEMENOFF. — Pauleta, ets una insolenta.

PERTCHIKHINE. — Ella? No: es...

BEZSEMENOFF. — Calla! Acabo per no comprendre re. De qui es aquesta casa? Qui es l'amo aquí? Qui es el jutge?

PERTCHIKHINE. — Jo, jo ho vui jutjar tot, i a tots, per ordre. No prenguis el bé d'un altre, primer. Si l'has pres torna-l, segon.

PERE (*an en Pertchikhine*). — Anem, prou enraonar! Vine amb mi.

PERTCHIKHINE. — No t'estimo a tu, Pere. Sempre fas l'orgullós i no ets bo per re. Després, no sabs re, re absolutament. Què es una canalisació? Ho veus? Ja m'ho han explicat, minyó. (*En Pere l'estira per la mànega.*) No'm toquis, espera.

NIL (*an en Pere*). — Deixa-l estar.

BEZSEMENOFF. — Tu encens el foc, eh?

NIL. — No: jo vui saber de què's tracta, per fi.

Quina és la culpa den Pertchikhine? Per què se l'ha tret d'aquí? I la Pauleta, què hi té que veure amb tot això?

BEZSEMENOFF. — Així'm véns a fer tot un interrogatori, tu?

NIL. — I per què no, encara que sigueu vós? Vós sou un home, jo també...

BEZSEMENOFF (*fòra de sí*). — No: tu no ets un home: ets un verí una bestia ferotgel

PERTCHIKHINE. — Pst! No fem soroll. S'ha d'anar suaument, com demana la consciència.

BEZSEMENOFF (*a la Pauleta*). — I tu, vibria! Captaire!

NIL (*entre-dents*). — No crideu tant fort!

BEZSEMENOFF. — Com es això? Fòra d'aquí, serpetal Jo, que t'he sostingut amb la meva suor, amb la meva sang...

TACIANA (*de sa cambra estant*). — Papà! Papà!

PERE (*an en Nil*). — I bé! Es això lo que buscaves? Te n'hauries de donar vergonya!

PAULETA (*no molt alt*). — No, no'm renyeu a mi, si us plau. No soc la vostra esclava, jo. No us penseu que pogueu insultar a tot-hom. I, després, digueu-me: per què vareu treure'l pare?

NIL (*tranquil*). — Jo també ho pregunto. Això no es una casa de boigs. Heu de respondre dels vostres actes.

BEZSEMENOFF (*més baix, retenint-se*). — Vés-te'n, Nil! No'm facis perdre la raó. Vés-te'n! Ten compte tu, que t'he pujat...

NIL. — No'm retreieu el pa que m'heu donat.

Amb el meu treball us ho pagaré tot.

BEZSEMENOFF. — I l'ànima que m'has devorat?

Foll, més que foll!

PAULETA (*agafant an en Nil per la mà*).

— Anem-nos-en d'aquí!

BEZSEMENOFF. — Vés! Arrocega-t, serpent! Tu

ets... Es per culpa teva... Ets tu la que has

mossegat a la meva filla... Ara t'emportes

an ell... Maleïda! Es per culpa teva que

la meva filla...

PERTCHIKHINE. — Calma, Vassili! Escoltem la

conciència.

TACIANA (*crident*). — Pere! Això no es veritat!

Pere: per què no dius re, tu? (*Apareix a*

la porta de la cambra i, extenent els braços,

abatuda, se'n va al mig de l'escena.) Pere:

això no pot passar! Ah, Déu meu! Terenty

Krisanfovich: digueu-los-ho, digueu-los-

ho. Nil! Pauleta! Retireu-vos! Perquè tot

això...

(*Tots s'agiten estupidament. En Tetereff,*

amb un somris mofeta als llavis, s'alça

lentament de la seva cadira. En Bezse-

menoff recula davant de la seva filla.

En Pere agafa a la seva germana pel

braç i mira al seu voltant extraviat.)

PAULETA. — Anem-nos-en!

NIL. — Està bé! (*An en Bezsemenoff.*) Doncs

ens en anem, vet-aquí. Me sab greu que

hi hagi hagut tant soroll.

BEZSEMENOFF. — Vés, vés... Emporta-te-la.

NIL. — No tornaré més.

PAULETA (*en veu alta i vibranta*). — Acusar-me de... atribuir-me la desesperació de la Taciàna! A qui se li acut això? Es culpa meva? No teniu vergonya!

BEZSEMENOFF (*furiós*). — Te n'aniras!

NIL. — Més suaument, si us plau!

PERTCHIKHINE. — Nois, no us enfadeu! Aneu amb compte!

PAULETA. — Adéu! Vine, pare!

NIL (*an en Pertchikhine*). — Veniu!

PERTCHIKHINE. — No, no vui venir amb vosaltres. No fa per mi. Ja tinc el meu camí, jo... Terenty! Estic sol... Jo... jo no més faig feina de la meva.

TETEREFF. — Vine amb mi.

PAULETA. — Vine! Vine, abans no't treguin!

PERTCHIKHINE. — No, no vui venir... Terenty, no vui ser de la seva colla! Prou ho comprenc que...

PERE (*an en Nil*). — I aneu-vos-en, per fi, que dimoni!

NIL. — Ja me'n vaig. Adéu. Però, no obstant, tu ets...

PAULETA. — Vine, vine!

(*Se'n van.*)

BEZSEMENOFF (*crident*). — Torneu! Veniu! Saludeu-nos!

PERE. — Deixa-ls marxar, pare. Ja n'hi ha prou.

TACIANA. — Oh! Papà! No cridis més.

BEZSEMENOFF. — Espereu-vos, espereu-vos!

PERTCHIKHINE. — Vaja, ja són fòra. Millor!
Que se'n vagin!

BEZSEMENOFF. — Els voldria dir, per darrera vegada, bergants! Jo que'ls he mantinguts i pujats... (*An en Pertchikhine*). I tu, vell? Bestia! Què dimoni hi fas aquí? Què busques? Què?

PERE. — Papà! Prou!

PERTCHIKHINE. — No cridis, Vassili. Ja sabs que jo't vui bé. Ja ho sé que soc bestia com tu dius; però també comprenc i sé lo que valeu els uns i els altres.

BEZSEMENOFF (*asseient-se al sofà*). — El cap se me'n va... No ho comprenc. Què ha passat aquí? De sobte, com a l'istiu en temps de secada, quan hi ha una crema... L'un ha desaparegut. «No tornaré més», ha dit. Què es senzill, veritat? No, no ho puc comprendre.

TETEREFF (*an en Pertchikhine*). — I tu què hi fas aquí? Per què t'has quedat?

PERTCHIKHINE. — Per ordenar les coses. Jo, germà, penso d'una manera justa i clara. Una, dugues! I re més! No es la meva filla? Molt bé. Doncs així li toca... (*Calla bruscament.*) Jo soc un mal pare, i ella no'm deu res a mi. Que visqui com li sembli. Però la Taciana'm fa compassió. Me fas pena, Taciana! Tots me feu pena, germans! Eh, eh! A dir la veritat, sou tots uns beneits!

BEZSEMENOFF. — Calla!

PERE. — Taciana: que se n'ha anat l'Elena?

ELENA (*de la cambra de la Taciana estant*). —

— Soc aquí, que preparo la medecina.

BEZSEMENOFF. — No puc coordinar les idees.

Ja no comprenc re. Es possible que en Nil se'n vagi de debò?

AKULINA (*entrant agitada*). — Què ha passat

aquí? La Pauleta i en Nil són a la cuina.

Jo era a la meva feina.

BEZSEMENOFF. — Han marxat?

AKULINA. — No: esperen an en Pertchikhine.

La Pauleta m'ha preguntat, m'ha dit: «Digues al pare...», i els llavis li tremolaven.

En Nil gruny com un goç. Què hi ha?

BEZSEMENOFF (*alçant-se*). — Deixa-m veure...

Me n'hi vaig...

PERE. — No facis res, papà! No hi vagis.

TACIANA. — Papà, per favor! No, no cal.

BEZSEMENOFF. — Què es lo que no cal?

AKULINA. — Però, què ha passat?

BEZSEMENOFF. — Mira: que en Nil se'n va per sempre.

PERE. — I què? Si se'n vol anar, millor. Per

què voleu que's quedi? No's casa? Vol tenir casa per ell.

BEZSEMENOFF. — Ah! I jo, jo que no li soc res, doncs?

AKULINA. — Per què t'has d'enfadar, pare?

Que se'n vagi, que'l bon Déu vetlli per ell! Nosaltres ja tenim els nostres fills.

(*An en Pertchikhine*). Què esperes, tu?

Vés-te'n!

PERTCHIKHINE. — Jo no hi vaig pas amb ells: ja tinc el meu camí, jo.

BEZSEMEOFF. — No: això no està bé. Si se'n vol anar, que se'n vagi, però no d'aquesta manera. De quina manera no se n'ha anat! Amb quins ulls me mirava!

(*Surt l'Elena de la cambra de la Taciana.*)

TETREFF (*agafant an en Pertchikhine pel braç i conduint-lo cap a la porta*). — Anem a fer una copeta.

PERTCHIKHINE. — Això, diví fioviol, això! Tu sí que ets un home seriós! (*Se'n van.*)

BEZSEMEOFF. — Ja ho sabia que se n'aniria, però no'm creia així. I aquesta, què crida, aquesta? Una jornalera, una marreca... Deixa-me'ls anar a dir...

AKULINA. — I per què hi has d'anar? No veus que no són de la nostra família? No'ls hem de trobar pas a mancar. Han volgut fugir? Millor!

ELENA (*baix an en Pere*). — Voleu pujar a casa?

TACIANA. — I jo i tot. Preneu-me.

ELENA. — Veniu, veniu.

BEZSEMEOFF (*havent-la sentida*). — Aont?

ELENA. — A casa, a casa meva.

BEZSEMEOFF. — A qui ho dieu? An en Pere?

ELENA. — Sí, i a la Taciana i tot.

BEZSEMEOFF. — La Taciana m'es igual. Ara, en Pere, no hi ha de venir per res a casa vostra.

PERE. — Perdona, pare. No soc una criatura. Hi aniré o no hi aniré.

BEZSEMENOFF. — No hi aniras!

AKULINA. — Peret! Creu al teu pare! Vaja, creu-lo!

ELENA (*indignada*). — Permeteu, Vassili Vassilievitch.

BEZSEMENOFF. — No; sou vosaltres els que m'heu d'escoltar. Per més que esteu instruits, i encara que no tingueu vergonya ni consideració per ningú...

TACIANA (*amb un crit histèric*). — Papà! Prou!

BEZSEMENOFF. — Calla, tu! Qui no sab governar el seu destí que calli. Atureu-vos!

(*L'Elena's dirigeix cap a la sortida.*)

PERE (*corrent cap an ella i agafant-la pel braç*).

— Espereu. Un instant. Cal acabar-ho desseguida això. Es necessari explicar-se.

BEZSEMENOFF. — Escolta-m, tu. Feu-me'l favor d'escoltar-me. Expliqueu-me lo que passa aquí!

(*Entra en Pertchikhine satisfet i alegre; després en Tetereff entra també amb un somrius als llavis. S'aturen davant de la porta i's fan ullades. En Pertchikhine senyala an en Bezsemenoff amb la mirada tot agitant el braç.*)

BEZSEMENOFF. — Tothom se'n va no se aont, sense dir el per què, sense cap motiu, immoralment i amb dolenteria. I tu ont pots anar, Pere? Què ets tu? Com penses viure? Què vols fer?

(*L'Akulina sanglotà. En Pere, l'Elena i la Taciana s'estan drets formant un agru-*

pament compacte. Al dir aquestes paraules: «I tu ont pots anar?» la Taciana se'n va cap al costat de la taula ont hi ha sa mare, en Pertchikhine fa una senya an en Tetereff, mou el cap i agita'l braç com qui vol espantar aucells.)

BEZSEMEOFF.—Bé tinc el dret d'interrogar-te. Tu ets jove i no comprens re encara. Cinquanta vuit anys he patit i suat pels meus fills...

PERE.—M'ho has dit i repetit, pare, això!
A centenars de vegades potser.

BEZSEMEOFF.—Calla!

AKULINA.—Ah! Peret, Peret!

TACIANA.—Mamà, tu... tu no comprens re...
(L'Akulina mou el cap.)

BEZSEMEOFF.—Calla! Què pots dir, tu?
Què'm pots ensenyar? No hi ha re...

PERE.—M'estas torturant, pare! Què vols de mi? Què demanes?

AKULINA *(sobtadament, en veu alta)*.—No, espera-t! Jo també tinc cor, també puc parlar! Fill meu! Què fas? Què't proposes?
A qui has consultat?

TACIANA.—Es terrible! Com una serra oscada.
(A la mare.) M'esqueixes l'ànima, la carn.

AKULINA.—La teva mare es una serra? La teva mare?

BEZSEMEOFF.—Espera-t, tu! Es ell que...
Deixa-l que'ns digui...

ELENA *(an en Pere)*.—Ja n'hi ha prou! No puc aguantar més: me'n vaig.

PERE. — Quedeu-vos, per favor! Ara'ns explicarem.

ELENA. — No, això es un manicomi! Es...

TETEREFF. — Elena Nicolaievna, aneu-vos-en! Engegueu-los tots al diable!

BEZSEMEOFF. — Vós, senyor meu! Vós...

TACIANA. — S'acabarà això? Pere, vés-te'n!

PERE (*quasi cridant*). — Pare, miral! Mare, mireu la meva promesa!

(*Una pausa. Tots miren an en Pere. Després l'Akulina bat les mans i mira, espantada, al seu marit. En Bezsemenoff, com si l'haguessin empès, fa un moviment endarrera amb tot el seu cos i deixa caure'l cap. La Taciana, fent un sospir pesat, se'n va lentament, amb els braços caiguts, cap al costat del piano.*)

TETEREFF (*a mitja veu*). — I que bé ha sabut escullir el moment!

PERTCHIKHINE (*avançant-se*) Vaja, ja està! Mireu's-els: tots peguen la volada! Eh, nois, sortiu de les gabies com els aucells el dia de l'Anunciació.

ELENA (*treient la seva mà d'entre la den Pere*). — Deixeu-me! No puc, no...

PERE (*mormolant*). — Tot es clar, ara. D'una sola vegada...

BEZSEMEOFF. — I bé, fill meu, gracies per la bona nova.

AKULINA (*plorant*). — Estas perdut, Peret. Però, qui es ella? Qui es per tu aquesta?

PERTCHIKHINE. — Ella? Qui es per en Pere?

Què dius ara! I ell, qui es, què val?
BEZSEMENOFF (*a l'Elena, lentament*).—Gracies a vós, també, senyora! Ja'l tenim perdut del tot! Encara hauria d'estudiar, i vós ens-e l'heu ben arranjat! Lo cert es que jo ja ho veia venir. (*Amb dolenteria.*) Us felicito per la presa! I tu no tindras la meva benedicció, Pere! Tu te l'has fet ben teu! Ben robat, gata!

ELENA. — Ah, no! Ni una paraula més!

PERE. — Pare! Que ets boig?

ELENA. — Espereu, doncs! Sí, es veritat! Sí, soc jo qui us-e l'he pres, jo mateixa! Jo mateixa he estat la primera en dir-li, en proposar-li, el casament! Ho sentiu vós, mussol, ho sentiu? Soc jo que us-e l'he arrabassat d'entre vosaltres! Me fa pena de veure-l! Vosaltres l'heu fastiguejat, cansat, perquè sou com un rovell que's menja l'ànima i no persones! El vostre amor no fa més que perdre-l! Vosaltres us penseu... Oh! Ja ho sé, ja! Us penseu que ho he fet per mi? I bé! Penseu-vos lo que volgueu. Ah! Si sabessiu com us detesto!

TACIANA. — Lena! Lena! Què dius?

PERE. — Anem-nos-en, Elena!

ELENA. — I, perquè ho sapigueu, potser ni'ns casarem. Esteu contents, sí? No tingueu por per això: jo viuré amb ell, així, senzillament, sense casar-nos; però a vosaltres no, no us el tornaré! No! Ja no'l torturareu més! Ja no tornarà més a casa vostra! Mai mes! Mai més! Mai més!

TETEREFF. — Molt bé! Bravo per la dona!

AKULINA. — Ah, amics meus! Pare: que es això? Pare...

PERE (*empenyent a l'Elena cap a la porta*). —
Va... Aneu, sortiu.

(*L'Elena se'n va emportant-se'n an en Pere.*)

BEZSEMENOFF (*mirant al seu voltant esma-perdut, impotent*). — Ah! I això goseu fer?
(*Bruscament, en veu alta i molt viu.*) Crideu a l'inspector de policia! (*Patejant.*) Que se'n vagi de casa! Demà mateix! Ah! La...

TACIANA. — Papà! Què fas?

PERTCHIKHINE (*admirat, sense comprendre re*). —
Vassili Vassilievitch! Amic! Què tens? Per què crides? Encara hauries d'alegrar-te'n.

TACIANA (*acostant-se al seu pare*). — Escolta...

BEZSEMENOFF. — Ah! Tu? Encara ets aquí?
Per què no te'n vas tu i tot? Vés. No tens ningú amb qui anar-te'n tu? No sabs aont anar? T'ha fallat el cop?

(*La Taciana's llença de nou, vivament, cap al costat del piano. L'Akulina, esma-perduda i llastimosa, corre cap an ella.*)

PERTCHIKHINE. — Vassili, no hi pensis més.
Reflexiona una mica. En Pere no estudiarà més... Quina necessitat? (*En Bezsemenoff, estupidament, mira la cara den Pertchikhine i mou el cap.*) Prou bé que podrà viure sense una carrera! Tu has arreconat diners. Ella es d'allò més bonica, i tu vés cridant, vés fent soroll. No siguis extrany: asserena-t, home!

(*En Tetereff esclata a riure.*)

AKULINA (*plorant*). — Tots ens han deixat!
Tots ens han abandonat!

BEZSEMEOFF (*mirant al seu voltant*). — Calla,
calla! Ja tornaran, sinó que no gosen!
Aont aniran? (*An en Tetereff.*) De qui't
mofes tu, aquí? Tu! Mal llamp! Diable!
Fòra de casa! Demà mateix! Tots plegats
no sou més que una colla...

PERTCHIKHINE. — Vassili Vassilievitch!

BEZSEMEOFF. — Enrera! Miserable vagabon!

AKULINA. — Tania! Tanieta estimada! Pobra,
desgraciada filla! Què serà de nosaltres?

BEZSEMEOFF. — Tu, noia, ho sabies tot. Ho
sabies tot, però callaves. Un complot con-
tra'l pare... (*S'atura com si de sobte alguna
cosa li fes por.*) Creus tu que no la deixarà
an aquesta miserable de dòna? Casar-se
amb una depravada, el meu fill! Maleïts!
Desgraciats! Llicenciosos!

TACIANA. — Deixeu-me! No'm feu sentir odi
per vosaltres.

AKULINA. — Filleta! Desgraciada! Estem tots
cansats, avorrits. I per què, filla meva?

BEZSEMEOFF. — Qui'n té la culpa de tot? En
Nil, sempre ell, l'aixelabrat, el foll. Ell ha
perdut el nostre fill... La meva filla sofreix
per ell! (*Havent-se adonat den Tetereff que
està davant l'armari.*) I tu, perdut, què?
Què fas aquí? Fòra de casa!

PERTCHIKHINE. — Vassili! Què t'ha fet aquest?
Te tornes boig, boig del tot. Vine!

TETEREFF (*tranquil*). — No cridis, vell, no cridis! No conseguiras fugir de la muntanya que cau sobre'l teu cap. No tinguis por: el teu fill tornarà.

BEZSEMENOFF (*vivament*). — Com ho sabs tu?

TETEREFF. — No s'allunyarà de tu, no. Es per un moment no més que ha pujat a dalt, i encara li han fet pujar per força. Ja tornarà a baixar. Quan tu moris, remontarà aquest estable, canviarà'ls mobles de lloc i farà una vida tranquil·la, prudenta i comoda com la teva.

PERTCHIKHINE (*an en Bezsemenoff*). — No ho veus? Es extrany! Furiós! Aquí tens un home que't vol bé i't diu bones paraules per calmar-te, i tu encara l'escandalitzes! El meu germà Terenty es prudent.

TETEREFF. — Haurà canviat el mobiliari de lloc i viurà amb la consciència satisfeta, com si hagués complert perfectament el seu dever amb la vida i amb els homes. Doncs ell es com tu...

PERTCHIKHINE. — Com dugues gotes d'aigua!

TETEREFF. — Completament com tu: covard i bestia.

PERTCHIKHINE. — A veure què dius, ara?

BEZSEMENOFF. — Parla, però no insultis, tu.

TETEREFF. — I serà cobdiciós com tu, i com tu tindrà confiança en sí mateix i no tindrà entranyes. (*En Pertchikhine, admirat, mira als ulls den Tetereff, no comprenent si aquest vol consolar el vell o si l'insulta.*)

La cara den Beşsemenoff expressa gran perplexitat, però les paraules den Tatereff l'interessan.) I, amb tot això, serà tant desgraciat com ara ho ets tu. La vida avança, company. Qui no la segueix d'aprop resta sol.

PERTCHIKHINE. — El sents? Tot va d'allò més bé. I tu t'enfades encara!

BEZSEMENOFF. — Fòra d'aquí, tu!

TETEREFF. — I no se li tindran tampoc gaires contemplacions, al teu fill llastimós i miserable, i se li cantaran les veritats com jo te les canto a tu. Per què has viscut? Què has fet de bo? I ell, com tu, en aquest moment, no contestarà re.

BEZSEMENOFF. — Sí. Tu sempre parles així. Sabs engegar paraules molt boniques. Però, què hi ha dins de la teva ànima? No m'inspires gens de confiança, no. I, de totes maneres, fuig de casa meva! Ja'n tinc prou! He tingut massa paciència per vosaltres! Tu també has fet fer molt contra mi.

TETEREFF. — Ah! Si fos jo rail Però, no, no soc jo (*Se'n va.*)

BEZSEMENOFF (*movent el cap*). — I bé! Si hem de sofrir més encara, sofrim! Sabrem tenir paciència. He sabut sofrir tota la meua vida. Sabrem sofrir encara (*Se'n va a la seva habitació.*)

AKULINA (*corrent cap al seu marit*). — Pare! No! I els nostres fills? Per què'ns han maltractat tant crudelment?

(*Se'n va a la seva habitació. En Pertchikhine resta dret al mig de l'escena i, perplexe, fa l'ullet. La Taciana, asseguda a la cadira de davant del piano, mira al seu voltant amb els ulls molt oberts. A la cambra dels vells se sent el murmuri d'una conversa.*)

PERTCHIKHINE. — Tania! Tania! (*La Taciana se'l mira, però no respon.*) Per què ha sigut tot això? Per què, que'ls uns han fugit i els altres ploren? Eh? (*Se mira a la Taciana tot sospirant.*) Que són extranys! (*Mira a la porta que condueix a la cambra dels vells, i després se dirigeix a l'avant-sala movent el cap.*) Cal anar a veure an en Terenty. Que són extranys!

(*La Taciana, corbant-se lentament, s'apoya amb els colzes al teclat. Un sò fort i desordenat de varies cordes s'extén i mor.*)

TELÓ